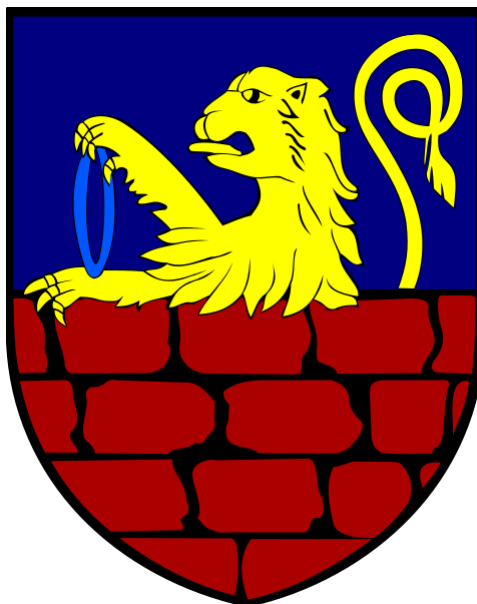


# WÓJT GMINY NOWY DWÓR



---

## STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY NOWY DWÓR

---

### GŁÓWNY PROJEKTANT:

arch. Katarzyna Kuźniak - Okręgowa Izba Urbanistów z siedzibą w Warszawie WA-103

Nowy Dwór 2013

# UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO:

WSTĘP.....	3
<b>1. DOTYCHCZASOWE PRZEZNACZENIE I ZAGOSPODAROWANIE .....</b>	<b>7</b>
1.1. Uwagi ogólne.....	7
1.2. Dotychczasowe zagospodarowanie (według stanu na dzień 31.12.2012 r.).....	7
1.3. Grunty zabudowane i zurbanizowane .....	8
1.4. Stan systemów komunikacji .....	9
1.5. Stan systemów infrastruktury technicznej .....	11
1.6. Turystyka .....	19
1.7. Zasadnicze funkcje gminy oraz struktura funkcjonalno-przestrzenna.....	19
<b>2. ŚRODOWISKO KULTUROWE - STAN DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I ŁADU PRZESTRZENNEGO ORAZ WYMOGI JEGO OCHRONY .....</b>	<b>20</b>
2.1. Geneza i ogólna charakterystyka zróżnicowania przestrzennego osadnictwa .....	20
2.2. Jednostki osadnicze – charakterystyka funkcjonalno - przestrzenna .....	20
2.3. Zespoły parkowe.....	21
2.4. Obiekty zabytkowe oraz dobra kultury współczesnej .....	21
2.5. Stan ładu przestrzennego i wymogi jego ochrony .....	21
<b>3. STAN I FUNKCJONOWANIE ŚRODOWISKA, W TYM STAN ROLNICZEJ I LEŚNEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ ORAZ WYMOGÓW OCHRONY ŚRODOWISKA .....</b>	<b>22</b>
3.1. Stan i funkcjonowanie poszczególnych elementów środowiska .....	22
3.1.1. Położenie geograficzne i zagospodarowanie terenu.....	22
3.2. Stan rolniczej przestrzeni produkcyjnej.....	36
Warunki glebowe.....	37
3.3. Zagrożenia dla elementów środowiska przyrodniczego oraz wymogi ochrony .....	38
3.4. Zagrożenia bezpieczeństwa ludności i jej mienia.....	41
<b>4. OBIEKTY I TERENY CHRONIONE NA PODSTAWIE PRZEPISÓW ODRĘBNYCH .....</b>	<b>42</b>
4.1. Obiekty i tereny objęte ochroną na mocy ustawy o ochronie przyrody .....	42
4.2. Obiekty i tereny objęte ochroną na mocy ustawy Prawo ochrony środowiska.....	52
4.3. Obiekty i tereny objęte ochroną na mocy ustawy Prawo wodne.....	52
4.4. Obiekty i tereny objęte ochroną na mocy ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych .....	52
4.5. Obiekty i tereny objęte ochroną na mocy ustawy o lasach .....	52
4.6. Obiekty i tereny objęte ochroną na mocy ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.....	53
<b>5. PRAWO WŁASNOŚCI GRUNTÓW .....</b>	<b>69</b>
<b>6. CZYNNIKI DEMOGRAFICZNO-SPOŁECZNE ORAZ GOSPODARCZE .....</b>	<b>71</b>
6.1. Demografia i usługi podstawowe.....	71
6.2. Mieszkalnictwo.....	72
6.3. Przemysł, działalność gospodarcza i rolnictwo.....	73
6.4. Poziom życia mieszkańców .....	73
<b>7. POTRZEBY I MOŻLIWOŚCI ROZWOJU GMINY .....</b>	<b>74</b>
<b>8. ZADANIA SŁUŻĄCE REALIZACJI PONADLOKALNYCH CELÓW PUBLICZNYCH .....</b>	<b>77</b>

## KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO:

1. KIERUNKI ZMIAN W STRUKTURZE PRZESTRZENNEJ GMINY ORAZ W PRZEZNACZENIU TERENÓW .....	78
2. POLITYKA PRZESTRZENNA GMINY.....	80
KIERUNKI I WSKAŹNIKI DOTYCZĄCE ZAGOSPODAROWANIA ORAZ UŻYTKOWANIA TERENÓW, W TYM TERENY WYŁĄCZONE SPOD ZABUDOWY .....	87
TERENY PROPONOWANE DO OBJĘCIA OGRANICZENIEM I ZAKAZEM ZABUDOWY .....	87
3. OCHRONA I KSZTAŁTOWANIE ŚRODOWISKA, JEGO ZASOBÓW ORAZ OCHRONA PRZYRODY.....	88
4. KIERUNKI I ZASADY KSZTAŁTOWANIA ROLNICZEJ I LEŚNEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ .....	89
5. OCHRONA ZABYTKÓW I KSZTAŁTOWANIE DZIEDZICTWA I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO .....	90
6. KIERUNKI ROZWOJU SYSTEMÓW KOMUNIKACJI I INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ .....	91
Komunikacja .....	91
Infrastruktura techniczna.....	92
7. OBSZARY ROZMIESZCZENIA INWESTYCJI CELU PUBLICZNEGO O ZNACZENIU LOKALNYM I PONADLOKALNYM .....	96
8. OBSZARY SZCZEGÓLNEGO ZAGROŻENIA POWODZIĄ ORAZ OBSZARY OSUWANIA SIĘ MAS ZIEMNYCH.....	97
9. OBIEKTY LUB OBSZARY, DLA KTÓRYCH WYZNACZA SIĘ W ZŁOŻU KOPALIN FILAR OCHRONNY .....	98
10. OBSZARY POMNIKÓW ZAGŁADY.....	99
11. TERENY ZAMKNIĘTE .....	99
12. OBSZARY PROBLEMOWE .....	99
13. OBSZARY WYZNACZONE DO SPORZĄDZENIA MIEJSCOWYCH PLANÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO.....	99
14. PODSUMOWANIE – SYNTEZA USTALEŃ STUDIUM ORAZ UZASADNIENIE PRZYJĘTYCH ROZWIĄZAŃ.....	100

## WSTĘP

**NOWY DWÓR** - niewielka miejscowość położona u źródeł Biebrzy. Najstarsze dane dotyczące wsi pochodzą z końca XV wieku, kiedy to na terenie Puszczy Grodzieńskiej powstał dwór gospodarski nazywany *Nowym Dworem Białym*. W 1504 roku książę Aleksander ufundował tu kościół dla osadników litewskich. W roku 1536 osadę zwaną wówczas *Nowym Miasteczkiem*, wykupiła królowa Bona, tworząc ośrodek administracyjny tej części Puszczy Grodzieńskiej. Jako miasto Nowy Dwór wzmiankowany jest w 1539 r. Zadaniem nowego ośrodka miejskiego, leżącego u przeprawy przez Biebrzę, przy drodze z Grodna w głąb puszczy, była obsługa skolonizowanej części Puszczy Nowodworskiej. 12 sierpnia 1578 roku król Stefan Batory nadał miastu przywilej na *prawo magdeburskie i herb: Lew na murze, jarmarki cztery rocznie - na św. Wojciecha, na Boże Ciało, na Wniebowzięcie Maryi Panny i na św. Michała rzymskiego oraz targi w środę i sobotę*.

Pod koniec XVI wieku miasto stało się ośrodkiem klucza w dobrach ekonomii grodzieńskiej. W Nowym dworze bywali królowie polscy: Zygmunt Stary (1552), Stefan Batory (1579 i 1586), na przełomie 1661 i 1662 roku przebywał tu Jan Kazimierz.

Wojny szwedzkie i wojna północna zrujnowały miasto, dzieła zniszczenia dopełniła epidemia dżumy panująca w latach 1709 - 1711. Po 1795 roku Nowy Dwór znalazł się w zaborze pruskim, a po traktacie w Tylży w 1807 r. w zaborze rosyjskim. Od 1799 r. był siedzibą sądu powiatowego. Pod koniec XIX wieku miasto liczyło 1500 mieszkańców, w większości Żydów. Leżało w pobliżu linii kolejowej Grodno - Augustów i słynęło z targów koni i bydła. W 1934 roku Nowy Dwór utracił prawa miejskie. Osada liczyła 1651 wówczas mieszkańców i posiadała około 20 sklepów, posterunek policji, agencję pocztowo-telegraficzną, aptekę, czteroklasową szkołę powszechną, lekarza rejonowego prowadzącego przeciwgruźliczą i przeciwjagliczą. Podczas okupacji mieszkańcy pochodzenia żydowskiego zostali wysiedleni do getta w Suchowoli. Nowa granica ustanowiona po II wojnie światowej, która oddzieliła Nowy Dwór od Grodna oraz likwidacja linii kolejowej zdecydowały o dalszej degradacji historycznego ośrodka.

Obecnie wieś wchodzi w skład powiatu sokólskiego, stanowi siedzibę gminy, parafii rzymskokatolickiej i prawosławnej.

(*Źródła różne*)

## PODSTAWA PRAWNA

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Nowy Dwór wykonano na podstawie **uchwały Nr XVII/97/12 Rady Gminy Nowy Dwór z dnia 29 października 2012 r.** w sprawie przystąpienia do sporządzenia Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Nowy Dwór. Dokument został opracowany zgodnie z przepisami ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2012 r., poz. 647, 951 i 1445; Dz. U. z 2013 r., poz. 21 i 405) oraz Rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 28 kwietnia 2004 r. w sprawie zakresu projektu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego (Dz. U. Nr 118, poz.1233).

Studium składa się z dwóch części:

- uwarunkowań, określonych zgodnie z art. 10 ust.1 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, przedstawionych w formie tekstowej i graficznej;

## UWARUNKOWANIA

- kierunków, określonych zgodnie z art. 10 ust.2 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, przedstawionych w formie tekstowej oraz na rysunku Studium.

Rysunek Studium sporządzono na kopii mapy topograficznej pochodzącej z państwowego zasobu geodezyjnego i kartograficznego w skali 1:50 000 powiększonej do skali 1:25 000. Korzystano także z map topograficznych w skali 1: 10 000.

Projekt Studium poddany został postępowaniu w sprawie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, zgodnie z ustawą z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2013 r., poz. 1235).

Podstawowy materiał źródłowy stanowi Opracowanie ekofizjograficzne wykonane na potrzeby niniejszego Studium przez mgr inż. Elżbietę Madejską i mgr inż. arch. Katarzynę Annę Madejską w Biurze Studiów i Projektów HYDRO-EKO-GEO w Białymstoku (lipiec 2013 r.) oraz:

- Koncepcja przestrzennego zagospodarowania kraju 2030,
- Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020 - uchwała Nr XXXI/374/13 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 9 września 2013 r. w sprawie przyjęcia zaktualizowanej Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020,
- Plan zagospodarowania przestrzennego województwa podlaskiego - uchwała Nr IX/80/03 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 27 czerwca 2003 r.
- Strategia Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Sokólskiego - uchwała Nr XVI/149/08 Rady Powiatu Sokólskiego z dnia 16 kwietnia 2008 r. w sprawie zmiany Strategii Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Sokólskiego,
- Strategia rozwoju gminy Nowy Dwór na lata 2001-2010. „Rolnictwo ekologiczne i agroturystyka szansą rozwoju gminy i wzrostu stopy życiowej jej mieszkańców” (AP-E CONSULTING, Suwałki, 2001),
- PLAN ROZWOJU LOKALNEGO GMINY NOWY DWÓR na lata 2005 i 2006 wraz z perspektywą realizacji do 2013 r.

Niniejsze Studium jest pierwszym Studium... Gminy Nowy Dwór odkąd istnieje obowiązek ustawowy posiadania przez gminy tego typu opracowania.

## CEL I ZADANIA STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY

Studium jest dokumentem planistycznym sporządzanym dla obszaru całej gminy w jej granicach administracyjnych. Jest najważniejszym dokumentem określającym kierunki polityki przestrzennej prowadzonej przez samorząd. Nie jest aktem prawa miejscowego.

Podstawowymi zadaniami Studium są:

1. rozpoznanie aktualnej sytuacji gminy, istniejących uwarunkowań oraz problemów związanych z jej rozwojem,
2. określenie kierunków zagospodarowania przestrzennego i zasad polityki przestrzennej gminy, w tym lokalnych zasad zagospodarowania przestrzennego z uwzględnieniem zasad ochrony interesu publicznego,
3. stworzenie podstaw do koordynacji sporządzanych planów miejscowych i decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu,

## UWARUNKOWANIA

### 4. promocja rozwoju gminy.

Na podstawie ustaleń Studium można:

1. podejmować uchwały o przystąpieniu do sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego,
2. planować i realizować zadania własne gminy związane z zagospodarowaniem przestrzennym,
3. kontrolować uchwały w sprawie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego pod kątem ich spójności z polityką zawartą w Studium,
4. prowadzić ofertową działalność organów gminy,
5. prowadzić gospodarkę gruntami w sposób celowy,
6. podejmować działania związane z obejmowaniem ochroną najbardziej cennych i wartościowych obiektów i obszarów na terenie gminy,
7. planować prace geodezyjno-kartograficzne niezbędne do sprawnej działalności planistycznej i administracyjnej.

Jednakże podstawą wszelkich działań kształtujących politykę przestrzenną gminy, a także działań związanych z przeznaczaniem terenów na określone cele oraz ustalaniem zasad ich zagospodarowania i zabudowy, powinien być ład przestrzenny i zrównoważony rozwój.

## POWIĄZANIA ZEWNĘTRZNE

Decydujący wpływ na powiązania zewnętrzne gminy mają takie czynniki jak:

- położenie gminy i przebieg tras komunikacyjnych,
- podział administracyjny kraju i przynależność do określonych jednostek,
- typ gospodarki gminy i powiązania gospodarcze zakładów zlokalizowanych na jej terenie,
- związki historyczne,
- powiązania przyrodnicze,
- stopień zaspokojenia potrzeb ludności w zakresie usług podstawowych i ponadpodstawowych.

Biorąc powyższe czynniki pod uwagę, główne zewnętrzne powiązania przestrzenne gminy przedstawiają się następująco:

1. ze stolicą województwa, dotyczą przede wszystkim korzystania z administracji i usług ponadlokalnych z zakresu:
  - administracji publicznej rządowej i samorządowej (np. urząd wojewódzki, urząd marszałkowski, sądy i prokuratury, Wojewódzki Sąd Administracyjny),
  - administracji gospodarczej, finansowej i ubezpieczeniowej (banki, instytucje ubezpieczeniowe, doradztwo, itp.),
  - szkolnictwa wyższego i ponadgimnazjalnego oraz instytutów naukowo-badawczych,
  - zdrowia i opieki społecznej (lecznictwo zamknięte publiczne i kliniczne, przychodnie specjalistyczne, domy opieki, itp.),
  - placówek kultury, sztuki i rozrywki (teatry, filharmonia, galerie, muzea),
  - handlu (obiekty wielkopowierzchniowe, wyspecjalizowane obiekty handlowe),
2. z subregionalnym ośrodkiem rozwoju w Suwałkach z zakresu:
  - szkolnictwa wyższego i ponadgimnazjalnego,
  - specjalistycznej opieki medycznej oraz opieki społecznej,
  - kultury,

## UWARUNKOWANIA

- handlu,
- 3. z ośrodkiem powiatowym w Sokółce z zakresu:
  - administracji publicznej,
  - szkolnictwa ponadgimnazjalnego,
  - zdrowia i opieki społecznej,
  - handlu i obsługi rolnictwa,
- 4. z ośrodkiem lokalnym w Dąbrowie Białostockiej z zakresu:
  - zdrowia i opieki społecznej,
  - szkolnictwa ponadgimnazjalnego.

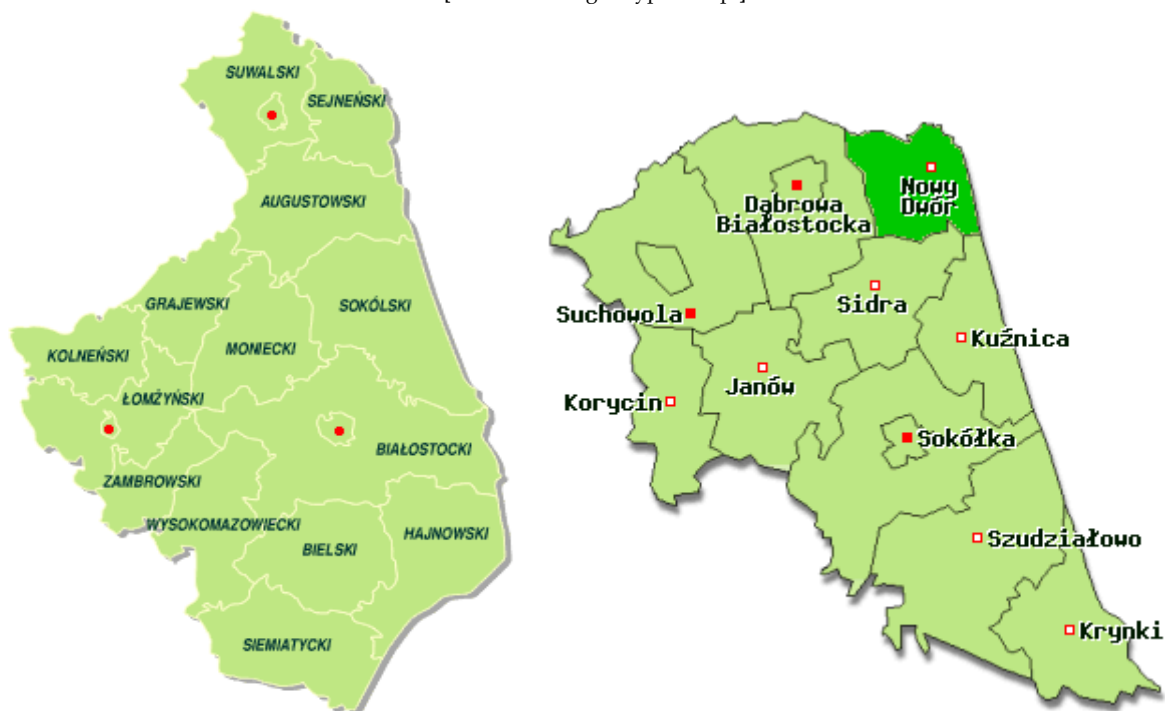
## POŁOŻENIE

**Gmina Nowy Dwór** położona jest we wschodniej, przygranicznej części województwa podlaskiego, w północno-wschodniej części powiatu sokólskiego. Obszar gminy graniczy:

- od północy z gminą Lipsk, powiat augustowski,
- od zachodu z gminą Dąbrowa Białostocka, powiat sokólski,
- od południa z gminami: Sidra i Kuźnica, powiat sokólski,
- od wschodu z terytorium Republiki Białoruskiej (granica Unii Europejskiej).

Rys.1 Położenie powiatu sokólskiego i gminy Nowy Dwór na tle województwa podlaskiego

[Źródło: [www.gminypolskie.pl](http://www.gminypolskie.pl)]



Obszar **gminy** zajmuje powierzchnię 121,14 km<sup>2</sup>.

# 1. DOTYCHCZASOWE PRZEZNACZENIE I ZAGOSPODAROWANIE

## 1.1. Uwagi ogólne

Gmina Nowy Dwór posiada obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego uchwalone uchwałami:

- Nr XIII/65/2004 Rady Gminy Nowy Dwór z dnia 4 marca 2004 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części miejscowości Nowy Dwór i Chworościany, gm. Nowy Dwór, powiat sokólski (Dz. Urz. Woj. Podl. Nr 26, poz. 522 z dnia 16 marca 2004 r.) - o powierzchni ok. 350 ha, w tym na cele nierolnicze pod różne funkcje przeznaczono ok. 312 ha (w tym ok. 181 ha na podstawie zgody Wojewody Podlaskiego)
- Nr XIII/65/1999 Rady Gminy Nowy Dwór z dnia 30 grudnia 1999 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części wsi Plebanowce (Dz. Urz. Woj. Podl. Nr 4, poz. 40 z dnia 11 lutego 2000 r.) - ok. 3 ha przeznaczone pod usługi handlu,
- Nr XIII/66/1999 Rady Gminy Nowy Dwór z dnia 30 grudnia 1999 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego granic polno-leśnych (Dz. Urz. Woj. Podl. Nr 4, poz. 41 z dnia 11 lutego 2000 r.),
- Nr XIII/67/1999 Rady Gminy Nowy Dwór z dnia 30 grudnia 1999 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w części wsi Synkowce (Dz. Urz. Woj. Podl. Nr 4, poz. 42 z dnia 11 lutego 2000 r.) - ok. 2,6 ha przeznaczone pod powierzchniową eksploatację surowców mineralnych.

Od 1 stycznia 2010 r. do 6 sierpnia 2013 r. w gminie Nowy Dwór wydano 40 decyzji o warunkach zabudowy, przy czym w 2010 r. - 9 decyzji, w 2011 r. - 11, w 2012 r. - 11 i w 2013 r. - 9 decyzji oraz w roku 2012 r. - 8 decyzji o lokalizacji inwestycji celu publicznego (1 - budowa sieci wodociągowej, 1 - przebudowa odcinka drogi gminnej i 6 - przebudowa odcinka drogi powiatowej). W latach 2010, 2011 i 2013 nie wydano żadnej decyzji o lokalizacji inwestycji celu publicznego.

W przypadku decyzji o warunkach zabudowy prawie wszystkie dotyczyły inwestycji planowanych do realizacji w zabudowie zagrodowej, jedynie dwie zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej

Od 1 stycznia 2010 r. do 31 lipca 2013 r. Starostwo Powiatowe w Sokółce udzieliło 34 pozwoleń na budowę, przy czym w 2010 r. - ośmiu, w 2011 r. - jedenastu i w 2013 r. - czterech. W roku 2012 r. nie udzielono żadnego pozwolenia na budowę.

## 1.2. Dotychczasowe zagospodarowanie (według stanu na dzień 31.12.2012 r.)

Podstawowym działem gospodarki gminy i głównym źródłem dochodów jej mieszkańców jest rolnictwo oparte o indywidualną własność gospodarstw. W strukturze gruntów gminy Nowy Dwór powierzchnia użytków rolnych zajmuje 9453 ha, co stanowi 78% jej powierzchni, w tym:

- grunty orne - 6730 ha, tj. 56,0% powierzchni,



UWARUNKOWANIA

- łąki – 1360 ha, tj. 11,2% powierzchni,
- pastwiska – 1291 ha, tj. 10,7% powierzchni,
- sady – 72 ha, tj. 0,6 % powierzchni.

Lasy i grunty leśne zajmują 1836 ha, stanowiąc 15,1% powierzchni gminy, pozostałe grunty zajmują 825 ha, obejmując 6,9% powierzchni ogólnej **gminy**.

Tabela nr 1. Struktura użytkowania gruntów

Wyszczególnienie	Powierzchnia [ha]	Udział [%]
Grunty orne i sady	6802	56,1
Łąki trwałe	1360	11,2
Pastwiska trwałe	1291	10,7
<b>Razem użytki rolne</b>	<b>9453</b>	<b>78,0</b>
Lasy i grunty leśne	1723	14,2
Grunty zadrzewione i zakrzewione	113	0,9
Grunty zabudowane i zurbanizowane	653	5,4
w tym: drogi	379	3,1
Wody śródlądowe płynące	21	0,2
Wody śródlądowe stojące	16	0,1
Nieużytki i inne	135	1,1
<b>Łącznie</b>	<b>12114</b>	<b>100,0</b>

Źródło: Urząd Stanu Cywilnego w Nowym Dworze, dane za 2012 r.

### 1.3. Grunty zabudowane i zurbanizowane

#### 1.3.1. Tereny mieszkaniowe

1. Zabudowa zagrodowa (siedliskowa).
2. Marginalnie zabudowa jednorodzinna i wielorodzinna (Bobra Wielka).

#### 1.3.2. Tereny przemysłowe

1. Na terenie gminy nie ma terenów typowo produkcyjno-przemysłowych, znajdują się natomiast dwa złoża kruszywa naturalnego, związane z obecnością utworów piaszczysto – zwirowych: „Nowy Dwór” i „Jaginty”, udokumentowane w kategorii C<sub>1</sub>, o powierzchni poniżej 2 ha każde, wykorzystywane na potrzeby lokalne, głównie dla potrzeb drogownictwa i budownictwa ogólnego.
2. Ujęcia wody, oczyszczalnie ścieków i inne:
  - oczyszczalnia ścieków,
  - ujęcia wody,
  - tereny stacji bazowych telefonii komórkowej w Nowym Dworze i Chworościanach,
  - stacje transformatorowe na całym obszarze gminy.

#### 1.3.3. Tereny zabudowane inne

1. Tereny administracji w Nowym Dworze (Urząd Gminy, urząd pocztowy, oddział straży granicznej).
2. Tereny służby zdrowia w Nowym Dworze (Ośrodek Zdrowia).
3. Tereny handlu.
4. Tereny kultu religijnego:

## UWARUNKOWANIA

- kościół i cerkiew,
  - cmentarze – w Nowym Dworze (z rezerwą pod rozbudowę).
5. Tereny rzemiosła rozproszone w wielu wsiach.
  6. Tereny oświaty i kultury:
    - zespół szkół, w tym szkoła podstawowa i gimnazjum w Nowym Dworze, ,
    - biblioteka publiczna,
    - Gminny Ośrodek Kultury w Nowym Dworze.
  7. Inne:
    - Ochotnicza Straż Pożarna,
    - Oddział Banku Spółdzielczego w Sokółce,
    - Usługi gastronomiczne (restauracja w Nowym Dworze czynna okazjonalnie).

### 1.3.4. Zurbanizowane tereny niezabudowane

Do tych terenów zalicza się grunty niezabudowane, ale przeznaczone pod zabudowę w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego. Takie tereny objęte są ustaleniami miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części miejscowości Nowy Dwór i Chworościany, gm. Nowy Dwór, powiat sokólski uchwalonego uchwałą Nr XIII/65/2004 Rady Gminy Nowy Dwór z dnia 4 marca 2004 r. (Dz. Urz. Woj. Podl. Nr 26, poz. 522 z dnia 16 marca 2004 r.), a także miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części wsi Plebanowce uchwalonego uchwałą Nr XIII/65/1999 Rady Gminy Nowy Dwór z dnia 30 grudnia 1999 r. w sprawie (Dz. Urz. Woj. Podl. Nr 4, poz. 40 z dnia 11 lutego 2000 r.), w którym około 3 ha gruntu przeznaczono pod usługi handlu.

### 1.3.5. Tereny rekreacyjno-wypoczynkowe

1. Park w Bobrze Wielkiej.
2. Tereny zieleni w Nowym Dworze.
3. Tereny sportowe, boisko w Nowym Dworze.

### 1.3.6. Tereny komunikacyjne

Drogi: wojewódzka, powiatowe, gminne, drogi ogólnodostępne nie zaliczone do żadnej z kategorii dróg publicznych, place postojowe, urządzone parkingi – m.in. przy obiektach administracji i usług podstawowych, obiektach handlu.

## 1.4. Stan systemów komunikacji

### 1.4.1. Sieć drogowa – stan istniejący

Z uwagi na położenie geograficzne i administracyjne oraz sposób zagospodarowania, a także strukturę gospodarczą gminy Nowy Dwór, na jej terenie znajduje się system komunikacyjny, który stanowi sieć dróg publicznych, głównie gminnych i powiatowych oraz wojewódzka. Układ sieci drogowej w gminie Nowy Dwór stanowi dość dogodny system komunikacyjny.

W granicach administracyjnych gminy znajduje się ok. 810 km dróg, w tym:

- droga wojewódzka o długości 11,92 km,
- drogi powiatowe o łącznej długości 52,97 km,
- drogi gminne, o łącznej długości 42,3 km,
- drogi dojazdowe do pól i zagród o łącznej długości około 700 km.

UWARUNKOWANIA

1. **Droga wojewódzka** Nr 670 Osowiec - Dąbrowa Białostocka - Nowy Dwór - granica państwa (w km 58+800/70+720) jest ważnym połączeniem komunikacyjnym, pomiędzy drogami wojewódzkimi i krajowymi poza obszarem gminy, a w przyszłości ma prowadzić do planowanego przejścia granicznego we wsi Chworościany. Stan techniczny drogi jest niezadowalający, co zmniejsza bezpieczeństwo uczestników ruchu, a w konsekwencji ogranicza rozwój regionu.
2. **Drogi powiatowe** zlokalizowane na terenie **gminy** umożliwiają połączenie miejscowości z ośrodkiem gminnym - Nowy Dwór i powiatowym - Sokółka oraz z Dąbrową Białostocką - siedzibą sąsiedniego powiatu. Ich stan techniczny i parametry są bardzo zróżnicowane, remontów i przebudowy wymagają zwłaszcza nawierzchnie jezdni, mosty i przepusty. Część z odcinków tych dróg została w ostatnich latach przebudowana przy wsparciu z funduszy Unii Europejskiej, na część ustalono warunki o lokalizacji celu publicznego, co oznacza ich przebudowę w najbliższym czasie.
3. **Drogi gminne** służą do połączeń między poszczególnymi wsiami z rozłogami łąk i terenami niezabudowanymi, najczęściej posiadają nawierzchnię nieutwardzoną, z nieuporządkowanym odwodnieniem. Większość dróg gminnych, z uwagi na wieloletnie użytkowanie, wymaga remontów i przebudowy. Czwartą grupę dróg stanowią **drogi dojazdowe** do domów, gospodarstw i pól, w całości nieutwardzone.

Tabela nr 2. Układ drogowy **gminy Nowy Dwór**

Numer drogi	Przebieg drogi	Długość [km]	Nawierzchnia			
			bitumiczna	brukowa	żwirowa	gruntowa
<b>Drogi wojewódzkie</b>						
670	Osowiec - Dąbrowa Białostocka - Nowy Dwór - Granica Państwa	11.92	11.92	-	-	-
<b>Drogi powiatowe</b>						
1240B	Granica gminy - Ponarlica - Dubašno - droga 670	9.8	7.2	2.6	-	-
1243B	Nowosiółki - Sieruciołce - Nowy Dwór	10.07	6	0.4	2	2.3
1244B	Nowy Dwór - Jaginty - Bobra Wielka	9.2	-	0.4	5.0	3.8
1245B	Granica gminy - Dubašno	3.0	-	-	-	3.0
1246B	Chilmony - Dubašno	3.3	-	1.5	-	1.8
1249B	Nowy Dwór - Kudrawka - granica gminy	7	7	-	-	-
1250B	Nowy Dwór - Synkowce	3.6	-	0.9	-	2.7
1251B	Kudrawka - Butrymowce - Bieniowce	3.5	-	-	1.3	2.2
1255B	Granica gminy - Butrymowce	0.4	-	-	0.4	-
1256B	Nowy Dwór - granica gminy Sidra	3.1	3.1	-	-	-
<b>Razem</b>		<b>52.97</b>	<b>23.3</b>	<b>5.8</b>	<b>8.7</b>	<b>15.80</b>
<b>Drogi gminne</b>						
103581B	Nowy Dwór - Rogacze - Kolonia Jaginty	7.65	-	1.9	5.75	-
103582B	Nowy Dwór - Dubašno	4.15	-	-	1.2	2.95
103583B	Nowy Dwór - Kolonia Grzebienie	2.6	0.3	0.1	0.6	1.6
103584B	Nowy Dwór - Chworościany	5.4	-	0.6	4.8	-

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Nowy Dwór  
UWARUNKOWANIA

Numer drogi	Przebieg drogi	Długość [km]	Nawierzchnia			
			bitumiczna	brukowa	żwirowa	gruntowa
103585B	Chilmony - Bobra Wielka	5.8	-	-	5.8	-
103586B	Chilmony - Nowosiółki	3.4	-	-	3.4	-
103587B	Synkowce - Kudrawka	2.95	-	-	2.95	-
103588B	Jaginty - Choruzowce	5.2	-	-	5.2	-
103589B	Droga Wojew. - Plebanowce, droga powiat. 1249B	1.95	-	0.4	1.55	-
103591B - 103598B	Ulice na terenie wsi Nowy Dwór	3.2	1.3	0.5	1.4	-
<b>Razem</b>		<b>42.3</b>	<b>1.6</b>	<b>3.5</b>	<b>32.65</b>	<b>4.55</b>
<b>Drogi dojazdowe do pól i zagród</b>		<b>700.0</b>	<b>-</b>	<b>-</b>	<b>-</b>	<b>700.0</b>
<b>Ogółem drogi</b>		<b>807.19</b>	<b>36.82</b>	<b>9.3</b>	<b>41.35</b>	<b>720.35</b>

#### 1.4.2. Kolej

Na terenie gminy brak jest sieci kolejowej. Istniejąca niegdyś linia została wyłączona z użytkowania i zdemontowana.

#### 1.4.3. Dostępność komunikacyjna

Poszczególne miejscowości gminy są skomunikowane zarówno z siedzibą gminy jak i powiatu (Sokołka) oraz województwa (Białystok), także z innymi powiatowymi (Dąbrowa Białostocka i Augustów) oraz ośrodkiem subregionalnym (Suwałki). Obsługę zapewnia przede wszystkim autobusowa komunikacja publiczna. Aktualnie w województwie prężnie rozwijają się również prywatne linie autobusowe będące także alternatywą dla komunikacji opartej o prywatne środki transportu.

#### 1.4.4. Wnioski

##### Bariery:

- Brak utwardzonych poboczy przy drodze wojewódzkiej, drogach powiatowych i gminnych.
- Brak chodników.
- Brak poziomego oznakowania większości dróg lokalnych.
- Brak wystarczającego oświetlenia dróg w obrębie miejscowości.
- Brak rowów odwadniających drogi.

##### Potencjały:

Ewentualne otwarcie przejścia granicznego z Białorusią w Chworościanach, oddalonych od Grodna o zaledwie 7 km.

### 1.5. Stan systemów infrastruktury technicznej

#### 1.5.1. Zaopatrzenie w wodę. Ujęcia wód podziemnych, wodociąg gminny

Źródłem wody na terenie gminy Nowy Dwór są ujęcia wód podziemnych, które stanowią studnie głębinowe, o głębokości od ok. 30 do ok. 100 m, ujmujące do eksploatacji czwartorzędowe wgłębnym międzymorenowe warstwy wodonośne.

Łącznie, na terenie gminy znajduje się 13 otworów studziennych, w tym 5 gminnych, wodociągowych, podłączonych do 4 stacji uzdatniania wody:

UWARUNKOWANIA

- 1) Nowy Dwór (dostarcza wodę miejscowościom: Nowy Dwór, Kol. Grzebień, Kudrawka, Plebanowce, Kol. Bieniowce, Butrymowce, Chworościany, Synkowce, Bieniowce) - stacja uzdatniania wody (SUW) z 2 studniami wierconymi, o głębokości 31 i 32 m, o zasobach eksploatacyjnych:  $Q_e = 88 \text{ m}^3/\text{h}$  przy  $s_e = 10,2 \text{ m}$  - pobór wody odbywa się zgodnie z pozwoleniem wodnoprawnym, znak: OŚ.6223/32/03 z dnia 5.12.2003 r. udzielonym do dnia 1.12.2013 r.,
- 2) Dubaśno (dostarcza wodę miejscowościom: Bobra Wielka, Dubaśno, Chilmony, Chilmony Kolonia, Sieruciowce, Koniuszki) - SUW ze studnią wierconą, o głębokości 80,5 m, o zasobach eksploatacyjnych:  $Q_e = 45 \text{ m}^3/\text{h}$  przy  $s_e = 10,6 \text{ m}$  - pobór wody odbywa się zgodnie z pozwoleniem wodnoprawnym, znak: OŚ.6223/33/03 z dnia 22.12.2003 r. udzielonym do dnia 01.12.2013 r.,
- 3) Chorużowce (dostarcza wodę miejscowościom: Choruzowce i Ponarlica) - SUW ze studnią wierconą, o głębokości 96 m i zasobach eksploatacyjnych:  $Q_e = 23,0 \text{ m}^3/\text{h}$  przy  $s_e = 17,8 \text{ m}$  - pobór wody odbywa się zgodnie z pozwoleniem wodnoprawnym, znak: OŚ.6341.1.2012 z dnia 29 lutego 2012 r. udzielonym do dnia 31 stycznia 2022 r.,
- 4) Rogacze (Rogacze i Jaginty) - SUW ze studnią wierconą, o głębokości 33,0 i zasobach eksploatacyjnych:  $Q_e = 84 \text{ m}^3/\text{h}$  przy  $s_e = 1,5 \text{ m}$  - pobór wody odbywa się zgodnie z pozwoleniem wodnoprawnym, znak: OŚ.6341.2.2012 z dnia 29 lutego 2012 r. udzielonym do dnia 31 stycznia 2022 r.

Zdolność produkcyjna wodociągowych ujęć wody wynosi  $5760 \text{ m}^3$  wody/dobę, zaś zdolność przesyłowa istniejących wodociągów -  $2592 \text{ m}^3$  wody/dobę. Wodociągiem objęte są wszystkie miejscowości w gminie. Według stanu na dzień 31 grudnia 2012 roku ogólna długość sieci wodociągowej rozdzielczej wynosiła 107,9 km, zaś długość przyłączy 28,2 km.

Niezależnie od powyższego, na terenie gminy Nowy Dwór znajdują się także indywidualne ujęcia wody, zaopatrujące w wodę gospodarstwa rolne i hodowlane. Aktualnie, pozwolenia wodnoprawne na pobór wód podziemnych, będący szczególnym korzystaniem z wód znajdują się :

- 1) w Nowym Dworze dla potrzeb Gospodarstwa Rolnego, z ujęcia wód podziemnych, które stanowią 2 studnie wiercone, o głębokości 49,5 i 60 m, o zasobach eksploatacyjnych:  $Q_e = 22 \text{ m}^3/\text{h}$  przy  $s_e = 9 - 12 \text{ m}$  - pobór wody odbywa się zgodnie z pozwoleniem wodnoprawnym, znak: OŚ.6223/33/07 z dnia 18.12.2006 r. udzielonym do dnia 01 stycznia 201
- 2) w Synkowcach dla potrzeb Gospodarstwa Rolnego, z ujęcia wód podziemnych, które stanowi studnia wiercona, o głębokości 83,3 m, o zasobach eksploatacyjnych:  $Q_e = 33 \text{ m}^3/\text{h}$  przy  $s_e = 21,5 \text{ m}$  - pobór wody odbywa się zgodnie z pozwoleniem wodnoprawnym, znak: OŚ.6223/30/08 z dnia 25 lipca 2008 r. udzielonym do dnia 8 lipca 2018 r.,
- 3) w Kol. Chilmony dla potrzeb Gospodarstwa Ogrodniczego, z ujęcia wód podziemnych, które stanowi studnia wiercona, o głębokości 39 m, o zasobach eksploatacyjnych:  $Q_e = 29 \text{ m}^3/\text{h}$  przy  $s_e = 8,1 \text{ m}$  - pobór wody odbywa się zgodnie z pozwoleniem wodnoprawnym, znak: OŚ.6223/10/09 z dnia 9 kwietnia 2009 r. udzielonym do dnia 31 marca 2029 r.

Zgodnie z wymienionymi wyżej pozwoleniami wodnoprawnymi dla ujęć wód podziemnych ustanowiono tereny ochrony bezpośredniej, zazwyczaj obejmujące tereny wokół studzien o szerokości od 2 do 10 m, na których zabronione jest użytkowanie gruntów do celów niezwiązanych z eksploatacją ujęć.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Nowy Dwór  
UWARUNKOWANIA

Tabela nr 3. Charakterystyka gminnej sieci wodociągowej, według stanu na 31.12.2012 r.

Wyszczególnienie	Długość czynnej sieci rozdzielczej (bez przyłączy) [km]	Budynki mieszkalne i zbiorowego zamieszkania przyłączone do sieci wodociągowej		Ilość wody pobranej z ujęć [dam <sup>3</sup> ]
		Liczba budynków [szt.]	Długość przyłączy [km]	
<b>Ogółem gmina</b>	<b>107.9</b>	<b>715</b>	<b>28.0</b>	<b>144.6</b>
<b>SUW Nowy Dwór</b>	<b>48.54</b>	<b>374</b>	<b>12.2</b>	<b>59.1</b>
Nowy Dwór	12.3	199	6.3	
Kol. Grzebenie	3.6	17	0.5	
Kudrawka	8.1	31	1.2	
Plebanowce	1.6	25	0.4	
Kol. Bieniowce	1.6	12	1.5	
Bieniowce	4.0	23	0.5	
Butrymowce	3.3	10	0.4	
Synkowce	2.74	28	0.4	
Chworościany	11.3	29	1.0	
<b>SUW Rogacze</b>	<b>10.10</b>	<b>53</b>	<b>1.3</b>	<b>10.5</b>
Rogacze	2.5	8	0.6	
Jaginty	7.6	45	0.7	
<b>SUW Choruzowce</b>	<b>14.40</b>	<b>109</b>	<b>4.0</b>	<b>35.4</b>
Choruzowce	10.9	89	3.5	
Ponarlica	3.5	20	0.5	
<b>SUW Dubašno</b>	<b>34.86</b>	<b>179</b>	<b>10.5</b>	<b>39.6</b>
Bobra Wielka	2.1	9	0.5	
Dubašno	13,46	48	3.9	
Chilmony	3.3	32	1.0	
Chilmony Kolonia	3.6	29	1.2	
Sieruciwce	6.	26	2.1	
Koniuszki	5.5	35	1.8	

Źródło: Zakład Komunalny w Nowym Dworze

### 1.5.2. Odprowadzanie ścieków

W Nowym Dworze zlokalizowana jest mechaniczno-biologiczna oczyszczalnia ścieków komunalnych, wybudowana w roku 2003, o przepustowości 150 m<sup>3</sup> ścieków/dobę (RLM 1000).

Obiekty technologiczne oczyszczalni stanowią:

- budynek wielofunkcyjny z pomieszczeniami socjalnymi, dyspozytornią, pomieszczeniem technologicznym, w którym znajduje się workownica osadu, skład osadu odwodnionego, stacje dozowania koagulatu, agregat prądotwórczy,
- przepompownia główna ze zbiornikiem retencyjno-uśredniającym,

UWARUNKOWANIA

- punkt zlewny ścieków dowożonych,
- kratka schodkowa (oczyszczanie wstępne, mechaniczne),
- zbiornik reaktora wielofunkcyjnego,
- zbiornik zagęszczania i magazynowania osadu nadmiernego,
- wiata do składowania osadu.

Odbiornikiem ścieków oczyszczonych jest rzeka Biebrza. Eksploatacja urządzeń oczyszczających oraz oczyszczanie i odprowadzanie ścieków do rzeki odbywa się na podstawie pozwolenia wodnoprawnego, znak: OŚ.6223/4-1/04 z dnia 25.03.2004 r. udzielonym do dnia 01.03.2014 roku.

Aktualnie, długość sieci kanalizacji sanitarnej w gminie wynosi 11 km, z czego 8 km sieci znajduje się w Nowym Dworze oraz 3 km w Bobrze Wielkiej. Na sieci kanalizacyjnej znajdują się cztery przepompownie ścieków, trzy przepompownie lokalne oraz przyłącza grawitacyjne i ciśnieniowe.

Przepustowość oczyszczalni ścieków zabezpiecza aktualne oraz perspektywiczne potrzeby gminy, istniejąca infrastruktura otwiera zaś możliwości podłączania kolejnych gospodarstw, a także skupu ścieków.

Tabela nr 4. Charakterystyka sieci kanalizacyjnej w gminie Nowy Dwór, według stanu na 31.12.2012 r.

Wyszczególnienie	Długość czynnej sieci sanitarnej (bez przykanalików) [km]	Budynki mieszkalne i zbiorowego zamieszkania przyłączone do sieci kanalizacyjnej. Połączenia do budynków		Ścieki odprowadzone [dam <sup>3</sup> ]
		Długość [km]	Liczba [szt.]	
Ogółem gmina	11.0	2.9	149	30.0
Nowy Dwór	8.0	2.6	140	
Bobra Wielka	3.0	0.3	9	

Źródło: Urząd Gminy Nowy Dwór

Wieś Nowy Dwór jest skanalizowana częściowo, większość mieszkańców odprowadza ścieki w dalszym ciągu do zbiorników szczelnych. Na terenie gminy znajdują się 173 zbiorniki szczelne, to jest na terenie około 1/3 gospodarstw.

### 1.5.3. Gospodarcze wykorzystanie wód powierzchniowych

Gmina Nowy Dwór cechuje się dobrze rozwiniętą siecią hydrograficzną, która ma istotny wpływ na wysokie walory krajobrazowe i turystyczne jej terenu. Głównymi rzekami gminy są Biebrza, której obszar źródłiskowy znajduje się pośród enklawy leśnej, na południu, w rejonie Kolonii Grzebienie oraz rzeka Sidra, jej lewobrzeżny dopływ, której koryto stanowi zachodnią granicę gminy.

W rejonie Bobry Wielkiej, w centralnej części gminy rzeka Biebrza zaopatrywała w wodę stawy, o powierzchni około 15 ha, położone malowniczo, w otoczeniu lasów i parku objętego ochroną konserwatorską. Aktualnie, ma miejsce przebudowa i modernizacja tychże stawów i dostosowanie ich do potrzeb kąpieliska projektowanego Centrum Turystyczno - Rekreacyjnego, o łącznej powierzchni 43 ha. Zgodnie z Koncepcją planu zagospodarowania przestrzennego zbiornika małej retencji wraz z terenami przyległymi „BOBRA WIELKA” na rzece Biebrza z przeznaczeniem na gminne Centrum Turystyczno - Rekreacyjne gminy Nowy Dwór (T. Ołdytowski, Nowy Dwór, 2004) inwestycja obejmuje:

UWARUNKOWANIA

- rewitalizację zabytkowego parku dworskiego,
- kąpielisko w przebudowanym zbiorniku wodnym,
- plażę wraz z zapleczem socjalnym,
- stanicę wodną z zapleczem technicznym,
- urządzenia rekreacyjne, pole namiotowe wraz z zapleczem socjalnym,
- wieżę widokową,
- bazę noclegową wraz z obiektami gastronomicznymi w zabytkowym młynie wodnym,
- parkingi, ścieżki spacerowe i drogi dojazdowe.

Gmina Nowy Dwór uzyskała pozwolenie wodnoprawne, znak: OŚ.6223/28/10 z dnia 3 września 2010 r. na powyższą przebudowę, to jest odbudowę zbiornika małej retencji wodnej oraz na szczególne korzystanie z wód powierzchniowych dla potrzeb zbiornika.

Zgodnie z w/w pozwoleniem przedsięwzięcie obejmuje:

- odbudowę zbiornika małej retencji wodnej Bobra Wielka na rzece Biebrza, poprzez:
  - rozebranie istniejących zdewastowanych urządzeń wodnych na terenie projektowanego zbiornika małej retencji (wewnętrznych grobli, budowli wodnych, to jest 12 mnichów, jazu betonowego, przepustu i przyczółków betonowych),
  - wykonanie urządzeń wodnych tymczasowych (przepustu w zaporze czołowej, koryta zastępczego rzeki Biebrzy),
  - wykonanie 5 przepustów,
  - remont jazu na zaporze czołowej,
  - umocnienie koryta rzeki Biebrzy, poniżej zapory czołowej na długości 120 m,
- szczególne korzystanie z wód powierzchniowych rzeki Biebrzy dla potrzeb zbiornika małej retencji wodnej Bobra Wielka, o następujących parametrach:
  - maksymalny poziom piętrzenia - 131,50 m n.p.m.,
  - rzędna korony - 133,10 m n.p.m.,
  - minimalny poziom piętrzenia - 130.64 m n.p.m.,
  - powierzchnia całkowita - 14 ha,
  - powierzchnia lustra wody - 12,5 ha,
  - średnia głębokość wody - 2,4 m,
  - maksymalna pojemność wody w zbiorniku - 250 tys. m<sup>3</sup>,
  - roczne potrzeby wodne zbiornika - 1610,87 tys. m<sup>3</sup>.

Inwestycja jest w trakcie realizacji, ze stawów została spuszczone woda i oczyszczono z mułu ich dna i koryta.

Do celów gospodarczych wykorzystywane są także wody powierzchniowe rzeki Sidry, w zachodniej, przygranicznej części gminy. Zgodnie z pozwoleniem wodnoprawnym, znak: OŚ.6223/27/09 z dnia 14 października 2009 r. na szczególne korzystanie z wód WZMiUW w Białymstoku prowadzi piętrzenie i pobór wód rzeki Sidry do nawodnień użytków rolnych, głównie użytków zielonych, o łącznej powierzchni 56,10 ha na terenie gmin: Nowy Dwór, Dąbrowa Białostocka, Sidra i Kuźnica. Na terenie gminy Nowy Dwór urządzeniami do piętrzenia i poboru wody są dwa jazy trapezowe:

- nr 1 w km 7 + 200 biegu rzeki (św. 2 x 2,0 m, NPP 122,40 m n.p.m., h = 1,50 m, rz. d. 120,91 m n.p.m.) na gruntach wsi Chilmony, służący do nawodnień 28,8 ha użytków rolnych oraz
- nr 2 w km 12 + 700 biegu rzeki (św. 2 x 2,0 m, NPP 125,18 m n.p.m., h = 1,50 m, rz. d. 123,66 m n.p.m.) na gruntach wsi Grzebienie, służący do nawodnień użytków rolnych na terenie gminy Dąbrowa Białostocka.



#### 1.5.4. Zaopatrzenie w gaz

Na obszarze gminy Nowy Dwór nie ma sieci gazowej.

#### 1.5.5. Zaopatrzenie w ciepło

Na terenie gminy występuje ogrzewanie indywidualne. Ogrzewanie opiera się głównie na węglu oraz na gazie i oleju. Na terenie gminy Nowy Dwór zaopatrzenie w energię cieplną na potrzeby grzewcze oraz ciepłej wody użytkowej jest realizowane wyłącznie w sposób indywidualny, we własnym zakresie przez jej mieszkańców. Zabudowa mieszkaniowa wielorodzinna zlokalizowana jest jedynie w Bobrze Wielkiej. Niewielkie zapotrzebowanie na energię cieplną obiektów użyteczności publicznych, rozproszenie zabudowy i małe jednostkowe zapotrzebowanie ciepła wynikające z charakteru zabudowy nie sprzyjają tworzeniu scentralizowanej gospodarki cieplnej. Nieliczne modernizacje dotyczą źródeł ciepła - wymiany kotłów węglowych na olejowe lub na drewno. Zaledwie 1% kotłowni w gminie zasilane jest olejem opalowym, pozostałe 99% korzysta z węgla. Brak sieci gazowej uniemożliwia korzystanie z tego medium.

Tabela nr 5. Wykaz ważniejszych kotłowni na terenie gminy Nowy Dwór

Adres i właściciel kotłowni	Typ i ilość kotłów	Rodzaj paliwa	Moc znamionowa kotłowni [kW]
Zabudowa wielorodzinna Bobra Wielka	GT 306 De Dietrich - 2 szt.	olej	2 x 140
Budynek byłej Szkoły Podstawowej - Sieruciołce	GT 306 De Dietrich - 1 szt.		140
Szkoła - Nowy Dwór	GT 306 De Dietrich - 2 szt.		2 x 140
Sala gimnastyczna Nowy Dwór	WOLF- MK-1-110		80 - 110
Urząd Gminy - Nowy Dwór	CT-217EX De Dietrich - 1szt.		71 - 128

#### 1.5.6. Elektroenergetyka i źródła energii odnawialnej

Gmina jest w pełni zelektryfikowana. Sieć elektroenergetyczna łącznie posiada długość około 205 km. Głównym źródłem zasilania w energię elektryczną jest stacja transformatorowo - rozdzielcza RPZ 110/15 kV, pracująca w dwustronnym układzie zasilania, zlokalizowana na terenie gminy Dąbrowa Białostocka. Stacja jest zasilana napowietrzną linią WN110 kV.

Na terenie gminy Nowy Dwór brak jest linii WN 110 kV. Rozprowadzenie energii elektrycznej do poszczególnych odbiorców odbywa się w większości poprzez napowietrzny system sieci SN 15 kV zasilających stacje transformatorowe, głównie słupowe, na obszarze całej gminy.

Stan techniczny urządzeń elektroenergetycznych jest zróżnicowany. Część linii została przebudowana i zmodernizowana. Zarządca sieci sukcesywnie modernizuje sieć średniego i niskiego napięcia wraz ze stacjami transformatorowymi.

## UWARUNKOWANIA

Mimo potencjału środowiska przyrodniczego - na terenie gminy nie są wykorzystywane odnawialne źródła energii.

### 1.5.7. Telekomunikacja

Na obszarze gminy znajdują się dwie stacje bazowe telefonii komórkowej - w Nowym Dworze i Chworościanach. Nie ma zatem problemu z zasięgiem i dostępem do wszystkich sieci telefonii komórkowej. Obecnie każdy chętny może korzystać także z sieci telefonii stacjonarnej. Zwiększa się dostęp do Internetu.

### 1.5.8. Gospodarka odpadami

Na terenie gminy Nowy Dwór wytwarzane są głównie odpady komunalne, obejmujące odpady z gospodarstw domowych, obiektów użyteczności publicznej i obsługi ludności oraz odpady z pielęgnacji terenów zielonych. Odpady przemysłowe powstają w niewielkiej ilości, są to przede wszystkim odpady z przetwórstwa żywności i drewna. Znaczną grupę stanowią odpady z energetycznego spalania paliw (żużle, popioły) oraz odpady z urządzeń do oczyszczania ścieków.

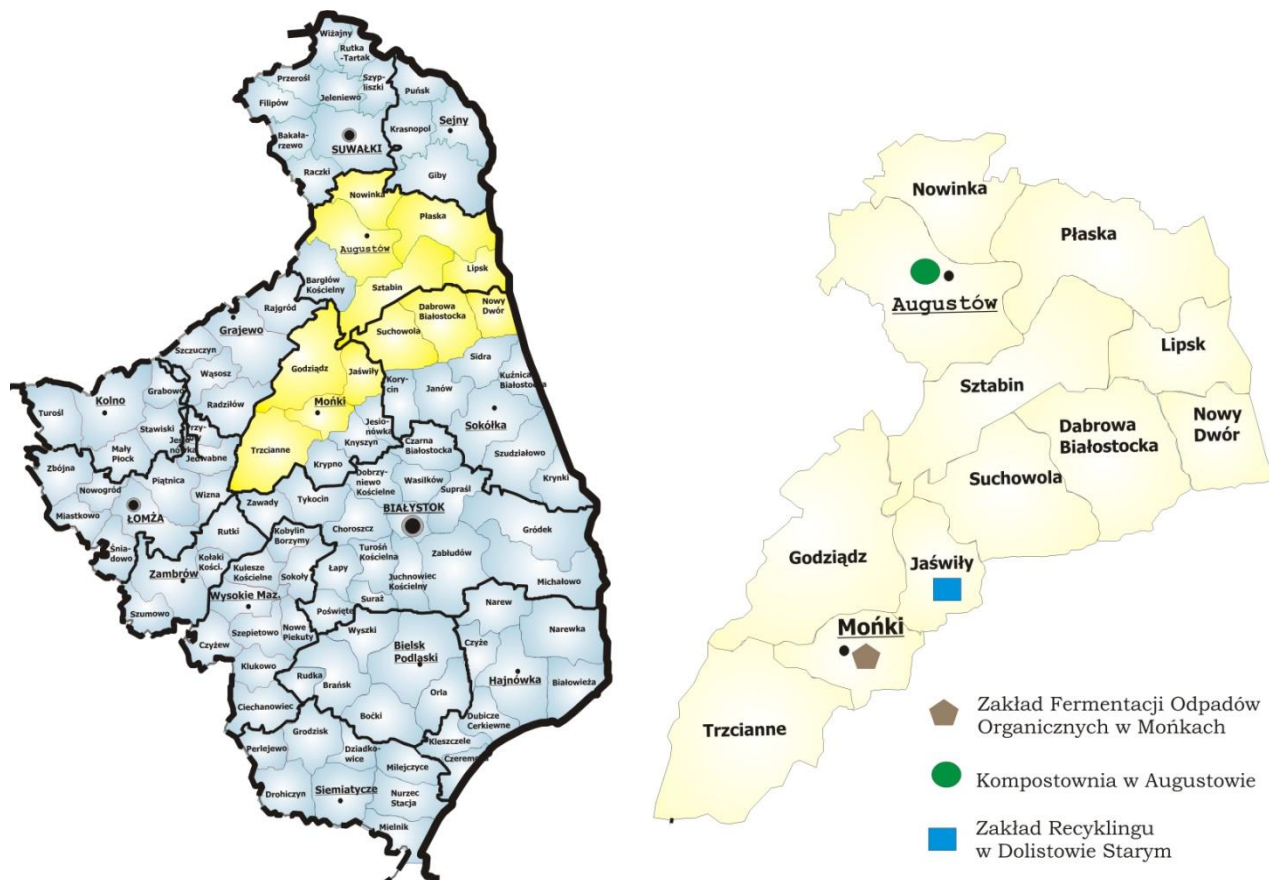
Od roku 2004 do lipca 2013 r. gmina Nowy Dwór należała do Związku Komunalnego „BIEBRZA”, w ramach którego następuje zbieranie i zagospodarowywanie odpadów wytwarzanych na jej terenie. Zgodnie z decyzją nr 1/2004 z dnia 23.07.2004 r. usługi w zakresie zbierania odpadów komunalnych na terenie gminy świadczyła firma „BIOM” Sp. z o.o. w Dąbrowie Białostockiej.

System usuwania zmieszanych odpadów komunalnych i selektywnie gromadzonych odpadów surowcowych na terenie gmin Związku Komunalnego „BIEBRZA” miał charakter odbioru bezpośredniego opartego na systemie pojemników 1100, 120 i 110 litrowych oraz na systemie worków foliowych.

Częstotliwość, zasady i sposób usuwania odpadów wynikają ze standardów sanitarnych oraz wymogów ochrony środowiska. Odpady komunalne zbierane selektywnie kierowane są do Zakładu Recyklingu w Dolistowie Starym, gm. Jaświły.

W roku 2012 na terenie gminy Nowy Dwór wytworzono i zagospodarowano łącznie 158,4 Mg odpadów.

Rys. 2 Obszar działania Związku Gminnego „BIEBRZA”. Obiekty do zagospodarowywania odpadów



W dniu 1 lipca 2011 r. została uchwalona ustawa o zmianie ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach oraz niektórych innych ustaw, która wzorując się na doświadczeniach innych krajów europejskich zmieniała dotychczasowy system gospodarowania odpadami komunalnymi. Nowy system zakłada, że samorząd, który jest odpowiedzialny za wszystko to, co służy lokalnej społeczności, powinien być również odpowiedzialny za odebranie i właściwe zagospodarowanie odpadów. W nowym systemie gospodarki odpadami komunalnymi gmina będzie miała wpływ na każdy z jego elementów i dzięki temu będzie mogła kształtować sposób gospodarowania odpadami komunalnymi na swoim terenie. Jednakże najpierw każda gmina jest zobowiązana zorganizować system gospodarki odpadami komunalnymi, zgodnie z zapisami ustawy oraz z uwarunkowaniami miejscowymi. Nowy system także w gminie Nowy Dwór powinien działać od 1 lipca 2013 r. Ma na celu przynieść oczekiwane efekty w postaci budowy niezbędnej infrastruktury, ograniczenia składowania odpadów komunalnych oraz zwiększenia pozyskiwania surowców wtórnych ze strumienia odpadów komunalnych.

Eksploatacja gminnego składowiska odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne zlokalizowanego na gruntach wsi Nowy Dwór została zakończona z dniem 31 grudnia 2009 r., zaś w roku 2012 składowisko zostało zrehabilitowane. W przeszłości planowano budowę proekologicznego składowiska odpadów komunalnych na działce o nr ewid. 720/2 o powierzchni 6,5155 ha, w rejonie wsi Chworościany. Jednakże po zmianie przepisów zagospodarowywanie odpadów musi odbywać się poprzez tzw. RIPOK – wytypowane regionalne instalacje przetwarzania odpadów komunalnych. Zgodnie z ustaleniami Planu Gospodarki Odpadami Województwa Podlaskiego, gmina Nowy Dwór znajduje się w regionie północnym, w obszarze wydzielonym Koszarówka, w którym jako regionalna

## UWARUNKOWANIA

instalacja przetwarzania odpadów komunalnych (RIPOK) został wyznaczony Zakład Zagospodarowywania Odpadów Koszarówka, gm. Grajewo. W obszarze tym, w zakresie zagospodarowywania odpadów będą funkcjonować także: Zakład Recyklingu w Dolistowie Starym, gm. Jaświły oraz składowiska odpadów w Poświętnem, gm. Suchowola i Świerzbienie, gm. Mońki).

Gospodarowanie odpadami na terenie gminy odbywa się zgodnie z Planem Gospodarki Odpadami Województwa Podlaskiego na lata 2012 – 2017 (uchwała Nr XX/234/12 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 21 czerwca 2012 r. w sprawie wykonania Planu Gospodarki Odpadami Województwa Podlaskiego na lata 2012–2017).

### 1.6. Turystyka

Na terenie gminy nie ma odpowiedniej bazy dla turystyki i wypoczynku świątecznego, a rekreacja polega jedynie na indywidualnej penetracji terenów leśnych.

Brak jest szlaków pieszych i rowerowych, konnych i szlaków narciarskich dla nart biegowych. Jedynie po granicznej rzece Sidra wyznaczono szlak kajakowy.

W gminie nie ma żadnej bazy noclegowej.

Brakuje bazy gastronomicznej.

Potencjał rekreacyjny:

- kompleksy leśne,
- duże tereny otwarte stanowiące doliny rzeczne będące siedliskiem wielu gatunków ptaków,
- walory krajobrazu kulturowego,
- stosunkowo mało zabudowany i nieduży teren gminy.

### 1.7. Zasadnicze funkcje gminy oraz struktura funkcjonalno-przestrzenna

W zaktualizowanej „Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020” określone zostały cele strategiczne i horyzontalne stanowiące zasadnicze wyznaczniki kierunków rozwoju województwa. Celami strategicznymi są:

- Konkurencyjna gospodarka,
- Powiązania krajowe i międzynarodowe,
- Jakość życia.

U podstaw skutecznej realizacji celów strategicznych leżą cele horyzontalne, których wątki przenikają cele strategiczne:

- Wysokiej jakości środowisko przyrodnicze podstawą harmonii aktywności człowieka i przyrody,
- Infrastruktura techniczna i teleinformatyczna otwierająca region dla inwestorów, mieszkańców, sąsiadów i turystów.

Gmina Nowy Dwór jest gminą typowo wiejską, liczącą poniżej 5000 mieszkańców. Pełni funkcje typowo rolnicze. Istotna jest tu ochrona rolniczej przestrzeni produkcyjnej przed uszczupleniem na nieuzasadnione cele nierolnicze oraz poprawa jej jakości w zakresie proekologicznej działalności, w tym między innymi zalesień gruntów porolnych i struktury własnościowej. Z uwagi na przyjęty w województwie model energetyki rozproszonej, obszary wiejskie to główne miejsca lokalizacji inwestycji dotyczących produkcji energii opartej na odnawialnych źródłach energii.

Gmina Nowy Dwór położona jest na obszarze przygranicznym, w którym znaczna część działań powinna być ukierunkowana na przezwyciężanie niedogodności położenia w strefie

granicy zewnętrznej Unii Europejskiej (od słabości infrastrukturalnych, po ograniczone możliwości kooperacji transgranicznej). Ze względu na przyszłościowy kierunek rozwoju regionu, jakim jest specjalizacja w zakresie współpracy i relacji ze Wschodem, interwencja w obszarze przygranicznym powinna dotyczyć rozwoju wszelkich form kooperacji między podmiotami województwa podlaskiego a podmiotami krajów sąsiadujących. Szczególną rolę powinna odgrywać tu współpraca w zakresie nauki, edukacji i kultury.

Gmina Nowy Dwór należy do gmin, których rozwój w części uwarunkowany jest siecią Natura 2000. Nie należy jednak do gmin oferujących miejsca atrakcyjne dla różnych rodzajów turystyki, a zatem nie może liczyć na adekwatne dochody z tego tytułu. Z drugiej strony gmina ma szansę wykorzystać właściwie swoją walory przyrodnicze i potencjał zwłaszcza w dziedzinie turystyki kwalifikowanej czy ekoturystyki, a jej rozwój może opierać się o wpływy z turystyki, rozwój przedsiębiorczości oraz rozproszoną energetykę opartą na źródłach odnawialnych.

W „Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podlaskiego” (2003 r.) gmina Nowy Dwór została zaliczona do obszaru polityki przestrzennej związanej z Obszarem Centralnym obejmującym powiaty: miasto Białystok, białostocki, sokólski i moniecki oraz położona jest na terenach osadniczo-rolnych obejmujących, między innymi, powiaty sokólski i moniecki.

## **2. ŚRODOWISKO KULTUROWE - STAN DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I ŁADU PRZESTRZENNEGO ORAZ WYMOGI JEGO OCHRONY**

### **2.1. Geneza i ogólna charakterystyka zróżnicowania przestrzennego osadnictwa**

Tereny zainwestowania w gminie Nowy Dwór stanowią niewielki odsetek obszaru gminy – 5,4%. Sieć osadniczą tworzy 19 sołectw. Osadnictwo w gminie charakteryzuje się niewielkim zróżnicowaniem – od miejscowości o dość skoncentrowanej zabudowie, do niewielkich wsi o zabudowie rozproszonej i luźnej.

Największą miejscowością gminy jest jej siedziba, niegdyś miasto, dziś wieś Nowy Dwór, położona u źródeł Biebrzy, licząca obecnie około 625 mieszkańców. Jej historia sięga początków XVI wieku. Rozplanowanie przestrzenne Nowego Dworu wpisane jest do rejestru zabytków.

Na terenie gminy nie ma przemysłu, ruch inwestycyjny jest bardzo mały, stąd typowo wiejski dawny charakter wsi pozostaje bez zmian. Część wsi ma charakter kolonijny z rozrzuconymi siedliskami.

### **2.2. Jednostki osadnicze – charakterystyka funkcjonalno - przestrzenna**

Sieć osadniczą gminy tworzy 19 sołectw. Obok największej miejscowości gminnej Nowy Dwór, do większych należą Chilmony – w części z zabudową zwartą, w części rozproszoną, Dubaśno i Choruzowce z rozproszoną zabudową, Koniuszki, Sieruciołce i Jaginty z przeważającą zabudową zwartą.

## UWARUNKOWANIA

Wszystkie wsie są typowymi wiejskimi jednostkami osadniczymi o wielkości niewiele ponad 200, jednak w większości poniżej 200 mieszkańców. Wyjątek stanowi Nowy Dwór mający powyżej 600 mieszkańców.

Wśród wszystkich jednostek osadniczych wyróżnia się Nowy Dwór zarówno w skali zainwestowania jak i formy układu przestrzennego.

**Nowy Dwór** – miejscowość gminna, położona w południowej części gminy. Jest to największa miejscowość na terenie gminy, o funkcji usługowo-handlowo-mieszkaniowej, o układzie wieloulicowym. Zabudowa jest stosunkowo zwarta, położona na dość dużych działkach. Dominuje zabudowa niska – jedno lub dwukondygnacyjna. Budynki są murowane lub drewniane. W centrum miejscowości zlokalizowane są obiekty usług administracji – urząd gminy, zdrowia, handlu, oświaty i sportu, obiekt sakralny (kościół rzymsko-katolicki).

### 2.3. Zespoły parkowe

Najcenniejszym parkiem – wpisanym do rejestru zabytków jest park w Bobrze Wielkiej założony w pierwszej połowie XIX w. o powierzchni około 5 ha. W części centralnej znajdował się sad, a na obrzeżach krajobrazowe grupy lip i topoli. Istniejący niegdyś na jego terenie dwór został przeniesiony do Muzeum Wsi w Białymstoku.

W Chwojnowszczyźnie i Ponarlicy po parkach pozostały jedynie niewielkie grupy drzew.

### 2.4. Obiekty zabytkowe oraz dobra kultury współczesnej

Utrzymywanie wartości historycznych, odpowiednie ich wyeksponowanie i uwzględnienie ich w koncepcji rozwoju przestrzennego gminy wraz z jej walorami przyrodniczymi przyczyni się do rozwoju gminy w kierunku turystyczno-wypoczynkowym.

Istotną sprawą jest należyte wyeksponowanie występujących tu wartościowych obiektów tworzących krajobraz kulturowy oraz terenów korzystnych dla rozwoju funkcji wypoczynkowej.

Na terenie gminy nie określono dóbr kultury współczesnej wymagających ochrony.

### 2.5. Stan ładu przestrzennego i wymogi jego ochrony

Na terenie gminy pod względem harmonii krajobrazu i zachowania dawnych, historycznych układów przestrzennych wyróżnia się jedynie miejscowość gminna Nowy Dwór.

Specyficzny, wiejski charakter mają pozostałe miejscowości.

W celu zachowania ładu przestrzennego, oprócz ochrony konserwatorskiej należy:

- utrzymywać historyczny układ przestrzenny Nowego Dworu oraz respektować istniejące układy osadnicze jedynie je uzupełniając bez rozpraszania zabudowy,
- dążyć do zachowania i preferować w nowej zabudowie, formy nawiązujące do regionalnego budownictwa, z wykorzystaniem tradycyjnych materiałów budowlanych,
- nie dopuszczać do wprowadzania architektury obcej dla krajobrazu gminy związanej z wybujałym indywidualizmem inwestorów,
- kierować się zasadą koncentracji zabudowy na terenach wszystkich miejscowości z zachowaniem lokalnych powiązań przyrodniczych.



### 3. STAN I FUNKCJONOWANIE ŚRODOWISKA, W TYM STAN ROLNICZEJ I LEŚNEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ ORAZ WYMOGÓW OCHRONY ŚRODOWISKA

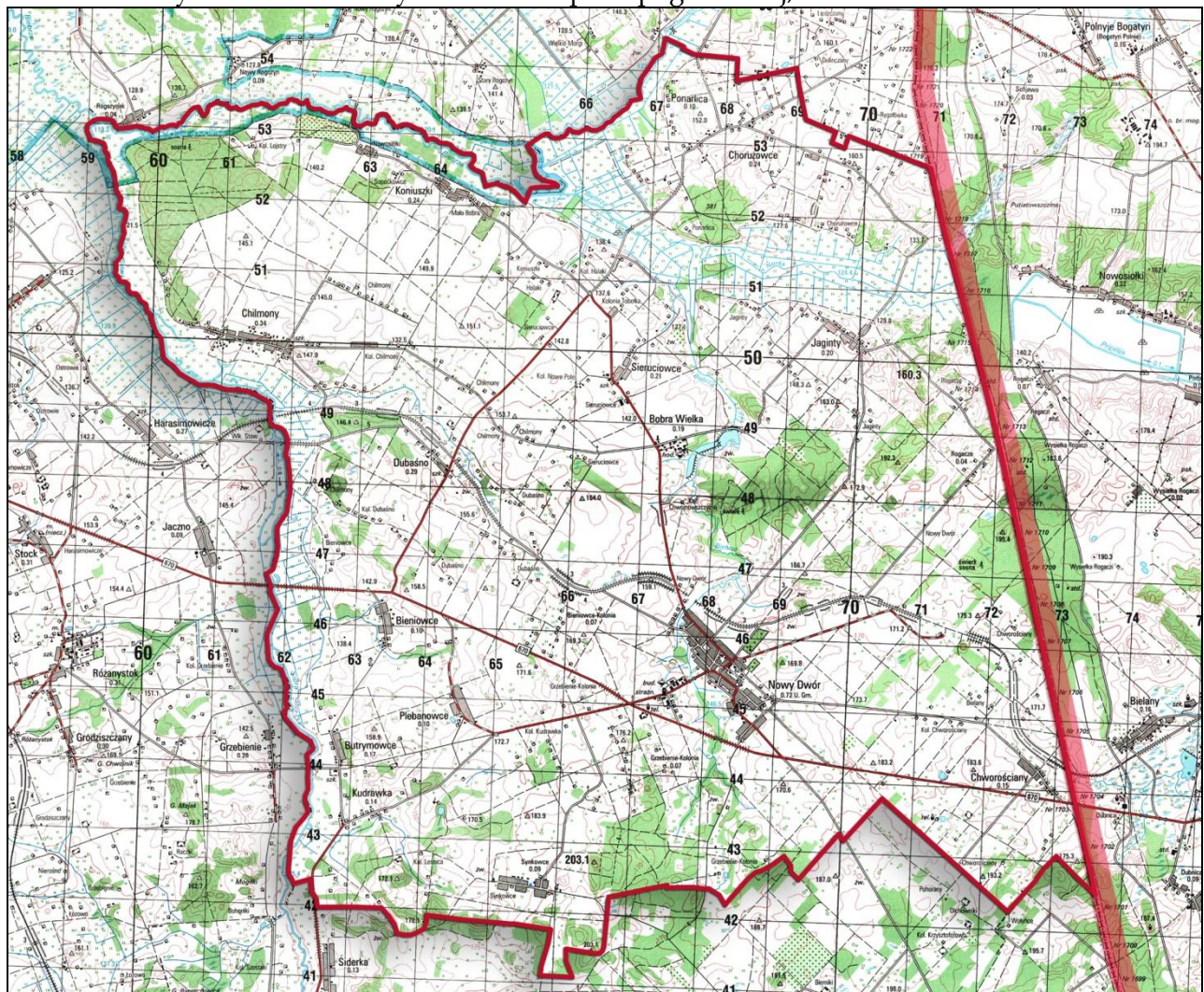
#### 3.1. Stan i funkcjonowanie poszczególnych elementów środowiska

##### 3.1.1. Położenie geograficzne i zagospodarowanie terenu

Gmina Nowy Dwór jest położona we wschodniej, przygranicznej części województwa podlaskiego, w skrajnej, północno-wschodniej części powiatu sokólskiego. Jej granice administracyjne stanowią:

- od północy, koryto rzeki Biebrzy i jej prawobrzeżnego dopływu - rzeki Niedźwiedzicy oraz sieć dróg,
- od wschodu, granica Rzeczypospolitej (Unii Europejskiej), za nią terytorium Republiki Białoruskiej,
- od południa, sieć dróg,
- od zachodu, koryto rzeki Sidry, lewobrzeżnego dopływu Biebrzy.

Rys. 3 Gmina Nowy Dwór na mapie topograficznej, skala 1 : 100000



Regionalnie, gmina Nowy Dwór znajduje się w północno-wschodniej części Wzgórz Sokólskich [843.34], będących mezoregionem, jednostki wyższego rzędu Niziny Północnopodlaskiej [843.3], podprovincji Wysoczyzn Podlasko-Białoruskich [843] [według podziału J. Kondrackiego i J. Ostrowskiego, zamieszczonego w Atlasie Rzeczypospolitej Polskiej (A. Najgrakowski, PAN, Warszawa, 1994)].

Nowy Dwór jest gminą typowo rolniczą, stąd podstawowym elementem jej zagospodarowania są użytki rolne, zajmujące 78% powierzchni gminy, z czego grunty orne stanowią około 56% powierzchni, łąki i pastwiska po około 11% oraz sady, zajmujące około 1% powierzchni gminy.

Obszar gminy jest bardzo słabo zalesiony. Lasy i grunty leśne zajmują łącznie około 15% jej powierzchni, przy lesistości powiatu sokólskiego, wynoszącej 23,3% oraz województwa podlaskiego 29,4%. Dominującymi gatunkami drzew w lasach gminy są: sosna, świerk, olsza i brzoza. Największe enklawy leśne występują w okolicach wsi Chilmony, w północno-zachodniej części gminy, u ujścia Sidry do Biebrzy, w rejonie Bobry Wielkiej, w części centralnej oraz w rejonie Kolonii Grzebienie, na południu gminy.

Pośród lasów, w okolicy wsi Kolonia Grzebienie, znajduje się strefa źródliskowa rzeki Biebrzy, która płynie malowniczymi zakolami, wśród łąk i lasów przez całą gminę, aż do połączenia z jej prawobrzeżnym dopływem rzeką Sidrą. W rejonie Bobry Wielkiej, Biebrza zaopatruje w wodę stawy, o powierzchni około 15 ha, położone w otoczeniu lasów i parku, aktualnie znajdujące się w trakcie przebudowy z przeznaczeniem na kąpielisko.

Istotnym elementem zagospodarowania gminy jest układ dróg, głównie powiatowych i gminnych, o łącznej długości około 80 km. Przez południową część gminy przebiega także droga wojewódzka Nr 670 Osowiec – Dąbrowa Białostocka – Nowy Dwór - granica państwa, będąca ważnym połączeniem komunikacyjnym.

Na terenie gminy Nowy Dwór brak jest obiektów przemysłowych i dużych zakładów produkcyjnych. Dominuje tu rolnictwo indywidualne. Dzięki malowniczym, słabo zurbanizowanym terenom, gmina Nowy Dwór posiada sprzyjające warunki do rozwoju turystyki i agroturystyki. W gminie prosperuje około 35 podmiotów gospodarczych.

Wśród istotniejszych obiektów zagospodarowania gminy są: oczyszczalnia ścieków komunalnych w Nowym Dworze, gospodarstwa rolne produkcyjne i hodowlane, a także 2 niewielkie zakłady górnicze: „Jaginty” i „Nowy Dwór”, w których prowadzona jest eksploatacja kruszyw naturalnych metodą odkrywkową.

Wynikające z położenia i zagospodarowania uwarunkowania:

- pozwalają na prawidłowe funkcjonowanie i utrzymanie stanu środowiska przyrodniczego,
- dobry stan środowiska wpływa pozytywnie na jakość życia mieszkańców,
- duże walory przyrodnicze regionu są atutem w promocji turystyki w gminie,
- są sprzyjające do rozwoju energetyki odnawialnej.

### **3.1.2. Uwarunkowania wynikające z lokalnych wartości środowiska**

#### Rzeźba terenu. Rzeki

Regionalnie, teren gminy Nowy Dwór położony jest w północno-wschodniej części mezoregionu fizyczno-geograficznego o nazwie Wzgórz Sokólskie.



## UWARUNKOWANIA

Wzgórza Sokólskie rozciągają się wzdłuż wschodniej granicy Polski, od Lipska na północy, do Krynek na południu. Ukształtowane zostały w najstarszym stadium ostatniego zlodowacenia, a ich materiałem narzutowym są przyniesione przez lodowiec skały ze wschodniej Finlandii i Karelii. Wzgórza Sokólskie cechują się obecnością rozległych i wysokich wałów wzgórz morenowych, kemowych, ozowych oraz form martwego lodu, przypominających łącznie krajobraz pojezierzy, jednak bez jezior współczesnych.

Obszar gminy Nowy Dwór w przeważającej mierze budują wzgórza morenowe, w tym moreny czołowe oraz wzgórza kemowe o przebiegu zarówno południkowym jak i równoleżnikowym, osiągające zróżnicowane wysokości bezwzględne od ok. 125 m n.p.m. w sąsiedztwie dolin rzecznych na zachodzie i północy gminy, do ponad 200 m n.p.m. w rejonie Synkowców na południu, zazwyczaj około 170 – 180 m n.p.m. Charakteryzują się one przeważnie stromymi, mocno pofalowanymi zboczami, lokalnie dość płaskimi powierzchniami szczytowymi. Pomiędzy wzgórzami uformowały się niewielkie nieckowate, płaskie, zazwyczaj bezodpływowe obniżenia pochodzenia erozyjnego i akumulacyjnego, z których część uległa zabagnieniu.

Poza obszarem wysoczyznowym, niezmiernie istotnymi elementami morfologicznymi terenu gminy są liczne doliny rzeczne:

- płaska i szeroka dolina Sidry, w przygranicznej, zachodniej części gminy oraz dolina Nurki w północno - wschodniej części, o rzędnych terenu od około 130 do około 120 m n.p.m.,
- wąska dolina górnej Biebrzy o rzędnych terenu od około 160 m n.p.m. w strefie źródłiskowej na południu gminy, do około 120 m n.p.m. w północno-zachodniej, przygranicznej części, w rejonie ujścia Sidry.

Strefę źródłiskową Biebrzy stanowią bagna Jatła, na południe od Nowego Dworu, gdzie z wysięków u podnóża wzgórz morenowych formuje się ciek. Po opuszczeniu wysoczyzny, płynąc na północ Biebrza wypływa w obszerną pradolinę, gdzie przyjmuje swój pierwszy prawy dopływ - Nurkę i stąd płynie w kierunku zachodnim. Od tego miejsca aż do ujścia Narwi, Biebrza płynie przez Kotlinę Biebrzańską. Na wysokości wsi Rogożynek przyjmuje swój lewy dopływ Sidrę.

Długości rzek na terenie gminy są następujące:

- Biebrza około 22 km,
- Sidra około 15 km,
- Nurka około 4 km
- Niedźwiedzica około 3,5 km.

Pod względem hydrograficznym obszar gminy Nowy Dwór należy do dwóch zlewni powierzchniowych: Wisły i Niemna. Europejski wododział I rzędu przebiega w przygranicznej części gminy, wzdłuż linii Rogacze - Kolonia Chworościany - Olchowik, już na terenie gminy Sidra. Większość obszaru gminy znajduje się w zlewni Biebrzy (dorzecze Wisły), jedynie południowo - wschodni fragment odwadnia rzeka Łosośna, uchodząca na terytorium Białorusi do Niemna.

Spośród rzek, przepływających przez gminę Nowy Dwór obserwacjami monitoringowymi wód powierzchniowych płynących, realizowanymi zgodnie z Programem monitoringu środowiska województwa podlaskiego w latach 2010 - 2012 objęta jest jedynie rzeka Biebrza. W Ocenie stanu ekologicznego, potencjału ekologicznego i stanu chemicznego rzek województwa podlaskiego w 2011 roku (ocena w jednolitych częściach wód) (WIOŚ, Białystok, 2012) na stanowisku pomiarowo-kontrolnym, Biebrza - Lipsk stan ekologiczny i potencjał ekologiczny jednolitej części wód Biebrzy w roku 2011, na odcinku od źródeł do Kropiwej, a więc na terenie całej gminy oceniono jako dobry. Podstawą oceny jest

## UWARUNKOWANIA

*Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 listopada 2011 r. w sprawie klasyfikacji stanu ekologicznego, potencjału ekologicznego i stanu chemicznego jednolitych części wód powierzchniowych* (Dz. U. Nr 258, poz.1549), zgodnie z którym w ciekach naturalnych, jeziorach lub innych zbiornikach naturalnych, wodach przejściowych oraz przybrzeżnych stan ekologiczny klasyfikuje się na podstawie wyników klasyfikacji zbadanych elementów biologicznych i fizykochemicznych. Stan ekologiczny jest definiowany jako dobry, gdy wartości biologicznych elementów jakości dla danego typu wód powierzchniowych przy klasyfikacji stanu ekologicznego jednolitych części wód powierzchniowych wskazują na niski poziom zakłóceń wynikający z działalności człowieka, ale odchylenia od wartości biologicznych wskaźników jakości dla tej klasyfikacji występujących w danym typie wód powierzchniowych w warunkach niezakłóconych są niewielkie.

Na terenie gminy zidentyfikowano obszary, na których wystąpienie powodzi jest prawdopodobne.

### Budowa geologiczna

Obszar gminy Nowy Dwór jest położony w granicach wyniesienia mazursko - suwalskiego, będącego rozległą jednostką strukturalną platformy prekambryjskiej. Utwory prekambryjskie zostały udokumentowane w rejonie Sokółki, na poziomie - 231 m p.p.m. i zapadają w kierunku Augustowa na północ, północny-zachód, gdzie ich strop zalega już na poziomie 465 m p.p.m. W rejonie tym, wyniesienie mazursko - suwalskie nie jest przykryte utworami paleozoicznymi. W świetle rozpoznania regionalnego, utwory mezozoiczne reprezentowane są przez jurę górną i kredę górną, zaś utwory kenozoiczne - przez osady czwartorzędowe.

Stopień rozpoznania budowy geologicznej gminy Nowy Dwór jest bardzo słaby i nierównomierny. Łącznie wykonano tutaj jedynie 15 otworów wiertniczych, w tym 13 otworów studziennych, o zróżnicowanej głębokości od 25,3 m do 167 m, przewiercając osady czwartorzędowe punktowo, otworem badawczym w Bieniowcach, na zachodzie gminy.

W świetle interpretacji budowy geologicznej terenów sąsiednich, potwierdzonej otworem w Bieniowcach podłoże czwartorzędu stanowią margle i wapienie kredy górnej. Utwory kredowe występują także jako kry, odkute z położenia pierwotnego przez łądolód i zdeponowane pośród osadów czwartorzędowych, także w pozycji przypowierzchniowej.

Według Szczegółowej mapy geologicznej Polski w skali 1 : 50000 obszar gminy stanowi głównie wysoczyzna morenowa ze wzgórzami, pagórkami oraz wałami moren czołowych i kemów stadiału północnomazowieckiego zlodowacenia środkowopolskiego oraz holocenijskie osady dolinne. Utwory przypowierzchniowe stanowią tutaj „gliny zwałowe, ich zwietrzliny oraz piaski i żwiry lodowcowe a także ropy, mułki i piaski zastoiskowe, piaski i mułki kemów, lokalnie piaski i żwiry sandrowe oraz piaski, żwiry, mady rzeczne, tory i namuły” w dolinach rzecznych, o wręcz mozaikowym rozprzestrzenieniu.

Z analizy materiałów archiwalnych wynika, iż czwartorzęd w rozpatrywanym rejonie osiąga miąższość około 160 - 220 m i budują go głównie utwory glacialne zlodowaceń: krakowskiego, środkowopolskiego i północnopolskiego, reprezentowane przez gliny zwałowe, rozdzielone utworami interglacialnymi: ferdynandowskiego, wielkiego mazowieckiego i eemskiego, to jest piaskami różnej granulacji i żwirami oraz lokalnie - zastoiskowymi utworami pylasto - ilastymi a także holocenijskie piaski, żwiry, mady rzeczne oraz torfy i namuły.

Z uwagi na fragmentaryczne rozpoznanie budowy geologicznej kompleksu czwartorzędowego zakłada się występowanie od 3 do 6 poziomów glin morenowych, o zmiennej miąższości od kilku do kilkudziesięciu metrów. Utworami rozdzielającymi są na

ogół osady fluwioglacjalne, piaski różnej granulacji i żwiry, o miąższości od kilku do około 50 m w Dubaźnie.

#### Złoża kopalin. Perspektywy występowania kopalin

Uwzględniając niewielki stopień urbanizacji gminy Nowy Dwór oraz kierunki jej rozwoju, a w konsekwencji ograniczone zapotrzebowanie surowcowe na kopaliny okruchowe, na jej terenie znajdują się jedynie dwa udokumentowane złoża kruszywa naturalnego, związanego z obecnością utworów piaszczysto - żwirowych: „Nowy Dwór” i „Jaginty”. Złoża te, udokumentowano w kategorii C<sub>1</sub>, ich powierzchnia nie przekracza 2 ha, miąższość serii złożowej wynosi kilka metrów, w zależności od głębokości rozpoznania, zasoby są niewielkie, wykorzystywane na potrzeby lokalne, głównie dla potrzeb drogownictwa i budownictwa ogólnego.

Kopalinę złoża „Nowy Dwór” stanowią piaski z nieregularnymi przewarstwieniami i soczewkami frakcji żwirowej oraz laminacjami piasków pylastych. W jej nadkładzie występują piaski zaglinione, zaś w podłożu - piaski pylaste. Złoże kruszywa naturalnego „Jaginty” budują natomiast piaski i żwiry. Jego nadkład stanowi gleba oraz piasek zagliniony, zaś podłożo - piasek gliniasty oraz pył piaszczysty.

W świetle oceny sozologicznej i klasyfikacji w aspekcie ochrony kopalin oraz wpływu ich eksploatacji na środowisko oba złoża zaliczono do klasy 4A, czyli złóż mało konfliktowych, powszechnie występujących i łatwo dostępnych, możliwych do eksploatacji bez specjalnych ograniczeń.

Na wydobywanie kopaliny metodą odkrywkową z udokumentowanych złóż Starosta sokólski udzielił koncesji:

- na wydobywanie kopaliny ze złoża „Jaginty” w granicach obszaru górniczego o powierzchni 1,98 ha, ustanowionego w obrębie terenu górniczego o powierzchni 2,98 ha (działki nr ewid. 280, 281), zgodnie z decyzją znak: OŚ.7512/01/08 z dnia 24.04.2008 r. zmienioną decyzją z dnia 23.03.2010 r. z terminem ważności do dnia 25.03.2028 r.,
- Urzędowi Gminy Nowy Dwór na wydobywanie kopaliny ze złoża „Nowy Dwór” w granicach obszaru górniczego o powierzchni 1,79 ha, ustanowionego w obrębie terenu górniczego o powierzchni 2,15 ha (działka nr ewid. 410), zgodnie z decyzją znak: OŚ.7512/02/05/06 z dnia 16.01.2006 r. z terminem ważności do dnia 15.01.2016 r.

Kruszywo ze złoża „Jaginty” podlega uszlachetnianiu na terenie zakładu górniczego, poprzez przesiewanie.

Poza koncesjonowaną eksploatacją kruszyw naturalnych na terenie gminy Nowy Dwór, w wielu miejscach, w pobliżu większych wsi widoczne są wyrobiska po ich nielegalnym wydobyciu, na niewielką skalę, na potrzeby lokalne, głównie do naprawy dróg polnych. Dawne żwirownie uległy w znacznym stopniu samorekultywacji przyrodniczej lub zostały wyrównane i zalesione. W wielu obserwuje się jednak widoczną kopalinę lub ślady współczesnej eksploatacji. Łącznie na terenie gminy rozpoznano 44 wyrobiska, w tym 18 po eksploatacji piasków ze żwirem oraz 26 po wydobyciu piasków.

Największe zagęszczenie takich wyrobisk znajduje się w południowo - zachodniej części gminy, w rejonie Butrymowców, Kudrawki i Synkowców. Występują one także w sąsiedztwie Chilmonów, Dubaśna i Nowosiółek nad Biebrzą, w zachodniej i północno - zachodniej części gminy oraz w rejonie Sieruciowiec, Ponarlicy i Jagint w północno - wschodniej części.

### Perspektywy występowania kopalin

Na terenie gminy Nowy Dwór perspektywy występowania kopalin dotyczą głównie potencjalnej obecności kruszyw naturalnych.

Obszary perspektywiczne obecności złóż piasków i żwirów wskazano w oparciu o wyniki archiwalne badań poszukiwawczych oraz dotychczasową eksploatację, najczęściej lokalną, niekoncesjonowaną, w obrębie:

- moren czołowych, w rejonie Jagint oraz Nowego Dworu,
- tarasów kemowych oraz kemów, pomiędzy Nowosiólkami a Chilmonami oraz w okolicy Sieruciowiec,
- moren martwego lodu, pomiędzy dolinami Niedźwiedzicy i Nurki.

Osady morenowe i kemowe cechują się zazwyczaj dużą zmiennością dotyczącą zarówno ich litologii jak i rozprzestrzenienia. Z uwagi na powyższe, zmienna może być budowa ewentualnych złóż, z nieregularnym występowaniem kruszywa gruboziarnistego, o zróżnicowanym uziarnieniu i obecnością płatów glin zwałowych. Mogą to być złoża małe, kwalifikujące się do eksploatacji jedynie na potrzeby miejscowe.

Na obszarze gminy Nowy Dwór występują torfowiska. Rozpoznano je pracami dokumentacyjnymi wykonanymi w latach pięćdziesiątych i sześćdziesiątych XX wieku. Są to torfowiska niskie, koncentrujące się w dolinach: Biebrzy z Nurką, Niedźwiedzicy i Sidry. Ze względu na rodzaj wyróżnia się torfy mieszane: mechowiskowe, z domieszką lub przewagą torfów szuwarowych i turzycowych. Lokalizacja torfowisk na terenach chronionych przyrodniczo wyklucza ich perspektywiczność surowcową.

### Wody podziemne

Zgodnie z podziałem regionalnym zwykłych wód podziemnych Polski (B. Paczyński, A. Sadurski, 2007) obszar gminy Nowy Dwór znajduje się w regionie mazowiecko - podlasko - mazurskim II, zaś według podziału na jednolite części wód podziemnych (JCWPd) w jednostce nr 34, obejmującej zlewnię Biebrzy, gdzie podstawowe znaczenie użytkowe ma piętro czwartorzędowe. Zgodnie z interpretacją Mapy hydrogeologicznej Polski w skali 1 : 50000 Arkusz Rygałówka (188)[PIG, 2004], w północno - wschodniej części gminy, w rejonie Chorużowców udokumentowano obszar pozbawiony poziomów wodonośnych w czwartorzędzie.

Według dotychczasowego rozpoznania użytkowe poziomy wodonośne (użytkowy poziom wód podziemnych - zbiornik wód podziemnych - warstwa wodonośna, poziom wodonośny - spełniający określone kryteria ilościowe i jakościowe, z których w sposób trwały można pobierać wodę) związane są z obecnością jednej lub dwóch piaszczysto - żwirowych struktur międzymorenowych, o miąższościach na ogół przekraczających 20 m i zazwyczaj subarteryjskim zwierciadle wody. Głębokości występowania poziomów wodonośnych są dość zróżnicowane, zazwyczaj z przedziału 15 - 50 m. Najkorzystniejsze warunki hydrogeologiczne rozpoznano w rejonie Dubaśna i Nowego Dworu, gdzie lokalnie z uwagi na wysokie wartości współczynników filtracji przewodność poziomu wodonośnego przekracza 1000 m<sup>3</sup>/h. Na pozostałym obszarze gminy na ogół nie przekracza 200 m<sup>3</sup>/h.

Według regionalizacji hydrogeologicznej, dokonanej w oparciu o analizę warunków hydrogeologicznych, rozprzestrzenienie użytkowych poziomów wodonośnych, ich zasobność, stopień izolacji, ilość poziomów wodonośnych w profilu pionowym gmina Nowy Dwór znajduje się w zasięgu występowania trzech jednostek hydrogeologicznych.

UWARUNKOWANIA

W obrębie jednostki, zajmującej północną część gminy, o powierzchni około 50 km<sup>2</sup>, występuje jeden czwartorzędowy użytkowy poziom wodonośny, związany z obecnością fluwioglacjalnych osadów piaszczysto - żwirowych, poniżej głębokości około 30 - 50 m poniżej poziomu terenu o miąższości od 10 do 20 m, lokalnie w Sieruciowcach około 5 m, izolowanych od powierzchni terenu ciągłym kompleksem glin zwałowych o miąższości około 25 -50 m, stąd stopień jego zagrożenia określono jako niski.

Na przeważającej części jednostki wydajność potencjalna studni wierconej oszacowana została w wielkości 10 - 30 m<sup>3</sup>/h, w jej zachodniej i południowo - wschodniej części w wielkości 30 - 50 m<sup>3</sup>/h. Zasilanie poziomu następuje drogą wieloletniego przesączania wód atmosferycznych poprzez słaboprzepuszczalne warstwy nadkładu oraz lateralnie, zaś przepływ wód następuje generalnie w kierunku na północ, północny-zachód, ku dolinie Biebrzy. Jakość wody jest dobra (klasa IIa), woda wymaga prostego uzdatniania, z uwagi na ponadnormatywną zawartość żelaza i manganu.

W granicach jednostki zajmującej południowo - wschodnią część gminy o powierzchni około 30 km<sup>2</sup>, występują dwa czwartorzędowe, użytkowe poziomy wodonośne:

- poziom główny, związany z obecnością osadów wodonośnych, w zależności od morfologii terenu występujących na zróżnicowanej głębokości od 15 do 50 m, o miąższości od 10 do 20 m, izolowanych od powierzchni terenu kompleksem glin zwałowych, o miąższości od kilku do około 20 m, stąd stopień jego zagrożenia określono jako niski oraz lokalnie, w rejonie Nowego Dworu z uwagi na obecność potencjalnych ognisk zanieczyszczeń, jako średni. Przewodność poziomu jest wysoka, od około 200 m<sup>3</sup>/24h na ujęciu wodociągowym w Nowym Dworze do ponad 1000 m<sup>3</sup>/24h na ujęcie w Rogaczach (dawna owczarnia), zaś wydajność potencjalna studni wierconej oszacowana została w wielkości 50 - 70 m<sup>3</sup>/h. Zasilanie poziomu następuje drogą wieloletniego przesączania wód atmosferycznych poprzez słaboprzepuszczalne warstwy nadkładu oraz lateralnie. Poziom jest silnie drenowany w dolinie rzeki Biebrzy. Jakość wody jest dobra (klasa IIa), woda wymaga prostego uzdatniania z uwagi na ponadnormatywną zawartość żelaza,
- poziom podrzędny, rozpoznany został już na terenie prywatnego gospodarstwa rolnego, gdzie wystąpił już poniżej głębokości 34 - 37 m poniżej poziomu terenu, jest dwudzielny, ma miąższość około 15 m, lecz z uwagi na niską wartość współczynnika filtracji cechuje się mało korzystnymi parametrami hydrogeologicznymi (przewodność ok. 30 i 60 m<sup>3</sup>/h). Zasilanie poziomu następuje drogą powolnego przenikania wód z płytszych warstw wodonośnych, poprzez utwory słaboprzepuszczalne. Jakość wody jest bardzo dobra, woda w stanie surowym nadaje się do picia.

Kolejna jednostka zajmuje południowo - zachodnią część gminy o powierzchni około 45 km<sup>2</sup>.

W jej obrębie występuje jeden czwartorzędowy użytkowy poziom wodonośny, związany z obecnością fluwioglacjalnych osadów piaszczysto - żwirowych, występujących na bardzo zróżnicowanej głębokości od około 60 m poniżej poziomu terenu w Dubaźnie do około 120 m poniżej poziomu terenu w Bieniowcach, izolowanych od powierzchni terenu ciągłym kompleksem glin zwałowych o miąższości około 40 - 120 m, stąd stopień jego zagrożenia określono jako niski i bardzo niski.

We wschodniej części jednostki wydajność potencjalna studni wierconej oszacowana została w wielkości 50 - 70 m<sup>3</sup>/h, na pozostałej w wielkości 30 - 50 m<sup>3</sup>/h. Zasilanie poziomu następuje drogą wieloletniego przesączania wód atmosferycznych poprzez słaboprzepuszczalne warstwy nadkładu oraz lateralnie, zaś przepływ wód następuje w kierunku na północny-zachód, ku dolinie Sidry. Jakość wody jest dobra (klasa IIa), woda wymaga prostego uzdatniania, z uwagi na ponadnormatywną zawartość żelaza i manganu.

## UWARUNKOWANIA

Wody podziemne występujące na terenie gminy Nowy Dwór to wody czwartorzędowe, wgłębne, charakterystyczne dla Polski północno - wschodniej, słodkie, o średniej mineralizacji około 330 mg/dm<sup>3</sup>, typu wodorowęglanowo - wapniowo -magnezowego, średniotwarde, lokalnie o podwyższonych zawartościach żelaza i manganu, z uwagi na co wymagają prostego uzdatniania. Stan bakteriologiczny wód nie budzi zastrzeżeń.

Otwór studzienny w Sieruciowcach, o głębokości 42 m, wyłączony z eksploatacji w roku 2001 pełni rolę punktu monitoringowego sieci Monitoringu Jakości Zwykłych Wód Podziemnych (nr 749) oraz punkt Sieci Stacjonarnych Obserwacji Wód Podziemnych w Polsce (nr 130/1).

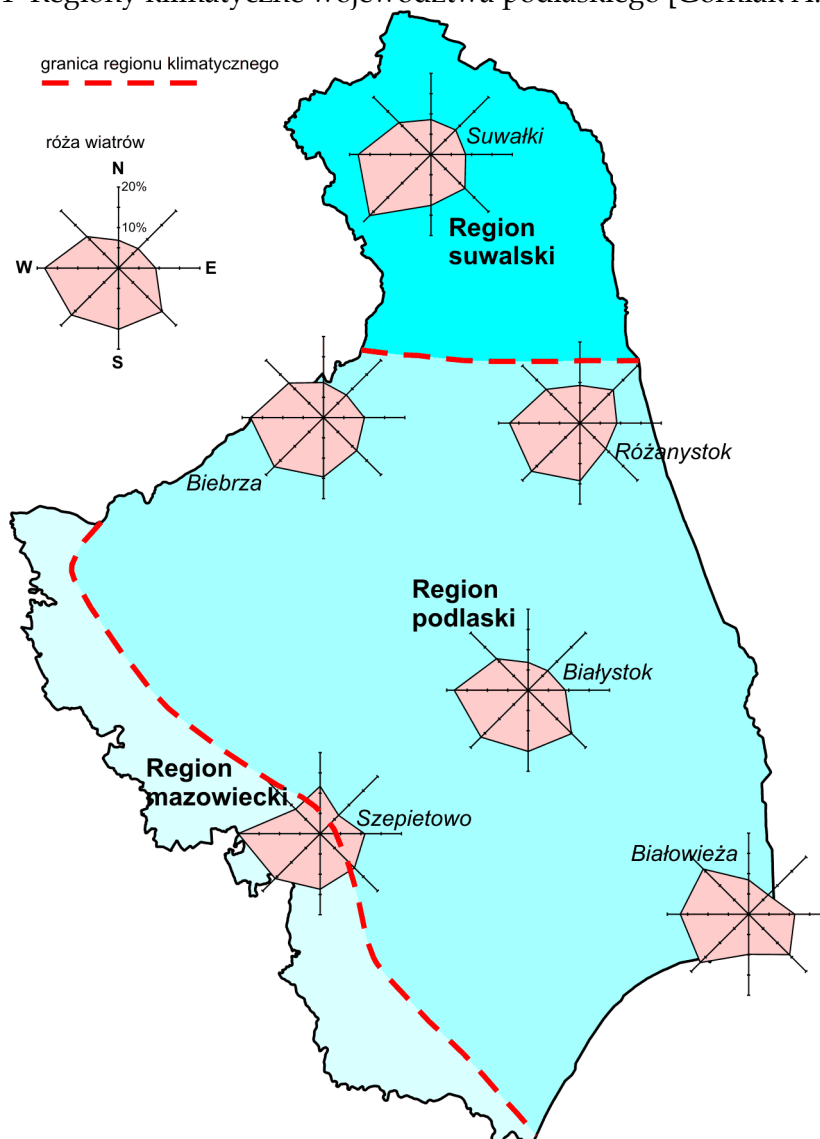
W 2012 roku PIG (Państwowy Instytut Geologiczny) przeprowadził badania stanu chemicznego wód podziemnych w ramach monitoringu diagnostycznego w punktach kontrolno - pomiarowych. Podstawą oceny stanu wód jest *Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 23 lipca 2008 r. w sprawie kryteriów i sposobu oceny stanu wód podziemnych* (Dz. U. Nr 143, poz.896), zgodnie z którym woda z otworu studziennego w Sieruciowcach cechuje się dobrym stanem chemicznym, III klasą jakości wód podziemnych (klasa III stanowi wody o zadawalającej jakości, w których wartości elementów fizykochemicznych są podwyższone w wyniku naturalnych procesów zachodzących w wodach podziemnych lub słabego wpływu działalności człowieka - Informacja Podlaskiego wojewódzkiego inspektora ochrony środowiska O stanie środowiska na terenie powiatu sokólskiego - WIOŚ, Białystok, czerwiec 2013).

### Klimat

Według podziału na regiony klimatyczne, gmina Nowy Dwór znajduje się w północno - wschodniej części regionu podlaskiego. Klimat tego regionu ma cechy wyraźnie kontynentalne i wyróżnia się najniższymi temperaturami powietrza wśród wszystkich niżowych obszarów Polski. Pomimo położenia we wschodniej części Polski województwo podlaskie znajduje się pod wpływem dominującej zachodniej cyrkulacji mas powietrza. Częstość napływu mas powietrza z kierunku zachodniego wynosi prawie 36% podczas, gdy ze wschodniego 29%. W skali roku przeważają tutaj cyrkulacje antycyklonalne (prawie 41%) nad cyklonalnymi (32%) oraz przejściowymi (23%).

UWARUNKOWANIA

Rys. 4 Regiony klimatyczne województwa podlaskiego [Górnika A., 2000]



Średnia roczna temperatura powietrza na analizowanym terenie wynosi  $6,5^{\circ}\text{C}$ , przy średniej temperaturze miesiąca najchłodniejszego - stycznia, wynoszącej  $-4,2^{\circ}\text{C}$  i najcieplejszego - lipca  $-16,3^{\circ}\text{C}$ .

Średnia roczna ilość opadu atmosferycznego wynosi 600 mm, z czego na półrocze letnie (IV - IX) przypada 367 mm, co stanowi ok. 61%. Najwyższe miesięczne sumy opadów występują w lipcu oraz w sierpniu (79,3 i 67,1 mm), natomiast najniższe w styczniu i w lutym (26,7 i 27,5 mm).

Deszcze ulewne oraz deszcze nawalne występują przeciętnie 24 razy w ciągu roku, przy czym deszczów ulewnych jest średnio trzykrotnie więcej niż nawalnych. Deszcze te, występują od kwietnia do października, z maksimum w czerwcu. Największa częstość deszczów ulewnych przypada na czerwiec, a deszczów nawalnych na lipiec. Największa wysokość pokrywy śnieżnej występuje w pierwszych miesiącach okresu zimowego (XI - I). Pokrywa śnieżna utrzymuje się średnio przez około 90 dni w roku.

Nasłonecznienie jest mniejsze niż w innych rejonach kraju, krótszy jest też okres wegetacji roślin (trwający niewiele ponad 200 dni) i opóźniony o około 2 tygodnie w stosunku do Polski centralnej.

## UWARUNKOWANIA

Charakterystyczną cechą klimatu Wzgórz Sokólskich są zwiększone prędkości wiatru - liczba dni z wiatrem silnym i bardzo silnym jest tutaj wyraźnie większa niż na terenach sąsiednich. Jest to efekt powolnego zmniejszania się gradientów ciśnienia w trakcie przemieszczania się nad obszarem Wzgórz stref frontowych, głównie z kierunku zachodniego. Średnia roczna prędkość wiatru wynosi tutaj 2,8 m/s. Maksimum dobowe wiatru przypada na godziny 9 - 15, a minimum, między godziną 2 a 4. Najrzadziej wiatr wieje z kwadrantu północnego i wschodniego. W chłodnej części roku, od listopada do stycznia, dominujący jest kierunek południowo - zachodni, a w ciepłym okresie roku kierunek północno - zachodni. Największą częstość występowania wiatrów obserwuje się z kierunków zachodnich (południe-zachód-północ) - 57,28%, wiatry z kierunków wschodnich (północ-wschód-południe) stanowią 42,72%. Średnia prędkość wiatru z kierunków wschodnich wynosi 3,06 m/s, podczas gdy z kierunków zachodnich - 3,15 m/s.

Największe zasoby energetyczne wiatru w województwie podlaskim ma region suwalski. Na północ od Suwałk wynoszą one na wysokości 10 m nad poziomem terenu (n.p.t.) ponad 750 kWh/rok z 1 m<sup>2</sup> skrzydeł siłowni, a na wysokości 30 m n.p.t. ponad 1500 kWh/rok z m<sup>2</sup>. Są to bardzo korzystne warunki do budowy siłowni wiatrowych. Korzystne warunki do budowy siłowni występują także w okolicach Sokółki. Ze szczegółowej analizy struktury wiatru w układzie 8-kierunkowym stacji pomiarowej w Różanymstoku, zlokalizowanej tuż przy zachodniej granicy gminy Nowy Dwór wynika, że kierunkiem dominującym w ciągu roku jest tutaj kierunek południowo-zachodni i zachodni, podobnie jak w stacjach w Suwałkach i w Białowieży.

Rozkład prędkości wiatru jest uzależniony od lokalnych warunków topograficznych.

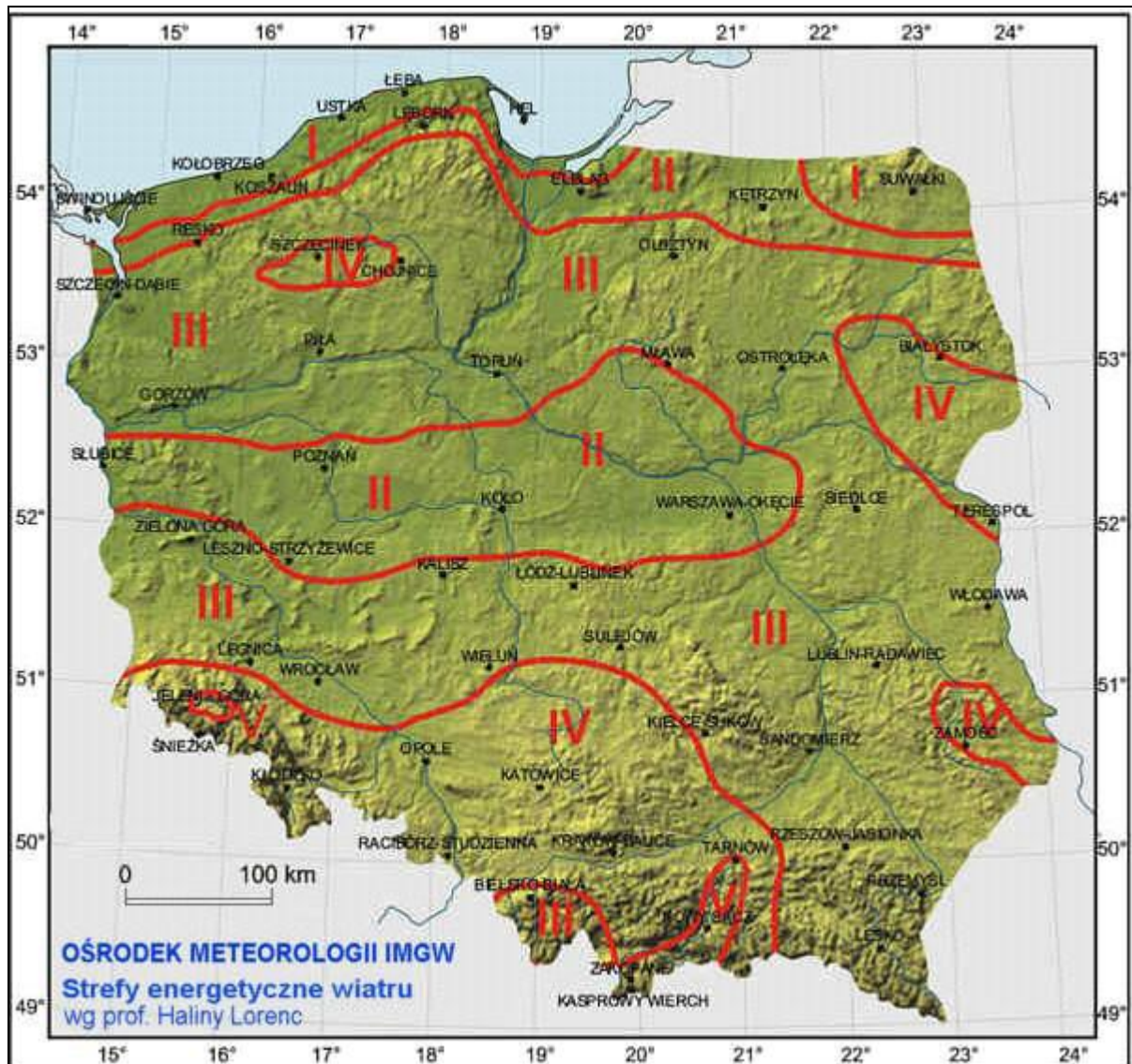
Według podziału Polski na strefy uwiętrznienia obszar gminy Nowy Dwór znajduje się na granicy występowania dwóch stref energetycznych: II (bardzo korzystnej) i III (korzystnej), stwarzających potencjalnie dogodne warunki do tworzenia elektrowni wiatrowych.

Według prof. Haliny Lorenc na obszarze Polski wydzielono następujące strefy energetyczne warunków wiatrowych:

- Strefa I - wybitnie korzystna
- Strefa II - bardzo korzystna
- Strefa III - korzystna
- Strefa IV - mało korzystna
- Strefa V - niekorzystna.

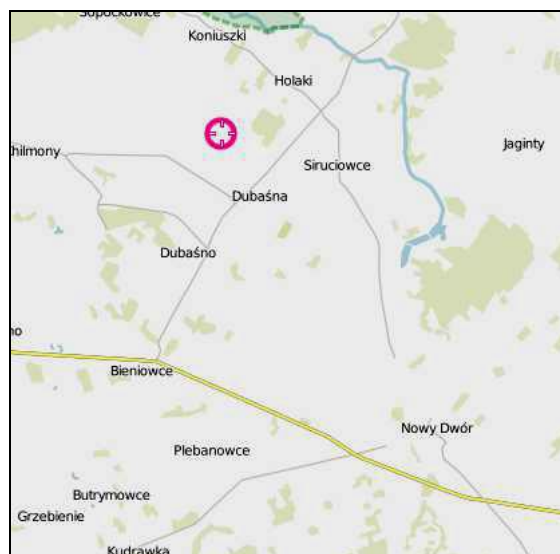


Ryc. 5 Podział Polski na strefy uwietrznienia [według Lorenc H., 2001, IMGW]



Na terenie gminy Nowy Dwór, na gruntach wsi Koniuszki znajduje się maszt do automatycznego pomiaru kierunku i prędkości wiatru. Maszt został zbudowany zgodnie z Projektem budowlanym „Budowa masztu H = 100.0 m do pomiaru kierunku i prędkości wiatru” w m. Koniuszki (dz. Nr 312/1), gm. Nowy Dwór (PI - P PROJEKT, Koszalin, listopad 2012).

Rys. 6 Lokalizacja masztu pomiarowego  
[źródło: Miesięczny raport pomiarowy (Windhunter serwis, Koszalin, 2013)]



Maszt został wyposażony w 4 anemometry na wysokościach: 40, 74, 98,5 oraz 100 m n.p.t. i do obserwacji został włączony 18 stycznia 2013 r. W świetle *Miesięcznych raportów pomiarowych* (Windhunter serwis, Koszalin, 2013), w okresie 18.01. - 30.06.2013 r. miesięczne średnie prędkości wiatru na poszczególnych anemometrach przedstawiały się następująco:

- A4 (40 m n.p.m.) od 3,68 do 5,7 m/s,
- A3 (74 m n.p.m.) od 4,37 do 6,6 m/s,
- A2 (98.5 m n.p.m.) od 4,72 do 7,1 m/s,
- A1 (100 m n.p.m.) od 5,62 do 7,3 m/s,

potwierdzając dogodne warunki do tworzenia elektrowni wiatrowych. Obserwacje wietrzności terenu prowadzone będą przez okres pełnego roku kalendarzowego.

#### Szata roślinna, w tym stan leśnej przestrzeni produkcyjnej

Zgodnie z regionalizacją geobotaniczną Szafera i Pawłowskiego, obszar gminy Nowy Dwór należy do Krainy Biebrzańskiej Działu Północnego. W regionalizacji geobotanicznej, przeprowadzonej na podstawach syntaksonomicznych przez Matuszkiewicza, obszar ten, znajduje się w granicach mazursko - podlaskiego regionu subborealnego Niżu Wschodnioeuropejskiego.

Mazursko - podlaski region subborealny jest obszarem objętym północnym zasięgiem świerka i wyróżnia się skupieniem kontynentalno - borealnych elementów roślinności. W stosunku do pozostałych części kraju charakterystycznymi zbiorowiskami regionu są niżowe bory świerkowe, szczególne postaci borów mieszanych świerkowo - sosnowo - dębowych z dużym udziałem osiki, leśne torfowiska wysokie, borealne w postaci bezleśnych torfowisk wysokich z udziałem reliktowych gatunków północnych, swoiste zespoły wrzosowisk mącznicowych, torfowisk niskich i przejściowych, łąk i pól uprawnych. Wiele zespołów środkoeuropejskich występuje w tym regionie w postaci osobnych odmian geograficznych. Region mazursko - podlaski leży na peryferiach zasięgu występowania graba. We wschodniej, suwalsko - podlaskiej części regionu nie występuje buk, dąb bezszypułkowy i jawor.

## UWARUNKOWANIA

Roślinność o charakterze naturalnym występuje tutaj w dolinach dużych rzek, szczególnie Biebrzy, której basen obfituje w roślinność szuwarową i łąkową, należącą do klas *Phragmitetea* i *Scheuchzerio-Caricetea nigrae*. Sposób rozmieszczenia zbiorowisk roślinnych w przestrzeni obrazuje strefowość charakterystyczną dla szerokich, zabagnionych dolin rzecznych. W bezpośrednim sąsiedztwie koryta Biebrzy występują szuwały właściwe ze związku *Phragmition* w mozaice z szuwarami turzycowymi. Kolejna strefa utworzona jest przez szuwały mszysto - turzycowe i mechowiska klasy *Scheuchzerio-Caricetea nigrae*.

W mozaice z szuwarami i mechowiskami występują płaty zarośli wierzbowych i młodych lasów brzoźowych. Grądziki, licznie spotykane w dolinie pokryte są roślinnością murawową, łąkami świeżymi i zaroślami leszczynowymi z dębem. Skraj doliny porastają lasy olszowe.

Doliny małych rzek są w większości odlesione i zmeliorowane. Dominuje w nich roślinność pochodzenia antropogenicznego, głównie roślinność świeżych i wilgotnych łąk i pól uprawnych. Takim przekształceniom uległy doliny rzeki Sidry, Nurki i Niedźwiedzicy.

Obszar gminy jest bardzo słabo zalesiony, powierzchnia lasów i gruntów leśnych stanowi około 15 % powierzchni ogólnej. Dominującym gatunkiem drzew w lasach są: sosna, świerk, olsza i brzoza.

Około 70 % powierzchni lasów stanowią małe enklawy leśne, będące własnością prywatną, występujące w znacznym rozdrobnieniu na obszarze całej gminy. Większe kompleksy lasów prywatnych znajdują się w rejonie ujścia Sidry do Biebrzy oraz pomiędzy Synkowcami i Kolonią Grzebienie. Lasy państwowe w zwartych kompleksach zlokalizowane są zaś w pobliżu Bobry Wielkiej, Ponarlicy i Dubaśna.

Lasy gminy Nowy Dwór znajdują się w zasięgu Nadleśnictwa Czarna Białostocka, obrębu Kumiałka, leśnictwa Nowy Dwór (rys. 7). Obok wiodącej funkcji gospodarczej spełniają one funkcje: wodochronne, dydaktyczne, rekreacyjno - turystyczne, historyczne, ekologiczne, krajobrazowe i kulturowe (**lasy wodochronne** są to lasy chroniące zasoby wód powierzchniowych i podziemnych na siedliskach wilgotnych i bagiennych oraz lasy położone na terenach okresowo zalewanych wzdłuż rzek, potoków i zbiorników wodnych. Należy tu zwłaszcza uwzględnić lasy tworzące wyraźne ciągi i pełniące przez to funkcję potencjalnych korytarzy ekologicznych - jakiegokolwiek działania mogące zagrozić ciągłości takich korytarzy powinny zawczasu podlegać ocenie - oraz lasy, których obecność jest kluczowa dla przetrwania pewnych gatunków, np. gatunków ryb, które wymagają ocienionych koryt rzek ze względu na temperaturę).

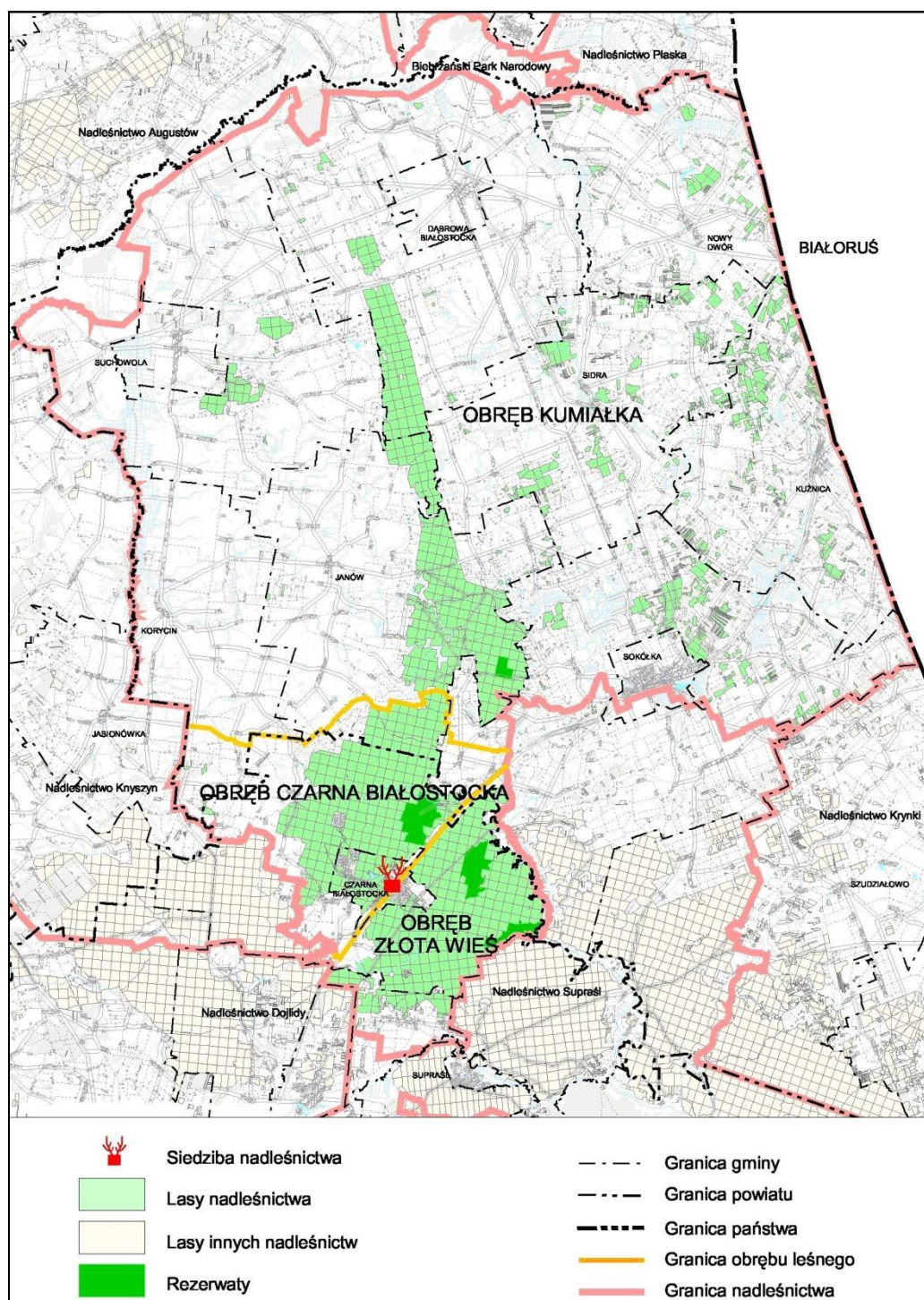
Lasy wodochronne znajdują się w kompleksie lasów państwowych w rejonie Bobry Wielkiej, gdzie stanowią dwie enklawy sąsiadujące bezpośrednio z doliną rzeki Biebrzy oraz wydzieloną część wewnętrzną większego kompleksu o łącznej powierzchni około 24 ha. Lasy te określone zostały w Planie urządzania lasu Nadleśnictwa Czarna Białostocka na okres 01.01.2006 - 31.12.2015 (RDLP, Białystok, 2005).

Na terenie gminy znajdują się także tereny zieleni urządzonej:

- Zieleńce, place zabaw dla dzieci, boiska - w miejscowości Nowy Dwór;
- Cmentarze w Nowym Dworze;
- Park w Bobrze Wielkiej - nieduży park o charakterze krajobrazowym.



Rys. 7 Mapa sytuacyjna Nadleśnictwa Czarna Białostocka, skala 1 : 350000  
(Źródło: [http://bip.lasy.gov.pl/pl/bip/px\\_dg~rdlp\\_bialystok~nadm\\_czarna\\_bialostocka](http://bip.lasy.gov.pl/pl/bip/px_dg~rdlp_bialystok~nadm_czarna_bialostocka))



### Świat zwierzęcy

Zróżnicowana struktura krajobrazu i siedlisk przyrodniczych obszaru gminy Nowy Dwór sprawia, że obszar ten charakteryzuje się dużym bogactwem faunistycznym. Obok obszarów o faunie zubożonej wskutek intensywnych form gospodarowania rolniczego i leśnego znajdują się tereny o charakterze naturalnym lub mało przekształcone, z zachowanymi charakterystycznymi zespołami zwierząt.

**Najistotniejszą rolę w kształtowaniu zasobów faunistycznych obszaru pełnią tereny mokradłowe związane z dużymi dolinami rzecznyymi i zbiornikami wodnymi oraz zwarte kompleksy leśne.**

Wśród **dużych ssaków** najliczniej reprezentowane są łoś, jeleń, sarna, dzik, które znajdują tutaj optymalne warunki do bytowania. **Ssaki drapieżne** to: wilk, ryś, lis, jenot, borsuk, kuna leśna, kuna domowa, tchórz zwyczajny, norka amerykańska, łasica, gronostaj. **Ssaki drobne** występują w skupiskach charakterystycznych dla określonych typów siedliska. W strefie szuwarowej naturalnych cieków wodnych, w zależności od sezonowych zmian poziomów wód, występują charakterystyczne gatunki, to jest: rzęsorek rzeczek, nornik północny, karczownik, badylarka. W strefie zespołów turzycowych i turzycowo - mszystych występuje nornik północny, ryjówka aksamitna, ryjówka malutka, badylarka, rzęsorek rzeczek, karczownik ziemnowodny, smużka. W olsach dodatkowo – orzesznica. W lasach liściastych (siedliska łąkowe) stwierdzana była także popielica.

Rozległe tereny wodne i bagienne doliny Biebrzy stwarzają optymalne warunki do bytowania wielu gatunków **ptaków**. Do najcenniejszych należą: bąk, bocian czarny, liczne kaczkowate, orlik krzykliwy, orlik grubodzioby, bielik, trzmielojad, błotniak łąkowy, błotniak zbożowy, cietrzew, derkacz, wodnik, kureczka nakrapiana, kulik wielki, rycyk, brodziec krwawodzioby, brodziec leśny, brodziec samotny, sowa uszata, puchacz, lelek, zimorodek, dudek, dzięcioł białogrzbisty, dzięcioł zielony, dzięcioł zielonosiwy, dzięcioł trójpalczasty, myszołów zwyczajny, myszołów włochaty (zimą), kuropatwa, grzywacz, synogarlica turecka, dzięcioł duży, skowronek polny, dzierlatka, dymówka, oknówka, świergotek polny, pliszka siwa, słowik szary, rudzik, kopciuszek, kos, kwiczoł, piecuszek, zaganiacz, sikora bogatka, sikora modra, dzierzba gąsiorek, sroka, kruk, kawka, wrona siwa, szpak, jemioluszkę, wróbel, zięba, dzwonic, szczygieł, gil, trznadel.

**Gromada płazów** tych środowisk reprezentowana jest przez żaby: moczarną, trawną, jeziorkową, wodną, rzekotkę drzewną, ropuchy: szarą, zieloną i paskówkę, grzebiuszkę ziemną, kumaka nizinnego, traszkę grzebieniastą i zwyczajną. Z **gromady gadów** spotkać można: jaszczurkę zwinę, jaszczurkę żyworodną, padalca zwyczajnego, zaskrońca zwyczajnego, żmiję zygzakowatą.

**Obszary znajdujące się pod silną presją człowieka** (tereny zurbanizowane, grunty użytkowane rolniczo i rozdrobnione tereny leśne) zamieszkiwane są przez gatunki pospolite o wysokiej amplitudzie ekologicznej.

**Ssaki kopytne** reprezentowane są głównie przez sarnę, która dość często spotykana jest na okolicznych polach i łąkach. Dość często spotyka się lisa, a także dzika. Dużo rzadziej spotykany jest jenot, kuna domowa, tchórz. Pola i łąki zamieszkuje także zając szarak. Pozostałe ssaki z grupy *Micromammalia* to m.in.: jeż wschodni, kret, nornica ruda, nornik zwyczajny, mysz domowa, mysz polna, szczur wędrowny.

### 3.2. Stan rolniczej przestrzeni produkcyjnej

W strukturze gruntów gminy Nowy Dwór powierzchnia użytków rolnych zajmuje 9453 ha, co stanowi 78% jej powierzchni, w tym:

- grunty orne – 6730 ha, tj. 56,0% powierzchni,
- łąki – 1360 ha, tj. 11,2% powierzchni,
- pastwiska – 1291 ha, tj. 10,7% powierzchni,
- sady – 72 ha, tj. 0,6 % powierzchni.

Lasy i grunty leśne zajmują 1836 ha, stanowiąc 15,1% powierzchni gminy, pozostałe grunty zajmują 825 ha, obejmując 6,9% powierzchni ogólnej gminy.

UWARUNKOWANIA

Warunki glebowe

Skalą macierzystą gleb na obszarze gminy Nowy Dwór są utwory czwartorzędowe pochodzenia glacialnego. Przeważają tutaj gleby bielcowe i pseudobielcowe utworzone z piasku oraz brunatne utworzone na glinie. Gleby pochodzenia organicznego występują głównie w dolinach rzecznych, gdzie dominującym typem są gleby torfowe i murszowo-torfowe.

Na terenie gminy Nowy Dwór występują głównie gleby średniej jakości, klasy IVa i IVb, zajmujące łącznie około 52% powierzchni gruntów ornych. Gleby średnio dobre, klas IIIa i IIIb zajmują jedynie około 6% gruntów ornych. Najlepsze gleby występują w obrębie wsi Bobra Wielka, zaś najsłabsze w obrębie miejscowości Nowy Dwór i Rogacze.

Tabela nr 6. Klasyfikacja gleb na terenie **gminy Nowy Dwór** [ha]<sup>1</sup>

Klasa bonitacyjna	Grunty orne i sady	Użytki zielone	Razem użytki rolne
III a	9.40	76.28	85.68
III b	407.50	-	407.50
IV a	1475.19	1301.81	2777.00
IV b	2126.00	-	2126.00
V	1859.11	803.29	2622.40
VI	942.71	400.76	1343.47
VIz	91.15	36.18	127.33
<b>Razem</b>	<b>6911.06</b>	<b>2618.32</b>	<b>9529.38</b>

Stan geochemiczny gleb na terenie gminy Nowy Dwór został udokumentowany punktowo, w ramach rozpoznania stanu środowiska dla potrzeb *Mapy geośrodowiskowej Polski* w rejonie Kolonii Chilmony [*Mapa geośrodowiskowa Polski 1 : 50 000 arkusz Dąbrowa Białostocka (225)* (PIG, PIB, Warszawa, 2012)] oraz Rogaczy i Nowego Dworu [*Mapa geośrodowiskowa Polski*

<sup>1</sup> W polskim systemie bonitacji gleb wyróżnia się 8 klas gleb gruntów ornych: I, II, IIIa, IIIb, IVa, IVb, V, VI i 6 klas gleb użytków zielonych: I, II, III, IV, V, VI. Klasyfikacja gleb pod gruntami ornymi przedstawia się następująco:

- **gleby klasy I** - gleby orne najlepsze: czarnoziemy, rędziny kredowe, gleby brunatne (bogate w próchnicę), mady, gleby najbardziej zasobne w składniki pokarmowe, łatwe do uprawy (przewiewne, ciepłe, nie zaskorupiające się),
- **gleby klasy II** - gleby orne bardzo dobre, mające skład i właściwości podobne do gleb klasy I, jednak położone w mniej korzystnych warunkach terenowych, co powoduje, że plony na tej klasie gleb, mogą być niższe,
- **gleby klasy III (a i b)** - gleby orne średnio dobre: gleby brunatne, gleby bielcowe, w porównaniu do gleb klas I i II, posiadają gorsze właściwości fizyczne i chemiczne, odznaczają się dużymi wahaniami poziomu wód gruntowych, w zależności od opadów atmosferycznych, można zaobserwować procesy ich degradacji,
- **gleby klasy IV (a i b)** - gleby orne średnie, plony roślin uprawianych na tych glebach są wyraźnie niższe niż na glebach klas wyższych, nawet gdy utrzymywane są one w dobrej kulturze rolnej, gleby są bardzo podatne na wahania poziomu wód gruntowych,
- **gleby klasy V** - gleby orne słabe: gleby kamieniste lub piaszczyste o niskim poziomie próchnicy, ubogie w substancje organiczne oraz gleby orne słabe położone na terenach nie zmeliorowanych albo takich, które do melioracji się nie nadają,
- **gleby klasy VI** - gleby orne najsłabsze, uprawa roślin niesie duże ryzyko uzyskania bardzo niskich plonów,
- **gleby klasy VIz** - gleby nadające się tylko do zalesienia, o bardzo niskim poziomie próchnicy.

## UWARUNKOWANIA

1 : 50 000 arkusz Nowy Dwór (226) (PIG, PIB, Warszawa, 2012)]. Pobrane próbki gleb poddano badaniom w zakresie oznaczania metali ciężkich (As, Ba, Cr, Zn, Cd, Co, Cu, Ni, Pb, Hg).

Uzyskane wyniki odniesiono do *Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 9 września 2002 r. w sprawie standardów jakości gleby oraz standardów jakości ziemi* (Dz. U. Nr 165, poz.1359) oraz wartości przeciętnych określonych dla gleb obszarów niezabudowanych kraju [*Atlas geochemiczny Polski 1 : 2500000* (PIG, Warszawa, 1995)] stwierdzając, iż spełniają one wymogi gruntów grupy A, to jest nieruchomości gruntowych wchodzących w skład obszaru poddanego ochronie na podstawie przepisów ustawy - *Prawo wodne*, o najwyższych rygorach sozologicznych i są porównywalne ze stanem gleb na obszarach niezabudowanych kraju.

Poziom promieniotwórczości gleb w zakresie dawki promieniowania gamma i stężenia radionuklidów poczarobyjskiego cezu oceniono w oparciu o wyniki badań wykonanych dla *Atlasu Radioekologicznego Polski 1 : 750000* (PIG, Warszawa, 1993, 1994), w świetle których wartości dawki promieniowania gamma wahają się tutaj od około 33 do 77 nGy/h, przeciętnie 46 nGy/h, przy średniej dla obszaru Polski, wynoszącej 34,2 nGy/h, zaś stężenia radionuklidów poczarobyjskiego cezu są bardzo niskie, charakterystyczne dla obszarów bardzo słabo zanieczyszczonych i wahają się od 0,3 do 8.0 Bq/m<sup>2</sup>.

Gleba jest elementem środowiska, który warunkuje funkcjonowanie systemów ekologicznych, a jednocześnie jest najważniejszym elementem rolniczej przestrzeni produkcyjnej. W gminie Nowy Dwór jakość gleb rolniczych jest na tyle dobra, że daje możliwości dalszego rozwoju w tym kierunku. Na obszarze gminy znajdują się także gospodarstwa hodowlane.

Wobec powyższego należy uznać, że zmiana przeznaczenia obecnych gruntów rolnych na cele niezwiązane z produkcją rolą powinna być ograniczona i związana głównie z infrastrukturą. W przypadku turystyki i związanej z tym bazy noclegowej - rozwoju agroturystyki.

### **3.3. Zagrożenia dla elementów środowiska przyrodniczego oraz wymogi ochrony**

Poszczególne zagrożenia zostały przypisane do elementów środowiska, na które oddziałują:

#### Rzeźba terenu i budowa geologiczna

- przekształcenia rzeźby w wyniku eksploatacji powierzchniowej dotyczą nielegalnego wydobywania kruszyw naturalnych. Na obszarze gminy dawne żwirownie uległy w znacznym stopniu samorekultywacji przyrodniczej lub zostały wyrównane i zalesione. W wielu jednak widoczne jest kopalina lub ślady współczesnej eksploatacji;
- budowa nasypów i wykopów przy realizacji dróg, infrastruktury technicznej oraz budynków mieszkalnych (związane często z tym wyrównywaniem deniwelaty terenu);
- zajmowanie terenów o naturalnej rzeźbie na potrzeby osadnictwa i infrastruktury technicznej.

Na terenie gminy należy uwzględnić konieczność rekultywacji terenów powyroboiskowych.

#### Wody podziemne

Wody podziemne ujmowane w gminie Nowy Dwór są odizolowane od powierzchni ziemi nieprzepuszczalną warstwą glin. Mają więc naturalne zabezpieczenie przed przedostawaniem się nieczystości. Stopień zagrożenia tych wód jest niski.

## UWARUNKOWANIA

Wody gruntowe narażone są na spływ zanieczyszczeń, które mogą pochodzić z różnych źródeł:

- zanieczyszczenia pochodzenia komunalnego, to jest przedostające się ścieki bytowe z nieszczelnych szamb. Długość sieci kanalizacji sanitarnej w gminie wynosi 11 km, z czego 8 km sieci znajduje się w Nowym Dworze oraz 3 km w Bobrze Wielkiej. Ścieki zebrane kanalizacją są odprowadzane do oczyszczalni ścieków. Pozostałe ścieki są przewożone do oczyszczalni wozami asenizacyjnymi, a część przedostaje się bezpośrednio do gruntu z nieszczelnych instalacji lub jest wylewana na pola;
- zanieczyszczenia pochodzenia komunikacyjnego z terenów dróg, parkingów, placów, tzn. smary, oleje oraz substancje powstałe w wyniku spalania paliwa przedostające się do atmosfery, które opadają na ziemię i rośliny, a następnie są wypłukiwane do gleby i dostają się do wód gruntowych i powierzchniowych. Największe zagrożenie występuje wzdłuż dróg;
- zanieczyszczenia obszarowe związane z gospodarką rolną związane ze stosowaniem nawozów i środków ochrony roślin, których nadmiar spłukiwany jest z pól uprawnych i przedostaje się do układu hydrologicznego (głównie związki azotu i fosforu);
- zanieczyszczenia wypłukiwane z terenów cmentarzy;
- nieczystości wypłukiwane z odpadów składowanych na nielegalnych wysypiskach śmieci znajdujących się na terenach leśnych, oprócz odpadów wyrzucanych przez mieszkańców (śmieci bytowe, wielkogabarytowe – lodówki, części samochodów itp.) są również odpady pozostawiane wzdłuż głównych szlaków komunikacyjnych.

Jako główne zadanie służące ochronie jakości wód w gminie należy uznać budowę kanalizacji zbiorczej obejmującej maksymalnie dużą część mieszkańców.

### Warunki aerosanitarne

Jakość powietrza na terenie gminy Nowy Dwór nie jest objęta stałym monitoringiem. Jego aktualny stan zdeterminowany jest:

- emisją zorganizowaną z procesów spalania paliw stałych w indywidualnych paleniskach budynków jednorodzinnych i zabudowy zagrodowej a także w kotłowniach budynków indywidualnych oraz budynków użyteczności publicznej, w większości na paliwo stałe,
- emisją niską niezorganizowaną, powodowaną ruchem drogowym:
  - na drogach powiatowych i gminnych, o niskim dużym natężeniu,
  - na drodze wojewódzkiej, o niskim, okresowo - średnim natężeniu ruchu.

Z uwagi na powyższe, średnie stężenie zanieczyszczeń emitowanych do powietrza w okresie zimowym jest kilka razy wyższe niż w okresie letnim.

Do atmosfery wprowadzane są:

- substancje zanieczyszczające z procesów spalania komunikacyjnego: CO<sub>x</sub>, NO<sub>x</sub>, węglowodory (HC), części stałe wraz z zaadsorbowanymi metalami ciężkimi i trwałymi zanieczyszczeniami organicznymi, sadza, substancje odorocenne, pył osadzający się na jezdni a wzbudzony ruchem pojazdów,

oraz w mniejszym stopniu

- substancje zanieczyszczające z procesów energetycznego spalania paliw: SO<sub>2</sub>, CO, NO<sub>x</sub>, pył zawieszony wraz z zaadsorbowanymi metalami ciężkimi i trwałymi zanieczyszczeniami organicznymi (BaP), węgiel elementarny (sadza).



## UWARUNKOWANIA

Niezależnie od powyższego, z uwagi na rolniczy charakter gminy oraz bardzo niski stopień jej zurbanizowania a także ogólnie niskie natężenie ruchu drogowego na jej terenie jakość powietrza, w świetle obowiązujących norm dopuszczalnych stężeń substancji zanieczyszczających w powietrzu, określa się jako dobrą.

Zgodnie z *Oceną poziomów substancji w powietrzu i klasyfikacji stref województwa podlaskiego w 2012 roku (na podstawie Art. 89 Ustawy Prawo ochrony środowiska)* (WIOŚ BIAŁYSTOK, Białystok, kwiecień 2013) gmina Nowy Dwór znajduje się w Strefie Podlaskiej [kod 2002], którą zgodnie z klasyfikacją stref pod kątem *ochrony zdrowia* oraz z uwzględnieniem kryteriów *ochrony roślin* zaliczono do klasy A, na terenie której poziom stężeń zanieczyszczeń nie przekracza poziomów: dopuszczalnego, docelowego oraz celu długoterminowego.

### Warunki akustyczne

Z uwagi na rolniczy charakter gminy Nowy Dwór oraz związaną z tym specyfikę zagospodarowania i użytkowania jej terenu klimat akustyczny jest tutaj zdeterminowany głównie hałasem drogowym, w większości o niskim i średnim natężeniu ruchu.

Największy wpływ na kształtowanie poziomu hałasu komunikacyjnego mają parametry źródła, tzn. parametry ruchu drogowego, do których należą: natężenie ruchu, udział pojazdów ciężkich i motocykli oraz prędkość potoku pojazdów. Bardzo duży wpływ odgrywa także stan techniczny pojazdów, styl jazdy, a także płynność ruchu.

O wielkości natężenia hałasu decydują również: pochylenie odcinka, wysokość odbiorcy nad jezdnią, odległość odbiorcy od jezdni, kształt i sposób pokrycia terenu (asfalt, beton, trawa itp.), ukształtowanie terenu i sposób jego zagospodarowania oraz ewentualne przeszkody.

Zgodnie z *Informacją Podlaskiego Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska o stanie środowiska na terenie powiatu sokólskiego* (WIOŚ BIAŁYSTOK, czerwiec 2013) na terenie gminy nie jest prowadzony monitoring natężenia hałasu w środowisku.

Terenem podlegającym ochronie przed hałasem w środowisku w trybie *Ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska* (Dz. U. z 2013 r., poz.1232), *Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku* (Dz. U. Nr 120, poz.826) oraz *Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 1 października 2012 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku* (Dz. U. z 2012 r., poz.1109) jest zabudowa mieszkaniowa oraz zabudowa związana ze stałym lub wielogodzinnym pobytem ludzi.

Ze względu na stan i rodzaj zagospodarowania terenu gminy Nowy Dwór oraz usytuowanie układu komunikacyjnego w stosunku do terenów chronionych akustycznie, a także na parametry ruchu drogowego na obszarze gminy dotrzymywane są dopuszczalne poziomy hałasu w środowisku.

### Pola elektromagnetyczne

Na terenie opracowania znajdują się urządzenia wytwarzające pola elektromagnetyczne:

- linie średniego napięcia 15kV;
- stacje bazowe telefonii komórkowej w Nowym Dworze i Chworościanach.

### Szata roślinna i świat zwierzęcy

Zagrożenia środowiska biotycznego związane są ze zmianami elementów abiotycznych oraz bezpośrednim wpływem antropopresji.

Roślinność o charakterze naturalnym występuje tutaj w dolinach dużych rzek, szczególnie Biebrzy, której basen obfituje w roślinność szuwarową i łąkową.

## UWARUNKOWANIA

Doliny małych rzek są w większości odlesione i zmeliorowane. Dominuje w nich roślinność pochodzenia antropogenicznego, głównie roślinność świeżych i wilgotnych łąk i pól uprawnych. Takim przekształceniom uległy doliny rzeki Sidry, Nurki i Niedźwiedzicy.

Obszar gminy jest bardzo słabo zalesiony, powierzchnia lasów i gruntów leśnych stanowi około 15% powierzchni ogólnej. Dominującym gatunkiem drzew w lasach są: sosna, świerk, olsza i brzoza. Około 70% powierzchni lasów stanowią małe enklawy leśne, będące własnością prywatną, występujące w znacznym rozdrobieniu na obszarze całej gminy.

Lasy na terenie gminy, obok wiodącej funkcji gospodarczej spełniają funkcje: wodochronne, dydaktyczne, rekreacyjno-turystyczne, historyczne, ekologiczne, krajobrazowe i kulturowe. Lasy wodochronne znajdują się w kompleksie lasów państwowych w rejonie Bobry Wielkiej, gdzie stanowią dwie enklawy sąsiadujące bezpośrednio z doliną rzeki Biebrzy oraz wydzieloną część wewnętrzną większego kompleksu o łącznej powierzchni około 24 ha.

Zróżnicowana struktura krajobrazu i siedlisk przyrodniczych obszaru gminy Nowy Dwór sprawia, że obszar ten charakteryzuje się dużym bogactwem faunistycznym. Obok obszarów o faunie zubożonej wskutek intensywnych form gospodarowania rolniczego i leśnego znajdują się tereny o charakterze naturalnym lub mało przekształcone, z zachowanymi charakterystycznymi zespołami zwierząt. Najistotniejszą rolę w kształtowaniu zasobów faunistycznych obszaru pełnią tereny mokradłowe, związane z dużymi dolinami rzecznyymi i zbiornikami wodnymi oraz zwarte kompleksy leśne. Rozległe tereny wodne i bagienne doliny Biebrzy stwarzają optymalne warunki do bytowania wielu gatunków ptaków. Obszary znajdujące się pod silną presją człowieka (tereny zurbanizowane, grunty użytkowane rolniczo i rozdrobnione tereny leśne) zamieszkiwane są przez gatunki pospolite, o wysokiej amplitudzie ekologicznej.

### 3.4. Zagrożenia bezpieczeństwa ludności i jej mienia

Zagrożenia bezpieczeństwa ludności i jej mienia mogą być spowodowane klęska żywiołową. Zgodnie z przepisami o stanie klęski żywiołowej klęską może być katastrofa naturalna lub awaria techniczna.

#### Katastrofy naturalne

Do czynników naturalnych mogących wywołać katastrofę należy zaliczyć m.in.:

- zalewy powodziowe lub susze - na terenie gminy nie zostały zidentyfikowane obszary szczególnego zagrożenia powodzią oraz tereny zagrożone suszą;
- naturalne zagrożenia geologiczne - związane są z możliwością wystąpienia różnych zjawisk geodynamicznych. Jako jedno z bardziej groźnych zjawisk geodynamicznych uważa się ruchy masowe ziemi, a w szczególności osuwanie się mas ziemnych. Jest to szybkie przemieszczanie się w dół stoku mas glebowo-zwietrzelinowych. Osuwanie ma miejsce najczęściej na skutek nadmiernego uwilgotnienia lub zmian w rzeźbie powodujących zwiększenie nachylenia stoku, w wyniku czego traci on stateczność. Ze względu na niewystępowanie gleb szczególnie podatnych na erozję (gleby lessowe i lessowate, pyłowe, pyłowe wodnego pochodzenia) na terenie gminy nie występują również zjawiska osuwania się mas ziemnych;
- pożary lasów.

#### Awarye techniczne

Na terenie gminy nie ma zakładów o zwiększonym ryzyku i o dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej, zatem nie ma zagrożenia awariami z tego tytułu.

## 4. OBIEKTY I TERENY CHRONIONE NA PODSTAWIE PRZEPISÓW ODRĘBNYCH

### 4.1. Obiekty i tereny objęte ochroną na mocy ustawy o ochronie przyrody

Spośród obszarów przyrodniczych, występujących na terenie gminy Nowy Dwór ochroną prawną, objęte są:

- dolina rzeki Biebrzy, poniżej ujścia Niedźwiedzicy i Sidry, w formie **Biebrzańskiego Parku Narodowego**,
- dolina rzeki Biebrzy wraz z dolinami jej dopływów: Nurki, Niedźwiedzicy oraz Sidry, poniżej Kolonii Chilmony wraz z kompleksem leśnym przylegającym doń, pomiędzy Chilmonami a Koniuszkami, poprzez utworzenie **Obszaru Specjalnej Ochrony Ptaków Natura 2000 - Ostoja Biebrzańska [PLB 200006]** oraz wyznaczenie projektowanego **Specjalnego Obszaru Ochrony Siedlisk Natura 2000 -Dolina Biebrzy [PLH 200008]**,
- wyspy środowiskowe w rolniczym krajobrazie, obejmujące torfowiska źródłiskowe wraz z najbliższym otoczeniem, zlokalizowane na północny-wschód od Nowego Dworu oraz na południowy-wschód od Bieniowców, poprzez wyznaczenie projektowanego **Specjalnego Obszaru Ochrony Siedlisk Natura 2000 - Źródlika Wzgórz Sokólskich [PLH 200026]**.

W granicach gminy obszary te, łącznie zajmują powierzchnię około 17 km<sup>2</sup>, stanowiąc około 14% jej powierzchni.

### BIEBRZAŃSKI PARK NARODOWY

W granicach administracyjnych gminy Nowy Dwór znajduje się niewielki, przygraniczny fragment **Biebrzańskiego Parku Narodowego**, stanowiący jego skrajnie wschodnią część, obejmujący południową część doliny Biebrzy, na odcinku od ujścia Niedźwiedzicy do ujścia Sidry, o powierzchni 171 ha oraz część jego otuliny, o powierzchni 1672,3 ha. W tej części **BPN** obowiązuje ochrona kategorii krajobrazowej, rozumiana jako zachowanie oraz odtworzenie krajobrazu bagiennej doliny Biebrzy dla zaspokojenia wymogów gniazdowania, pokarmowych i noclegowiska ptaków wodno - błotnych.

Zakres proponowanych sposobów gospodarowania zasobami przyrody w obrębie obszaru jest dość szeroki, obejmuje m.in. utrzymanie czystości wód powierzchniowych oraz zachowanie walorów przyrodniczych w formie jak najbardziej zbliżonej do naturalnej, a także renaturyzację w rejonach przekształconych antropogenicznie, w wyniku uregulowania fragmentów koryta rzeki.

**Biebrzański Park Narodowy (BPN)** został powołany *Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 9 września 1993 r. w sprawie utworzenia Biebrzańskiego Parku Narodowego* (Dz. U. Nr 86, poz. 399) w celu ochrony rozległych torfowisk Kotliny Biebrzańskiej oraz niewielkiego fragmentu Wzgórz Sokólskich, o łącznej powierzchni 59223 ha. Jest największym parkiem narodowym i jednym z większych w Europie. Otulina Parku obejmuje obszar 66824 ha. W obrębie **Parku** znajduje się osiem wyłączonych z niego enklaw, obejmujących głównie wyspy mineralne w obrębie Kotliny Biebrzańskiej, zajęte pod uprawy, łąki i osadnictwo.

Najcenniejsze walory Parku to szeroka dolina mająca charakter naturalny, z silnie meandrującą rzeką Biebrzą, z największym zespołem torfowisk w Polsce, zwanych Bagnami Biebrzańskimi. Wraz z unikatową mozaiką i strefowością siedlisk mokradłowych, a także ekstensywnym rolnictwem zachowały się tu rzadkie, zagrożone i ginące w kraju i Europie

## UWARUNKOWANIA

gatunki roślin, ptaków i innych zwierząt. Charakterystyczne dla **Biebrzańskiego Parku Narodowego** są również rozległe krajobrazy, ekosystemy i siedliska, które gdzie indziej zostały już bezpowrotnie zniszczone, w wyniku melioracji, osuszania bagien i torfowisk.

Bagna Biebrzańskie są uznawane za jedną z najważniejszych w kraju i w Europie Środkowej ostoi ptaków wodno - błotnych. Jako niezwykle cenny obszar wodno - błotny Biebrzański Park Narodowy w roku 1995 został wpisany na listę *Konwencji Ramsar* o obszarach wodno - błotnych, mających znaczenie międzynarodowe, zwłaszcza jako środowisko życiowe ptactwa wodnego. O międzynarodowej randze walorów przyrodniczych doliny Biebrzy świadczy również uznanie jej za ostoję ptaków o randze europejskiej, według klasyfikacji *BirdLife International*. W roku 2004 dolinę Biebrzy włączono do sieci **Natura 2000**. Stanowi ją Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków (**PLB 200006 Ostoja Biebrzańska**, o powierzchni 148508,8 ha) i projektowany Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk (**PLH 200008 Dolina Biebrzy**, o powierzchni 121002,6 ha).

### Siedliska BPN

Ponad 40% powierzchni **Parku** zajmują siedliska hydrogeniczne, na obszarze których wyróżniono ponad 70 typów zbiorowisk roślinnych naturalnych i zastępczych. Wśród zbiorowisk naturalnych bezleśnych dominują: turzycowiska, mechowiska i szuwary, zaś zbiorowiska leśne stanowią: olsy, brzeziny i bory bagienne. Ekosystemy wodne reprezentuje rzeka Biebrza wraz z dopływami oraz liczne starorzecza.

Zmiana warunków siedliskowych wywołana przede wszystkim pracami hydrotechnicznymi w połowie XIX wieku oraz melioracjami w latach 60-tych spowodowała trwale obniżenie poziomu wód gruntowych na obszarach przylegających do kanałów. Na powstałych siedliskach wykształciły się zbiorowiska zastępcze (półnaturalne), wśród których dominują zbiorowiska łąkowe.

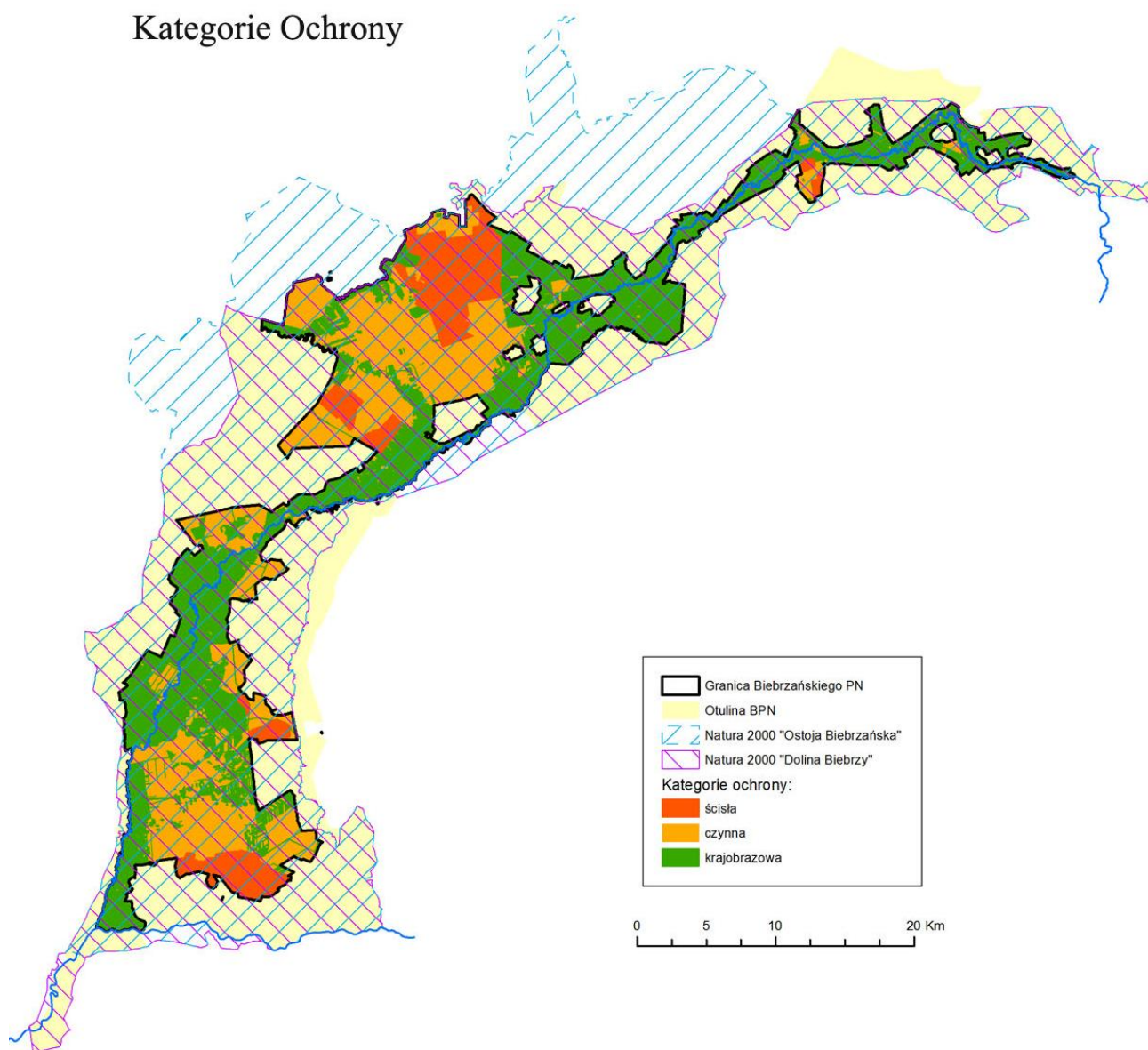
Ekosystemy o charakterze antropogenicznym reprezentują: pastwiska, uprawy rolne i zbiorowiska terenów zurbanizowanych. Wśród nich bardzo cenne zbiorowisko, o charakterze naskalnym - na zniszczonych w czasie I i II wojny światowej budowlach militarnych Twierdzy Osowiec oraz ginące zbiorowiska wydepczysk na terenach kilku osad w obrębie Parku.

Wielkie powierzchnie, ciągnące się wzdłuż koryta Biebrzy na siedliskach immersyjnych, czyli zatapiających wodami wylewającej rzeki zajmuje szuwar mанны mielec. Tam, gdzie zalewy są płytsze, dalej od koryta rzeki, występuje szeroka strefa turzycowiska turzycy zaostrojonej. Jeszcze dalej, turzycy sztywnej. W strefie immersyjno - emersyjnej, zalewanej sporadycznie dominuje turzycowisko mszyste z turzycą tunikową i goryszem błotnym. Poza zasięgiem wód zalewowych występują mechowiska.

Bagienne olszyny (olsy) występują głównie wzdłuż mineralnych brzegów doliny. Duże powierzchnie bagien zajmują też brzeziny bagienne powstałe z zarośli brzozywo - wierzbowych. W basenie północnym i środkowym występują bardzo rzadkie zarośla brzozy niskiej oraz bory bagienne. Stosunkowo niewielkie powierzchnie zajmują bory sosnowe, bory mieszane i lasy lipowo - grabowe.

Zbiorowiska zastępcze (półnaturalne) stanowią m.in. zbiorowiska trzęślicy modrej oraz zespół ziołorośli kozłkowo - wiązówkowych, występujące na miejscach dawnych turzycowisk i wypalenisk.

Ryc. 8 Kategorie ochrony **Biebrzańskiego Parku Narodowego**  
(Źródło: <http://www.biebrza.org.pl/plik,869,bpn-kategorie-ochrony.jpg>)



### Podstawowe zagrożenia BPN

Specyfika zagrożeń przyrodniczych na terenie **Biebrzańskiego Parku Narodowego** uzależniona jest od rodzaju ekosystemów. W skali całego Parku najważniejsze są jednakże dwa procesy, stanowiące o zagrożeniu bytu wielu ekosystemów i ich walorów przyrodniczych: odwodnienie terenu i zaniechanie ekstensywnego użytkowania łąk bagiennych oraz wypasu bydła przez lokalną ludność.

Skutkiem odwodnienia jest przesuszenie torfowisk i ich mineralizacja, co prowadzi do ustępowania roślinności typowo bagiennnej i wkraczanie gatunków charakterystycznych dla siedlisk bardziej suchych, zaś zaniechanie wykaszania zbiorowisk turzycowych i turzycowo - mszystych jest przyczyną ekspansji zakrzaczeń i roślinności drzewiastej - sukcesja w kierunku zbiorowisk leśnych lub szuwarowych, co z reguły wiąże się ze spadkiem bogactwa gatunkowego.

## UWARUNKOWANIA

W celu zahamowania sukcesji oraz utrzymania cennych, przejściowych jej stadiów, stosuje się w ograniczonym zakresie ochronę czynną. W związku z tym, iż w posiadaniu prywatnych właścicieli znajduje się 46% powierzchni Parku, funkcjonowanie gospodarki rolnej zgodnej z ustalonymi celami ochrony jest szczególnie istotne dla Parku.

**Podstawowe działania ochronne Parku, to m.in.:**

- bierna ochrona, czyli unikanie ingerencji człowieka w środowisko, stosowana w ekosystemach naturalnych, niepodlegających szybkim procesom sukcesji (najczęściej dotyczy to obszarów ochrony ścisłej **BPN**),
- zaniechanie regulacji rzek i cieków wodnych oraz dążenie do przywracania naturalnych stosunków wodnych tam, gdzie były one zmienione przez człowieka,
- ochrona czynna w ekosystemach lądowych przekształconych przez człowieka, metodami dostosowanymi indywidualnie do konkretnych ekosystemów i zagrożeń.

Ogólne ograniczenia (zakazy) w użytkowaniu terenu w granicach parków narodowych określają przepisy o ochronie przyrody, zaś aktualne zadania ochronne **BPN** na lata 2013 - 2014 określa Zarządzenie nr 20 Ministra Środowiska z dnia 22 kwietnia 2013 r. w sprawie zadań ochronnych dla Biebrzańskiego Parku Narodowego (Dz. Urz. Ministra Środowiska 2013.00.30).

## EUROPEJSKA SIEĆ EKOLOGICZNA NATURA 2000

Europejska Sieci Ekologiczna **Natura 2000** stanowi sieć obszarów na terytorium państw członkowskich Unii Europejskiej, wyznaczonych w celu ochrony cennych i zagrożonych składników różnorodności biologicznej.

Spśród wyznaczonych obszarów **Natura 2000** na terenie **gminy Nowy Dwór** znajdują się:

- **Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków Ostoja Biebrzańska [kod PLB 200006]**, utworzony *Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 12 stycznia 2011 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000* (Dz. U. Nr 35, poz.133 ze zm.),
- projektowany **Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk Dolina Biebrzy [kod PLH 200008]**, zatwierdzony *Decyzją Komisji Europejskiej z dnia 10 stycznia 2011 r.*

**Oba obszary terytorialnie pokrywają się ze sobą oraz z otuliną BPN**, obejmują dolinę rzeki Biebrzy wraz z dolinami jej dopływów: Nurki, Niedźwiedzicy oraz Sidry, poniżej Kolonii Chilmony wraz z przylegającym kompleksem leśnym pomiędzy Chilmonami a Koniuszkami,

- projektowany **Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk Źródlika Wzgórz Sokólskich [PLH 200026]**, zaproponowany *Komisji Europejskiej* (11.2012 r.), obejmujący wyspy środowiskowe w rolniczym krajobrazie, to jest torfowiska źródlikowe wraz z najbliższym otoczeniem, zlokalizowane na północny-wschód od Nowego Dworu oraz na południowy-wschód od Bieniowców.

### **Ostoja Biebrzańska [kod PLB 200006]**

**Ostoja Biebrzańska** stanowi rozległe, zatorfione obniżenie terenu, otoczone wysoczyznami morenowymi i równinami sandrowymi. Jest to obecnie największy kompleks dobrze zachowanych torfowisk niskich w Europie Środkowej. Ostoja obejmuje obszar doliny Biebrzy z Nurką, aż po ujście do Narwi, o łącznej powierzchni 148508,8 ha, przy czym w

## UWARUNKOWANIA

gminie Nowy Dwór położona jest jedynie jej skrajnie wschodnia część o niewielkiej powierzchni 1672,3 ha.

W dolinie Biebrzy wyróżnia się trzy baseny - górny (powyżej Rutkowszczyzny), środkowy (między Rutkowszczyzną a Osowcem) oraz dolny (między Osowcem i ujściem Biebrzy do Narwi). Na całym terenie ostoi występują różne zarośla wierzbowe, w tym wierzby lapońskiej i brzozy niskiej. W ostoi stwierdzono występowanie co najmniej 43 gatunków ptaków wymienionych w *Załączniku I Dyrektywy Ptasiej*. **Ostoja Biebrzańska** jest najważniejszą w Polsce i w Unii Europejskiej ostoją wodniczki i orlika grubodziobego.

Największą liczebność w Polsce i jedną z największych w Unii Europejskiej, osiągają ponadto: błotniak stawowy, cietrzew, derkacz, dubelt, uszatka błotna, kropiatka, rybitwa czarna i rybitwa białoskrzydła. Jest bardzo ważną ostoją ptaków drapieżnych: kani rudej, kani czarnej, bielika, błotniaka zbożowego, gadożera, orła przedniego i orzełka.

Zadaniem ekologicznym **Ostoi Biebrzańskiej** jest ochrona populacji dziko występujących gatunków ptaków, utrzymanie i zagospodarowanie ich naturalnych siedlisk zgodnie z wymogami ekologicznymi, przywracanie zniszczonych biotopów oraz tworzenie biotopów, zaś przedmiotem ochrony są gatunki ptaków wymienione w załączniku nr 2 do *Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 12 stycznia 2011 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000* (Dz. U. Nr 35, poz.133 ze zm.), które spełniają kryteria określone w *Rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 13 kwietnia 2010 r. w sprawie siedlisk przyrodniczych oraz gatunków będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty, a także kryteriów wyboru obszarów kwalifikujących się do uznania lub wyznaczenia jako obszary Natura 2000* (Dz. U. Nr 77, poz.510) oraz ich naturalne siedliska.

Zgodnie z informacjami Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Białymstoku, pismo znak: WSI.403.48.2013.MW z dnia 23 maja 2013 r. wśród ptaków, będących przedmiotem ochrony **obszaru Natura 2000 Ostoja Biebrzańska** na terenie **gminy Nowy Dwór** występują:

- błotniak łąkowy *Circus pygargus*,
- derkacz *Crex crex*.

Podstawowe zagrożenia wartości przyrodniczych **Ostoi Biebrzańskiej** wiążą się z:

- zaniechaniem użytkowania łąk i pastwisk na terenach podmokłych,
- eutrofizacją siedlisk spowodowaną emisją pyłów przemysłowych i stosowaniem nawozów sztucznych,
- lokalnym deficytem wody, wynikającym z przeprowadzania melioracji,
- zanieczyszczeniem wód,
- turystyką,
- kłusownictwem,
- wypalaniem szuwarów.

### **Dolina Biebrzy [kod PLH 200008]**

W skali regionalnej **Dolina Biebrzy** to szerokie, płaskie obniżenie terenu wypełnione torfem, położone od kilkunastu do kilkudziesięciu metrów poniżej sąsiadujących wysoczyzn: Grodzieńskiej, Sokólskiej, Goniądzkiej, Wysokomazowieckiej i Kolneńskiej. Dolinę otaczają wysoczyzny morenowe, z wyjątkiem północy i północnego wschodu, gdzie wchodzi do niej sandry: Augustowski, Rajgrodzki i Elcki. Wyróżnia się w niej trzy jednostki geomorfologiczne, zwane basenami: północny - obejmujący dolinę na wschód od Sztabina, środkowy - od Sztabina do Osowca i trzeci, południowy - od Osowca do ujścia Biebrzy do Narwi. Baseny rozdzielone są przewężeniami doliny o szerokości około 1 km. Obszar obejmuje także Basen Wizny.

## UWARUNKOWANIA

Obszar **Doliny Biebrzy** zajmuje powierzchnię 121206,2 ha, przy czym w gminie Nowy Dwór znajduje się jedynie jej skrajnie wschodnia część, pokrywająca się terytorialnie z **Ostoją Biebrzańską**, o niewielkiej powierzchni 1672,3 ha.

Dominującymi siedliskami w obszarze są siedliska mokradłowe: zalewane wodami rzeczными lub podtapiane wodami podziemnymi torfowiska niskie ze zbiorowiskami turzycowymi i turzycowo - mszystymi, corocznie zalewane wodami rzeczными mułowiska i torfowiska porośnięte szuwarami właściwymi, bagienne olsy, okresowo zalewane przyrzeczne równiny madowe oraz odwodnione i zagospodarowane torfowiska ze zbiorowiskami łąkowymi.

**Dolina Biebrzy** jest ostoją ptasią o randze europejskiej E25. Obszar wpisany został na listę obszarów *Konwencji Ramsar*. Występuje tu co najmniej 36 gatunków ptaków z *Załącznika I Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/147/WE* oraz 23 gatunki z *Polskiej Czerwonej Księgi*. Gniazduje około 170 gatunków ptaków.

Jest niezwykle ważną ostoją wielu gatunków ptaków, szczególnie wodno - błotnych i drapieżnych, które osiągają tu rekordowe liczebności.

Obszar zasiedla:

- w okresie lęgowym powyżej 15% populacji krajowej: czapli białej, dubelta, kulika wielkiego, orlika grubodziobego, orzełka włochatego, podróżniczka, sowy błotnej i wodniczka,
- powyżej 2% lęgowej populacji krajowej: gęgawy, bąka, błotniaka łąkowego, stawowego i zbożowego, gadożera, bociana czarnego, cietrzewia, dzięcioła białogrzbiatego, kropiatki, krwawodzioba, łabędzia krzykliwego, orlika krzykliwego, puchacza, żurawia, wodnika, zielonka i rycyka,
- co najmniej 1% populacji krajowej: bataliona, bączka, bociana białego, derkacza, rybitwy czarnej, trzmiełojada i biegusa zmiennego.

W stosunkowo wysokich ilościach występują: kania czarna, rybitwa białoczarna i rybitwa Białowąsa. W okresie wędrówek występuje co najmniej 1% populacji szlaku wędrówkowego bataliona. Zimą występuje ponad 50 bielików, co stanowi ponad 2% populacji szlaku wędrówkowego gatunku.

Torfowiska **Doliny Biebrzy** są największym, prawie niezmiennym kompleksem torfowisk dolinowych w Europie Środkowej i Zachodniej. Koryto rzeki Biebrzy z licznymi meandrami i starorzeczami w różnym stadium zarastania ma naturalny charakter. Rezultatem naturalnego charakteru rzeki są rozległe, coroczne zalewy. Długo utrzymujące się zalewy, jak też zasilanie wodami podziemnymi sprawia, że duże obszary torfowisk objęte są czynnym procesem torfotwórczym, a zbiorowiska torfowiskowe mają znaczne rozprzestrzenienie. Z powodu silnego uwilgotnienia, a tym samym trudnego dostępu, były one przez stulecia użytkowane w sposób bardzo ekstensywny.

**Dolina Biebrzy** charakteryzuje się dużym zróżnicowaniem **siedlisk**. Spośród 15 typów siedlisk z *Załącznika I Dyrektywy Rady 92/43/EWG*, występujących w ostoi, największy udział powierzchniowy posiadają szczególnie cenne torfowiska przejściowe i trzęsawiska (*Caricion lasiocarpae*, *Caricetum appropinquatae*), zajmując ponad 6000 ha, zmiennowilgotne łąki trzęślicowe *Molinietum caeruleae* - około 3000 ha oraz bory i lasy bagienne - ponad 1700 ha. Najbardziej naturalnymi zbiorowiskami roślinnymi doliny są zbiorowiska leśne: bory bagienne, bór bagienny mechowiskowy, olsy, a także mszary i niektóre zbiorowiska szuwarowe. Naturalność doliny wyraża się też w dobrze wykształconej (zwłaszcza w Basenie Południowym) poprzecznej i podłużnej strefowości ekologicznej. Występuje tu 6



gatunków roślin z *Załącznika II Dyrektywy Rady 92/43/EWG*, m. in. najbogatsza w Polsce populacja obuwika pospolitego.

W **Dolinie Biebrzy** występuje pięć gatunków **ssaków** z *Załącznika II Dyrektywy Rady 92/43/EWG*, w tym jeden z rzadkich i szczególnie zagrożonych w Polsce gatunków nietoperzy - nocek łydkowłosy *Myotis dasycneme*. Jest również bardzo ważną w skali kraju ostoją bobra i wydry.

Sama rzeka ma bogatą **ichtiofaunę** z różanką i minogiem ukraińskim. Należy ponadto podkreślić obecność bogatej populacji zagrożonego gatunku motyla - przeplatki maturna. Jest to jeden z najważniejszych obszarów dla ochrony tego gatunku w Polsce. Łącznie odnotowano tu obecność 21 gatunków z *Załącznika II Dyrektywy Rady 92/43/EWG*.

Zgodnie z informacjami Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Białymstoku, pismo znak: WSI.403.48.2013.MW z dnia 23 maja 2013 r. na terenie gminy Nowy Dwór zinwentaryzowano następujące siedliska, stanowiące przedmiot ochrony **obszaru Natura 2000 Dolina Biebrzy**:

- zmiennowilgotne łąki trzęślicowe *Molinion* [6410],
- niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie *Arrhenatherion elatioris* [6510],
- bory i lasy bagienne *Vaccinio uliginosi-Betuletum pubescentis*, *Vaccinio uliginosi-Pinetum*, *Pino* [91D0],
- górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk [7230].

**Głównym zagrożeniem** dla walorów przyrodniczych Doliny Biebrzy jest odwodnienie jej terenu, trwające od początku XIX w. i kontynuowane przez prawie cały wiek XX. Skutkiem odwodnienia jest obniżenie poziomu wód gruntowych, prowadzące do przesuszenia torfowisk i ich mineralizacji, co powoduje ustępowanie roślinności typowo bagiennej i wkraczanie gatunków i zbiorowisk charakterystycznych dla siedlisk bardziej suchych. Skutkiem odwodnienia są także rozległe i długotrwałe pożary, niszczące nie tylko roślinność, ale i złoża torfowe.

Obecne bogactwo przyrodnicze Doliny zostało ukształtowane w wyniku jej długotrwałego użytkowania rolniczego, przede wszystkim kośnego użytkowania łąk oraz wypasu bydła. Postępujące odchodzenie miejscowej ludności od tego typu gospodarki rolnej, związane wręcz z wyludnianiem się okolicy jest przyczyną ekspansji zakrzaczeń i roślinności drzewiastej, zastępującej siedliska otwarte.

W celu zahamowania sukcesji oraz utrzymania cennych, przejściowych jej stadiów, stosuje się w Dolinie, w ograniczonym zakresie ochronę czynną. Brak uregulowania gospodarki wodno - ściekowej w Dolinie, prowadzi do eutrofizacji wód podziemnych i powierzchniowych.

Inne zagrożenia to kłusownictwo w otulinie **Biebrzańskiego Parku Narodowego**, osuszanie lub likwidacja małych zbiorników wodnych, rabunkowe pozyskiwanie surowców zielarskich w otulinie oraz na gruntach prywatnych, eksploatacja torfu w otulinie.

### **Źródłiska Wzgórz Sokólskich [kod PLH 200026]**

**Obszar Źródłiska Wzgórz Sokólskich** składa się z trzech izolowanych przestrzennie fragmentów, stanowiących wyspy środowiskowe w rolniczym krajobrazie, położone w rejonie wsi Bieniowce i Nowy Dwór w gminie Nowy Dwór oraz Makowlany w gminie Sidra, o łącznej powierzchni 49,1 ha, przy czym wyspy w Gminie Nowy Dwór zajmują obszar około 40 ha. Każdy fragment obejmuje torfowisko źródłiskowe wraz z najbliższym

UWARUNKOWANIA

otoczeniem. Mimo wszechobecnych efektów prac odwadniających tutejsze mokradła, stosunkowo ekstensywna gospodarka umożliwiła przetrwanie w granicach ostoi ekosystemów torfowiskowych o wysokich walorach przyrodniczych. Kopuły źródliskowe w Bieniowcach i Makowlanach rozwijają się w peryferyjnych częściach dolin niewielkich cieków, stanowiących dopływ Sidry, zaś w Nowym Dworze - górnej Biebrzy. Teren ten jest w większości bezleśny z dominacją bagiennych łąk, jedynie w sąsiedztwie cieków rozwijają się lasy olszowe.

Rejon **Źródlisk Wzgórz Sokólskich** posiada wiele cech krajobrazu młodoglacjalnego (liczne kemy, wzniesienia morenowe, itd.), co sprzyja obecności źródeł i rozwojowi torfowisk źródliskowych. Kopuły źródliskowe osiągają tutaj rekordowe w skali Polski wysokości do 7,25 m, a w ich budowie udział biorą martwice wapienne, osiągające znaczną miąższość.

Pod niewielką, wierzchnią warstwą torfu turzycowego lub mszysto - turzycowego dominuje torf z wytrąceniami wapiennymi, a na większych głębokościach znajdują się osady źródliskowe z osadami wapiennymi. Torfowiska zasilane są przez wody soligeniczne wydobywające się z okien hydrogeologicznych znajdujących się w dnach dolin i maskowanych pokładami namulów i torfów. Funkcjonowanie większości torfowisk źródliskowych na omawianym obszarze zostało zaburzone w czasie melioracji, w latach sześćdziesiątych. Obiekty znajdujące się w granicach ostoi to jedyne zachowane torfowiska na omawianym terenie, na którym śledzić można naturalne procesy związane z kopułami źródliskowymi. **Źródlika Wzgórz Sokólskich** to jedyne znany specjalny obszar ochrony siedlisk w Polsce, gdzie spotkać można w jednym miejscu aż trzy gatunki poczwarówek *Vertigo* wpisanych do *Załącznika II Dyrektywy Siedliskowej*, w tym *Vertigo geyeri*, gatunek niedawno odkryty w Polsce. Tym samym należy do najcenniejszych obszarów dla ochrony ślimaków związanych z torfowiskami i źródłiskami w Polsce.

Obszar pełni ponadto istotną rolę dla ochrony pełnego zróżnicowania dwóch siedlisk przyrodniczych z *Załącznika I Dyrektywy Siedliskowej*: źródlisk wapiennych [7220] i torfowisk alkalicznych [7230].

W przypadku pierwszego siedliska omawiany obszar jest jedynym w północno-wschodniej Polsce, gdzie w ostatnim czasie stwierdzono biodepozycję martwicy wapiennej w obrębie nieleśnej roślinności zdominowanej przez mchy z rodzaju *Cratoneuron*. Źródliskowe osady wapienne osiągają miejscami znaczną miąższość.

Spośród trzech występujących tu gatunków roślin figurujących w *Załączniku II do Dyrektywy Siedliskowej*, najcenniejsza jest skalnica torfowiskowa *Saxifraga hirculus*, dla której obszar stanowi jedyne zachowane miejsce występowania w części niżu nieobjętej ostatnim zlodowaceniem i jednocześnie jedno z nielicznych w Polsce. W silnie przekształconym przez melioracje odwadniające krajobrazie Podlasia, torfowiska źródliskowe stanowią ostoję dla gatunków roślin mechowiskowych, takich jak storczyki, m. in. *Liparis loeselii*, *Dactylorhiza baltica* i *Epipactis palustris*. Na trzech niewielkich torfowiskach źródliskowych wchodzących w skład Ostoi występuje 10 gatunków z *Czerwonej Listy Roślin* i *Grzybów Polski*. Stwierdzono tu trzy typy siedlisk z *Załącznika I Dyrektywy Siedliskowej*, które zajmują łącznie około 1/3 powierzchni ostoi. Najcenniejszym siedliskiem są źródlika wapienne z *Cratoneuron filicinum*, natomiast największą powierzchnię zajmują torfowiska alkaliczne oraz i łęgi występujące w rzadkim podtypie - źródliskowych lasów olszowych [91E0-4].

Najważniejsze zagrożenia dla walorów przyrodniczych obszaru związane są z:

- odwadnianiem torfowisk (przekopywanie rowów, konserwacja istniejącej sieci melioracyjnej, drenaż przez uregulowane odcinki cieków w sąsiedztwie),
- sukcesją naturalną - zarastanie drzewami (olcha), krzewami (łozą), trzciną i innymi wysokimi bylinami,

## UWARUNKOWANIA

- przecięciem kompleksów źródliskowych lub ich skrajów przez drogi,
- zaprzestaniem użytkowania rolniczego, przede wszystkim koszenia bagiennych łąk i mechowisk.

Ogólne ograniczenia w użytkowaniu terenu w granicach obszaru Natura 2000 określają przepisy o ochronie przyrody.

### Pozostałe zasoby przyrodnicze i kulturowe

#### ZIELONE PŁUCA POLSKI

Obszar gminy Nowy Dwór znajduje się w granicach obszaru funkcjonalnego **Zielone Płuca Polski**, obejmującego tereny o cennej wartości kulturowej i przyrodniczej województw: mazowieckiego, podlaskiego i warmińsko-mazurskiego, o łącznej powierzchni 63234 km<sup>2</sup>, stanowiącej 20,2% powierzchni Polski.

**Zielone Płuca Polski** jako system ochrony zasobów przyrodniczych i kulturowych powstał na początku lat osiemdziesiątych XX wieku i obejmował wówczas część Polski północno-wschodniej, to jest tereny byłego województwa suwalskiego wraz z Wielkimi Jeziorami Mazurskimi, Bagna Biebrzańskie, Puszcę Knyszyńską, Dolinę Górnej Narwi i Puszcę Białowieską. W miarę upływu czasu powiększał się o takie perły polskiej przyrody i krajobrazu, jak Dolina Bugu, Puszcza Kurpiowska, Pojezierze Brodnickie, Dolina Drwęcy, Pojezierze Iławsko-Ostródzkie oraz Wyżyna Elbląska i Zalew Wiślany.

Idea **Zielonych Płuc Polski** traktuje cały obszar regionu Polski północno-wschodniej jako funkcjonalnie powiązany ze sobą system wartości przyrodniczych.

Główne tezy programowe idei **Zielonych Płuc Polski (ZPP)** to:

- identyfikacja wartości przyrodniczych Polski północno-wschodniej na tle postępującej degradacji środowiska przyrodniczego w kraju i w Europie Środkowo-Wschodniej, a następnie wyodrębnienie tego fragmentu kraju jako oddzielnej jednostki funkcjonalnej w ramach przestrzennego zagospodarowania kraju,
- zapewnienie w planach perspektywicznych zagospodarowania kraju warunków technicznych i społecznych oraz nakładów na zaprzestanie degradacji regionu oraz systematyczne podwyższanie standardów czystości gleb, powietrza i wody,
- rezygnacja z lokalizacji nowych zakładów przemysłowych i rolniczych uciążliwych dla środowiska przyrodniczego, a w ramach modernizacji już istniejących wprowadzenie nowoczesnych urządzeń zabezpieczających środowisko, takich jak: oczyszczalnie ścieków, filtry, technologie odsiarczania spalin, neutralizatory odpadów,
- w zakresie produkcji rolno-spożywczej dążenie do wykorzystania lokalnych możliwości i zapewnienie odpowiedniej motywacji dla produkcji czystej i zdrowej żywności, przeznaczonej na potrzeby kraju oraz na eksport do państw wysoko uprzemysłowionych – olbrzymie obszary terenów chronionych, w tym: parków narodowych, parków krajobrazowych oraz ich otuliny mogą stanowić tereny przeznaczone do produkcji zdrowej żywności,
- stworzenie warunków rozwoju wszechstronnie pojętej turystyki, wypoczynku i rekreacji opartej na pełnej, potrzebnej do tego celu infrastrukturze technicznej i organizacyjnej; celowe niedoinwestowanie przemysłowe w tym rejonie kraju powinno być zrekompensovane przez rolnictwo ekologiczne i turystykę, głównie przyrodniczą,
- dążenie do powstania na terenie **ZPP** bazy sanatoryjno-uzdrowiskowej o znaczeniu ogólnopolskim, a w przyszłości - międzynarodowym, wykorzystując do tego celu stan czystości powietrza regionu oraz inne wybitne walory przyrodnicze – wskazuje się na

## UWARUNKOWANIA

znaczące już dziś walory uzdrowiskowe Mielnika, Supraśla, Augustowa, Pozedrza, Gołdapi i innych miejscowości **ZPP**,

- ochrona i zagospodarowanie zasobów wodnych, zgodne z naturalnymi walorami ekologicznymi regionu – ten kierunek wykorzystuje fakt położenia obszaru **ZPP** w znacznej części w zlewni rzeki Narew oraz w zasięgu kompleksu największych jezior w Polsce,
- zapewnienie warunków rozwoju obszarów leśnych, stabilizujących środowisko przyrodnicze dorzecza Narwi, Niemna i Pregoly, z zachowaniem ich bogactwa ekologicznego, genetycznego, ekonomicznego i społecznego; obszary te, jako jedyny zwarty region Polski utrzymały mało zmienione wartości, pełniące podstawową funkcję banku genetycznego kraju,
- ochrona różnorodności kulturowej obszaru z uwzględnieniem aspektów religijnych i narodowościowych, jako nierozzerwalnego elementu ochrony krajobrazu regionu.

Program **ZPP** obejmuje stworzenie warunków dla zrównoważonego rozwoju gospodarczego, społecznego i technologicznego, w powiązaniu z ochroną środowiska oraz wartości kulturowych, poprzez:

- maksymalnie duże wykorzystywanie odnawialnych zasobów naturalnych,
- efektywną eksploatację nieodnawialnych źródeł energii,
- utrzymanie stabilności procesów ekologicznych i ekosystemów,
- ochronę różnorodności genetycznej oraz ogólną ochronę przyrody i krajobrazu,
- edukację związaną z ideą zrównoważonego rozwoju.

Strategia przestrzennego zagospodarowania obszaru funkcjonalnego **ZPP** dla poszczególnych zespołów gmin, tworzących tzw. mezoekoregiony określa typ i zasady ekopolityki na danym obszarze, dostosowane do miejscowych uwarunkowań przyrodniczych, gospodarczych i społecznych.

W programie przestrzennego zagospodarowania **ZPP** dla obszaru **gminy Nowy Dwór** przewiduje się typ ekopolityki polegający na dominacji działań, zmierzających do zachowania i wzmocnienia możliwości rozwoju proekologicznych form gospodarki, obejmującej:

- rolnictwo ekologiczne (produkcja zdrowej żywności),
- turystykę ze szczególnym uwzględnieniem ekoturystyki,
- gospodarkę leśną.

### Sieć ECONET-POLSKA

Inicjatywa utworzenia europejskiej sieci ekologicznej **ECONET** (ang. *European ECOlogical NETwork*) została zgłoszona na konferencji w Maastricht w 1993 r. Sieć ta składa się z dwóch podstawowych elementów: obszarów węzłowych i korytarzy ekologicznych. Obszar węzłowy to jednostka ponadekosystemalna, wyróżniająca się z otoczenia bogactwem ekosystemów o charakterze zbliżonym do naturalnego, seminaturalnych i antropogenicznych, ekstensywnie użytkowanych, bogatych w gatunki specyficzne dla tradycyjnych agrocenoz. Korytarze ekologiczne są to struktury przestrzenne, które umożliwiają rozprzestrzenianie się gatunków pomiędzy obszarami węzłowymi oraz terenami do nich przylegającymi.

Krajowa sieć ekologiczna **ECONET-POLSKA** (zwana w skrócie siecią **ECONET-PL**) została opracowana w roku 1995. Wyznaczone w Polsce elementy miały zapewnić należyte funkcjonowanie systemu przyrodniczego kraju. Obecnie realizowana jest jednak w krajach

Unii Europejskiej europejska sieć ekologiczna **Natura 2000**, której obiekty, wbrew zapisom *Dyrektywy siedliskowej 92/43/EWG* nie stanowią dotychczas spójnej sieci wzajemnie połączonych ostoi.

Północna i północno-wschodnia część gminy Nowy Dwór znajduje się w granicach **Biebrzańskiego obszaru węzłowego 26M**.

#### **4.2. Obiekty i tereny objęte ochroną na mocy ustawy Prawo ochrony środowiska**

Według art.135 ustawy Prawo ochrony środowiska, na podstawie wniosków wynikających z postępowania w sprawie ocen oddziaływania na środowisko lub przeglądu ekologicznego, wojewoda lub rada powiatu wokół takich obiektów jak: oczyszczalnia ścieków, składowisko odpadów komunalnych, kompostownia, trasy komunikacyjne, lotniska, linie i stacje elektroenergetycznej oraz instalacje radiokomunikacyjne, radionawigacyjne i radiolokacyjne tworzy obszar ograniczonego użytkowania. Na terenie gminy Nowy Dwór nie ma takich obszarów.

#### **4.3. Obiekty i tereny objęte ochroną na mocy ustawy Prawo wodne**

Według ustawy Prawo wodne celem ochrony wód jest utrzymywanie lub poprawa jakości wód, biologicznych stosunków w środowisku wodnym oraz na terenach podmokłych. Zgodnie z ww. ustawą wokół ujęć wód podziemnych i stacji uzdatniania wód wyznacza się strefę ochrony bezpośredniej oraz w zależności od potrzeb strefę ochrony pośredniej (jeżeli jest to uzasadnione lokalnymi warunkami hydrogeologicznymi, hydrologicznymi i geomorfologicznymi).

Na terenie gminy nie występują obszary szczególnego zagrożenia powodzią. Znajdują się natomiast obszary, na których wystąpienie powodzi jest prawdopodobne.

#### **4.4. Obiekty i tereny objęte ochroną na mocy ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych**

Ochrona gruntów rolnych i leśnych na podstawie przepisów dotyczących ochrony gruntów rolnych i leśnych polega m.in. na zapobieganiu przeznaczania tych gruntów na inne cele, a także na zapobieganiu procesom degradacji, rekultywacji gruntów na cele rolnicze lub leśne, zachowaniu torfowisk i oczek wodnych (naturalne zbiorniki wodne do 1 ha).

Na obszarze gminy Nowy Dwór ograniczaniu przeznaczania gruntów na cele nierolnicze i nieleśne podlegają:

- użytki rolne klasy III - wymagają uzyskania zgody ministra właściwego do spraw rozwoju wsi,
- lasy należące do Skarbu Państwa - wymagają uzyskania zgody właściwego ministra do spraw środowiska,
- pozostałe grunty leśne - wymagają uzyskania zgody marszałka województwa.

#### **4.5. Obiekty i tereny objęte ochroną na mocy ustawy o lasach**

Na terenie gminy Nowy Dwór znajdują się lasy kwalifikujące się do uznania za lasy ochronne zgodnie z art. 15 ustawy o lasach: „chronią glebę przed zmywaniem lub wyjałowieniem, powstrzymują osuwanie się ziemi; chronią zasoby wód powierzchniowych i podziemnych, regulują stosunki hydrologiczne w zlewni oraz na obszarach wododziałów;

## UWARUNKOWANIA

ograniczają powstawanie lub rozprzestrzenianie się lotnych piasków; stanowią drzewostany nasienne lub ostoje zwierząt i stanowiska roślin podlegających ochronie gatunkowej; mają szczególne znaczenie przyrodniczo-naukowe.”

W granicach gminy znajdują się lasy wodochronne stanowiące część kompleksu lasów państwowych w rejonie Bobry Wielkiej. Lasy te zostały ustanowione w Planie urządzania lasu Nadleśnictwa Czarna Białostocka na okres 01.01.2006 - 31.12.2015 (RDLP, Białystok, 2005) uzgodnionym decyzją właściwego ministra na podstawie przepisów odrębnych.

### 4.6. Obiekty i tereny objęte ochroną na mocy ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami

#### 1. OBIEKTY I OBSZARY WPISANE DO REJESTRU:

##### NOWY DWÓR

- rozplanowanie przestrzenne, 2 poł. XVI - XVII w., Nr rej. 556 z 19.06.1986 r. (Rozplanowanie przestrzenne stanowi układ oparty na prostokątnej sieci ulic, z niezbyt intensywną zabudową),
- kościół parafialny p.w. Św. Jana Chrzciciela, XVII - XIX w., Nr rej. A-53 z 24.07.1995 (Kościół parafialny p.w. Św. Jana Chrzciciela wzniesiony został w 1547 r. z fundacji króla Aleksandra. Później, rozbudowano go i dobudowano dwie kaplice - murowaną i drewnianą. Według informacji z końca XVII w. prezbiterium i zakrystia były murowane, a główny korpus świątyni - drewniany. W roku 1674 r. kościół został rozbudowany. W połowie XIX w. świątynia była bardzo zniszczona, odbudowę rozpoczęto w 1877 r. Zostawiono murowane prezbiterium, kaplicę Przemienienia Pańskiego i zakrystię, a części drewniane rozebrano i zastąpiono cegłą. Przebudowany i powiększony kościół miał 30 m długości i 15 m szerokości oraz dwie wieże. Świątynia otrzymała swój ostateczny wyraz architektoniczny oparty o formy historyzujące - neorenesansowe i neogotyckie. W latach 20-tych XX w. przeprowadzono remont kościoła po zniszczeniach z czasów pierwszej wojny światowej, dobudowano też drugą zakrystię, zaś rodziny Tomaszewskich i Łajkowskich ufundowały trzy nowe dzwony. Kolejny gruntowny remont kościoła, a także plebanii, cmentarza i budynków gospodarczych przeprowadzono w latach 1981 - 1987, a następnie przed jubileuszem 500-lecia parafii w 2004 r. przeprowadzono prace restauracyjne),
- dzwonnica przy kościele parafialnym p.w. Św. Jana Chrzciciela, mur. 1858 r., Nr rej. A-53 z 24.10.1966 r.,
- cmentarz przykościelny parafii rzymskokatolickiej p.w. Św. Jana Chrzciciela, zał. XVI w., Nr rej. A-53 z 24.07.1995 r.,
- cmentarz parafii rzymskokatolickiej p.w. Św. Jana Chrzciciela, zał. XVIII/XIX w., Nr rej. 556 z 19.06.1986 r.,
- cmentarz parafii prawosławnej p.w. Św. Mikołaja, zał. 1 poł. XIX w., Nr rej. 556 z 19.06.1986 r.,
- kaplica grobowa Eynarowiczów, mur. 1903 r., Nr rej. A-236 z 03.06.2009 r.

##### BOBRA WIELKA

- park dworski, XX w., Nr rej. 374 z 15.03.1976 r.,
- młyn wodny, drew., XIX - XX w., Nr rej. 527 z 22.12.1982 r.

UWARUNKOWANIA

**2. ZABYTKI NIERUCHOME, NIWPISANE DO REJESTRU ZABYTKÓW, UJĘTE W WOJEWÓDZKIEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW (ZGODNIE Z WNIOSKIEM PODLASKIEGO WOJEWÓDZKIEGO KONSERWATORA ZABYTKÓW):**

**NOWY DWÓR**

- cmentarz żydowski,

**Ulica Bobrzańska:**

- chałupa nr 13, drewn., pocz. XX w.,
- chałupa nr 14, drewn., 2 poł. XIX w. - zgodnie z *Gminną Ewidencją Zabytków* - nie istnieje,
- piwnica w zagrodzie nr 15, 2 poł. XIX w. - zgodnie z *Gminną Ewidencją Zabytków* - nie istnieje,
- chałupa nr 21, drewn. 2 poł. XIX w. - zgodnie z informacją z *Urzędu Gminy* - rozebrana,
- chałupa nr 23 drewn., k. XIX,
- chałupa nr 25, drewn., pocz. XX w.,
- chałupa nr 28, drewn., 2 poł. XIX w.,
- chałupa nr 29, drewn. XIX/XX w.,
- chałupa nr 33, drewn., 1 poł. XX w.,
- chałupa nr 36, drewn., ok. 1920 r.,
- chałupa nr 40, drewn., 2 poł. XIX w. - zgodnie z *Gminną Ewidencją Zabytków* - nie istnieje,
- spichlerz w zagrodzie nr 40 - zgodnie z *Gminną Ewidencją Zabytków* - nie istnieje,

**Ulica Dąbrowska:**

- chałupa nr 33, drewn., XIX/XX w. - zgodnie z informacją z *Urzędu Gminy* - rozebrana,
- chałupa nr 35, drewn., 2 poł. XIX w.,
- chałupa nr 38, drewn., ok. 1880 r.,
- stodoła w zagrodzie nr 38, drewn.,
- chałupa nr 43, drewn., pocz. XX w.,

**Ulica Grodzieńska:**

- chałupa nr 2, drewn., 2 poł. XIX w. - zgodnie z *Gminną Ewidencją Zabytków* - nie istnieje,
- stodoła w zagrodzie nr 17, drewn.,
- chałupa nr 18, drewn., 2 poł. XIX w.,
- budynek mieszkalny nr 23 - zgodnie z informacją z *Urzędu Gminy* - rozebrany,
- chałupa nr 27, drewn., 2 poł. XIX w.,
- chałupa nr 32, drewn. poł. XIX w.,

**Ulica Kuźnicka:**

- chałupa nr 4, drewn., pocz. XX w.,
- chałupa nr 7, drewn., pocz. XX w.,

**Ulica Plac Rynkowy:**

- dom nr 19, drewn., pocz. XX w.,

**Ulica Szkolna:**

- chałupa nr 15, drewn., pocz. XX w.,
- chałupa nr 19, drewn., pocz. XX w.,
- chałupa nr 21, drewn., pocz. XX w.,
- chałupa nr 31, drewn., 1928 r.,

**BIENIOWCE:**

- cmentarz żydowski,

## UWARUNKOWANIA

- chałupa nr 6, drewn., pocz. XX w. - zgodnie z *Gminną Ewidencją Zabytków* - nie istnieje,
- chałupa nr 11, drewn., pocz. XX w.,
- chałupa nr 14, drewn., pocz. XX w. - zgodnie z *Gminną Ewidencją Zabytków* - nie istnieje,
- chałupa nr 15, drewn., 2 poł. XIX w. - zgodnie z *Gminną Ewidencją Zabytków* - nie istnieje,
- chałupa nr 27, drewn., pocz. XX w. - zgodnie z informacją z *Urzędu Gminy* - rozebrana,

### **BUTRYMOWCE:**

- chałupa nr 9, drewn., l. 20 XX w. - zgodnie z informacją z *Urzędu Gminy* - rozebrany,
- chałupa nr 12, drewn., pocz. XX w. - zgodnie z *Gminną Ewidencją Zabytków* - nie istnieje,

### **CHILMONY:**

- chałupa nr 32, drewn., 2 poł. XIX w.,
- chałupa nr 36, drewn., 1912 r. - zgodnie z informacją z *Urzędu Gminy* - rozebrany,
- chałupa nr 47, drewn., 1918 r.,
- chałupa nr 51, drewn., pocz. XX w.,
- chałupa nr 64, drewn., pocz. XX w. - zgodnie z *Gminną Ewidencją Zabytków* - nie istnieje,

### **CHWOJNOWSZYZNA:**

- park, zał. XVI - 1 poł. XVIII w.,

### **CHWOROŚCIANY:**

- chałupa nr 29, drewn., ok.1860 r.,

### **KONIUSZKI:**

- chałupa nr 17, drewn., pocz. XX w.,

### **KUDRAWKA:**

- park, zał. XV-XIX w. - zgodnie z informacją z *Urzędu Gminy* - nie istnieje
- chałupa nr 3, drewn., pocz. XX w.,
- piwnica w zagrodzie nr 3 - zgodnie z *Gminną Ewidencją Zabytków* - nie istnieje,
- spichlerz w zagrodzie nr 3,
- budynek gospodarczy w zagrodzie nr 5,
- piwnica w zagrodzie nr 5 - zgodnie z *Gminną Ewidencją Zabytków* - nie istnieje,

### **PONARLICA:**

- park, zał. XVI-XVII w.,

### **SYNKOWCE:**

- chałupa nr 20, drewn., pocz. XX w. - zgodnie z informacją z *Urzędu Gminy* - rozebrana.

Wojewódzka ewidencja zabytków wymaga aktualizacji.

Na terenie gminy znajduje 257 stanowisk archeologicznych, będących zabytkami archeologicznymi niewpisanymi do rejestru, ujętymi w wojewódzkiej ewidencji zabytków.



**WYKAZ ZABYTKÓW ARCHEOLOGICZNYCH UJĘTYCH W WOJEWÓDZKIEJ  
 EWIDENCJI ZABYTKÓW**

NR OBSZARU	LOKALIZACJA MIEJSCOWOŚĆ	NR STANOWISKA W MIEJSCOWOŚCI	NR STANOWISKA NA OBSZARZE	NR EWID. DZIAŁEK	FUNKCJA OBIEKTU
27-89	Bieniowce	9	16	824, 856	1. ślad osadnictwa, 2. punkt osadnictwa
27-89	Bieniowce	19	26	753	1. ślad osadniczy, 2. ślad osadniczy
27-89	Bieniowce	18	25	746	1. ślad osadniczy, 2. ślad osadniczy
27-89	Bieniowce	17	24	741, 742, 743	1. ślad osadniczy, 2. ślad osadniczy, 3. ślad osadniczy, 4. osada
27-89	Bieniowce	16	23	759, 760, 761, 762	1. osada
27-89	Bieniowce	15	22	744	1. ślad osadnictwa, 2. ślad osadnictwa, 3. ślad osadnictwa
27-89	Bieniowce	13	20	839	1. ślad osadnictwa, 2. punkt osadniczy
27-89	Bieniowce	11	18	802, 807	1. ślad osadnictwa, 2. ślad osadnictwa, 3. ślad osadnictwa
27-89	Bieniowce	20	27	695, 696	1. ślad osadniczy, 2. ślad osadniczy, 3. ślad osadniczy
27-89	Bieniowce	8	3	86	1. ślad osadniczy
27-89	Bieniowce	14	21	748, 749	1. punkt osadniczy
27-89	Bieniowce	7	2	858	1. cmentarzysko
26-89	Bieniowce	6	51	288	1. ślad osadnictwa, 2. punkt osadnictwa
26-89	Bieniowce	5	54	305	1. ślad osadnictwa
26-89	Bieniowce	4	53	701	1. ślad osadnictwa
26-89	Bieniowce	3	52	292	1. ślad osadnictwa
26-89	Bieniowce	2	21	158	1. punkt osadnictwa

UWARUNKOWANIA

NR OBSZARU	LOKALIZACJA MIEJSCOWOŚĆ	NR STANOWISKA W MIEJSCOWOŚCI	NR STANOWISKA NA OBSZARZE	NR EWID. DZIAŁEK	FUNKCJA OBIEKTU
26-89	Bieniowce	1	5	788	1. cmentarzysko
27-89	Bieniowce	10	17	807	1. ślad osadnictwa, 2. ślad osadnictwa
27-89	Bieniowce	12	19	817, 823	1. punkt osadniczy
26-90	Bobra Wielka	3	14	41	1. ślad osadnictwa, 2. punkt osadnictwa
26-90	Bobra wielka	4	15	5	1. ślad osadnictwa, 2. punkt osadnictwa
26-90	Bobra Wielka- PGR	1	12	8/4	1. punkt osadnictwa
26-90	Bobra Wielka- PGR	2	13	8/5	1. osada
27-89	Butrymowce	6	32	140, 142	1. ślad osadniczy, 2. punkt osadnictwa
27-89	Butrymowce	7	33	143	1. ślad osadnictwa, 2. ślad osadniczy
27-89	Butrymowce	5	31	52, 54, 56, 60, 62, 65	1. osada, 2. punkt osadnictwa
27-89	Butrymowce	4	30	32, 34, 36	1. punkt osadnictwa
27-89	Butrymowce	3	29	27,28	1. punkt osadnictwa, 2. ślad osadniczy
27-89	Butrymowce	2	28	26/1	1. ślad osadniczy, 2. ślad osadniczy
27-89	Butrymowce	1	11	110	1. ślad osadniczy, 2. ślad osadniczy
27-89	Butrymowce	8	34	145	1. punkt osadniczy
26-89	Chilmony	10	14	688	1. punkt osadnictwa
26-89	Chilmony	11	15	485, 486	1. punkt osadnictwa
26-89	Chilmony	9	13	649	1. ślad osadniczy, 2. ślad osadniczy
25-90	Chorużowce	6	13		punkt osadnictwa
25-90	Chorużowce	1	12		ślad osadnictwa
25-90	Chorużowce	4	9	19/2	ślad osadnictwa

UWARUNKOWANIA

NR OBSZARU	LOKALIZACJA MIEJSCOWOŚĆ	NR STANOWISKA W MIEJSCOWOŚCI	NR STANOWISKA NA OBSZARZE	NR EWID. DZIAŁEK	FUNKCJA OBIEKTU
25-90	Chorużowce	2	17	44/3	ślad osadnictwa
25-90	Chorużowce	3	10	32, 423	ślad osadnictwa
25-90	Chorużowce	5	11		ślad osadnictwa
27-90	Chworościany	2	70	277	1. ślad osadniczy
27-90	Chworościany	3	71		1. ślad osadniczy
27-90	Chworościany	9	5	86, 98	1. punkt osadnictwa
27-90	Chworościany	7	3	128,129, 130	1. punkt osadnictwa
27-90	Chworościany	4	10	70	1. ślad osadnictwa, 2. punkt osadnictwa
27-90	Chworościany	10	6	80	1. punkt osadnictwa, 2. punkt osadnictwa
27-90	Chworościany	1	8	73	1. ślad osadniczy
27-90	Chworościany	11	7	77, 78	1. ślad osadniczy, 2. ślad osadniczy
27-90	Chworościany	8	4	122, 123, 124	1. punkt osadnictwa
27-90	Chworościany	5	9	189, 190	1. punkt osadnictwa, 2. punkt osadnictwa
27-90	Chworościany	6	2	131, 134, 135	1. ślad osadniczy, 2. ślad osadniczy
26-89	Dubašno	14	29	25	1. ślad osadnictwa
26-89	Dubašno	10	23	16	1. punkt osadnictwa
26-89	Dubašno	13	25	776	1. punkt osadnictwa, 2. punkt osadnictwa
26-89	Dubašno	15	30	201	1. ślad osadnictwa
26-89	Dubašno	3	3	141/1, 150	1. osada
26-89	Dubašno	11	24	29	1. punkt osadnictwa
26-89	Dubašno	4	16	166	1. punkt osadnictwa

UWARUNKOWANIA

NR OBSZARU	LOKALIZACJA MIEJSCOWOŚĆ	NR STANOWISKA W MIEJSCOWOŚCI	NR STANOWISKA NA OBSZARZE	NR EWID. DZIAŁEK	FUNKCJA OBIEKTU
26-89	Dubašno	2	2	150/1	1. punkt osadnictwa
26-89	Dubašno	1	1	158/1	1. ślad osadnictwa, 2. punkt osadnictwa
26-89	Dubašno	5	17	183	1. ślad osadnictwa, 2. punkt osadnictwa
26-90	Jaginty	9	47	271	1. ślad osadnictwa, 2. punkt osadnictwa
26-90	Jaginty	12	55	316, 326, 328	1. punkt osadnictwa, 2. punkt osadnictwa
26-90	Jaginty	11	49	298	1. ślad osadnictwa, 2. ślad osadnictwa
26-90	Jaginty	10	48	270, 271	1. punkt osadnictwa, 2. punkt osadnictwa
26-90	Jaginty	13	54	323, 324, 325	1. punkt osadnictwa, 2. ślad osadnictwa
26-90	Jaginty	1	52	306	1. ślad osadnictwa
26-90	Jaginty	2	56	424	1. ślad osadnictwa
26-90	Jaginty	5	44	382	1. ślad osadnictwa
26-90	Jaginty	8	46	263	1. ślad osadnictwa
26-90	Jaginty	7	45	193	1. ślad osadnictwa
26-90	Jaginty	6	51	60	1. ślad osadnictwa
26-90	Jaginty	3	50	265	1. ślad osadnictwa, 2. punkt osadnictwa
26-90	Jaginty	4	53	306	1. punkt osadnictwa, 2. punkt osadnictwa
26-89	Kolonia Chilmony	14	31	794	1. ślad osadnictwa
26-89	Kolonia Chilmony	1	5	838	1. punkt osadniczy, 2. ślad osadnictwa
26-89	Kolonia Chilmony	3	17	605	1. punkt osadniczy
26-89	Kolonia Chilmony	4	8	608	1. punkt osadniczy
26-89	Kolonia Chilmony	5	9	608	1. ślad osadnictwa

UWARUNKOWANIA

NR OBSZARU	LOKALIZACJA MIEJSCOWOŚĆ	NR STANOWISKA W MIEJSCOWOŚCI	NR STANOWISKA NA OBSZARZE	NR EWID. DZIAŁEK	FUNKCJA OBIEKTU
26-89	Kolonia Chilmony	6	10	607	1. osada
26-89	Kolonia Chilmony	7	11	620	1. punkt osadniczy
26-89	Kolonia Chilmony	8	12	632	1. punkt osadniczy
26-89	Kolonia Chilmony	13	28	776	1. ślad osadnictwa
26-89	Kolonia Chilmony	15	33	863	1. punkt osadnictwa
26-89	Kolonia Chilmony	12	27	767	1. ślad osadnictwa
26-89	Kolonia Chilmony Stare	2	6	601	1. ślad osadnictwa
26-89	kolonia Dubašno	16	32		1. ślad osadnictwa
26-89	Kolonia Dubašno	18	50	285	1. ślad osadnictwa, 2. punkt osadnictwa
26-89	Kolonia Dubašno	9	22	42	1. punkt osadnictwa
26-89	Kolonia Dubašno	8	20	160	1. punkt osadnictwa
26-89	Kolonia Dubašno	7	19	162	1. punkt osadnictwa
26-89	Kolonia Dubašno	6	18	73	1. ślad osadnictwa, 2. ślad osadnictwa
26-89	Kolonia Dubašno	17	49	785	1. ślad osadnictwa, 2. ślad osadnictwa
25-89	Koniuszki	14	14	130	punkt osadniczy, osada
25-89	Koniuszki	3	3	366, 367, 370, 371	punkt osadniczy, ślad osadnictwa, osada
25-89	Koniuszki	4	4	265	punkt osadnictwa
25-89	Koniuszki	12	12	50, 51	ślad osadnictwa, osada
25-89	Koniuszki	1	1	427	ślad osadnictwa
25-89	Koniuszki	10	10	72-75	punkt osadniczy, ślad osadnictwa, osada
25-89	Koniuszki	8	8	262, 276	punkt osadniczy, ślad osadnictwa, osada

UWARUNKOWANIA

NR OBSZARU	LOKALIZACJA MIEJSCOWOŚĆ	NR STANOWISKA W MIEJSCOWOŚCI	NR STANOWISKA NA OBSZARZE	NR EWID. DZIAŁEK	FUNKCJA OBIEKTU
25-89	Koniuszki	5	5	366	osada
25-89	Koniuszki	13	13	44, 45	osada
25-89	Koniuszki	11	11	56	osada?
25-89	Koniuszki	15	15	143	osada?
25-89	Koniuszki	16	16	168	osada
25-89	Koniuszki	17	17	174	śląd osadnictwa
25-89	Koniuszki	7	7	281	punkt osadnictwa, śląd osadniczy
25-89	Koniuszki	9	9	78, 79	osada, śląd osadniczy
27-89	Kudrawka	12	49	228	1. śląd osadniczy
27-89	Kudrawka	5	41	75,80	1. punkt osadnictwa
27-89	Kudrawka	17	54	128	1. punkt osadnictwa
27-89	Kudrawka	18	55	168	1. punkt osadnictwa
27-89	Kudrawka	20	57	186	1. śląd osadniczy
27-89	Kudrawka	19	56	119	1. śląd osadniczy, 2. śląd osadniczy
27-89	Kudrawka	15	52	156, 157	1. punkt osadnictwa, 2. śląd osadniczy
27-89	Kudrawka	13	50	219, 220	1. śląd osadniczy, 2. punkt osadnictwa, 3. punkt osadnictwa
27-89	Kudrawka	16	53	78	1. śląd osadniczy
27-89	Kudrawka	11	48	263/1	1. śląd osadniczy
27-89	Kudrawka	10	47	189, 190	1. śląd osadniczy, 2. punkt osadnictwa
27-89	Kudrawka	9	45	29	1. śląd osadniczy
27-	Kudrawka	8	44	27	1. śląd osadniczy,

UWARUNKOWANIA

NR OBSZARU	LOKALIZACJA MIEJSCOWOŚĆ	NR STANOWISKA W MIEJSCOWOŚCI	NR STANOWISKA NA OBSZARZE	NR EWID. DZIAŁEK	FUNKCJA OBIEKTU
89					2. ślad osadniczy, 3. ślad osadniczy
27-89	Kudrawka	7	43	24, 25, 53, 58, 62, 66	1. punkt osadnictwa
27-89	Kudrawka	6	42	79	1. ślad osadniczy
27-89	Kudrawka	1	35	23/1	1. punkt osadnictwa, 2. punkt osadnictwa
27-89	Kudrawka	2	38	103, 104, 105	1. ślad osadniczy
27-89	Kudrawka	3	39	101	1. punkt osadnictwa
27-89	Kudrawka	4	40	77	1. punkt osadnictwa
27-89	Kudrawka	14	51	217/2	1. ślad osadnictwa, 2. ślad osadniczy
27-90	Nowy Dwór	29	34	113, 114	1. punkt osadnictwa
27-90	Nowy Dwór	30	35	117, 118, 119, 120	1. osada, 2. osada
27-90	Nowy Dwór	31	67		1. ślad osadnictwa
26-90	Nowy Dwór	71	40	733	1. punkt osadnictwa
26-90	Nowy Dwór	72	41	705	1. punkt osadnictwa
26-90	Nowy Dwór	73	34	393, 394	1. ślad osadnictwa, 2. punkt osadnictwa, 3. punkt osadnictwa
26-90	Nowy Dwór	74	22	62/1, 62/2, 64	1. ślad osadnictwa, 2. punkt osadnictwa
26-90	Nowy Dwór	75	29	23, 24	1. ślad osadnictwa, 2. ślad osadnictwa
26-90	Nowy Dwór	76	35	401	1. ślad osadnictwa, 2. ślad osadnictwa
26-90	Nowy Dwór	78	37	651	1. ślad osadnictwa
26-90	Nowy Dwór	65	25	358	1. ślad osadnictwa
26-90	Nowy Dwór	77	36	648	1. ślad osadnictwa
26-	Nowy Dwór	79	30	82	1. punkt osadnictwa



UWARUNKOWANIA

NR OBSZARU	LOKALIZACJA MIEJSCOWOŚĆ	NR STANOWISKA W MIEJSCOWOŚCI	NR STANOWISKA NA OBSZARZE	NR EWID. DZIAŁEK	FUNKCJA OBIEKTU
90					
27-90	Nowy Dwór	28	33	98	1. punkt osadnictwa, 2. ślad osadniczy
26-90	Nowy Dwór	70	16	36	1. ślad osadnictwa, 2. osada, 3. punkt osadnictwa
26-90	Nowy Dwór	69	31	89, 90	1. punkt osadnictwa, 2. ślad osadnictwa
26-90	Nowy Dwór	68	21	418	1. ślad osadnictwa
26-90	Nowy Dwór	66	24	dz. 355	1. ślad osadnictwa, 2. osada
27-90	Nowy Dwór	27	32	974, 970, 971, 975	1. punkt osadnictwa
26-90	Nowy Dwór	64	26	356, 358	1. punkt osadnictwa
26-90	Nowy Dwór	63	27	350	1. ślad osadnictwa, 2. punkt osadnictwa
26-90	Nowy Dwór	62	28	70, 72	1. punkt osadnictwa
26-90	Nowy Dwór	61	32	90	1. ślad osadnictwa, 2. punkt osadnictwa
27-90	Nowy Dwór	26	31	252, 253, 254, 255	1. punkt osadnictwa
26-90	Nowy Dwór	67	23	66	1. ślad osadnictwa
27-90	Nowy Dwór	40	41	946, 947, 948, 932/2, 932/3	1. punkt osadnictwa, 2. punkt osadnictwa
27-90	Nowy Dwór	6	61	1152, 1153, 1154	1. punkt osadniczy, 2. punkt osadniczy
27-90	Nowy Dwór	48	48	1193, 1194	1. ślad osadnictwa, 2. punkt osadnictwa
27-90	Nowy Dwór	47	47	1083, 1084, 1309	1. punkt osadnictwa, 2. punkt osadnictwa, 3. punkt osadnictwa
27-90	Nowy Dwór	46	46	1180, 1181, 1182	1. punkt osadnictwa
27-90	Nowy Dwór	45	45	1060, 1063, 1069, 1070	1. punkt osadnictwa
27-90	Nowy Dwór	44	44	210	1. ślad osadniczy, 2. ślad osadniczy
27-	Nowy Dwór	43	43	915, 929	1. punkt osadnictwa

UWARUNKOWANIA

NR OBSZARU	LOKALIZACJA MIEJSCOWOŚĆ	NR STANOWISKA W MIEJSCOWOŚCI	NR STANOWISKA NA OBSZARZE	NR EWID. DZIAŁEK	FUNKCJA OBIEKTU
90					
27-90	Nowy Dwór	50	50	316	1. osada, 2. punkt osadniczy
27-90	Nowy Dwór	41	64	874	1. punkt osadnictwa
27-90	Nowy Dwór	51	51	316	1. punkt osadnictwa
27-90	Nowy Dwór	39	40	167, 168	1. punkt osadnictwa
27-90	Nowy Dwór	38	39	187	1. punkt osadnictwa
27-90	Nowy Dwór	1	1		1. ślad osadnictwa
27-90	Nowy Dwór	20	25	272, 273, 274, 275, 276	1. punkt osadnictwa, 2. punkt osadnictwa
27-90	Nowy Dwór	3	63	868	1. ślad osadniczy, 2. ślad osadniczy
26-90	Nowy Dwór	80	33	364	1. ślad osadnictwa, 2. ślad osadnictwa
27-90	Nowy Dwór	5	13	780/1, 780/2	1. punkt osadniczy
27-90	Nowy Dwór	42	42	932/9	1. ślad osadniczy
27-90	Nowy Dwór	59	59	1282	1. ślad osadniczy, 2. ślad osadniczy
27-90	Nowy Dwór	12	18	329, 330	1. punkt osadnictwa
27-90	Nowy Dwór	11	17	329	1. ślad osadnictwa
27-90	Nowy Dwór	10	16	333	1. punkt osadnictwa
27-90	Nowy Dwór	36	62	854, 855	1. ślad osadniczy, 2. punkt osadnictwa
27-90	Nowy Dwór	35	38	156	1. ślad osadnictwa, 2. ślad osadnictwa, 3. ślad osadnictwa
27-90	Nowy Dwór	37	66	1470	1. ślad osadnictwa
27-90	Nowy Dwór	9	15	324	1. ślad osadniczy
27-90	Nowy Dwór	49	49	311, 312	1. punkt osadnictwa, 2. punkt osadnictwa

UWARUNKOWANIA

NR OBSZARU	LOKALIZACJA MIEJSCOWOŚĆ	NR STANOWISKA W MIEJSCOWOŚCI	NR STANOWISKA NA OBSZARZE	NR EWID. DZIAŁEK	FUNKCJA OBIEKTU
27-90	Nowy Dwór	60	60		1. ślad osadniczy, 2. ślad osadniczy
27-90	Nowy Dwór	4	12	747, 748/1	1. punkt osadnictwa
27-90	Nowy Dwór	58	58	1287	1. ślad osadniczy, 2. ślad osadniczy
27-90	Nowy Dwór	57	57	1221, 1222	1. ślad osadniczy, 2. punkt osadnictwa, 3. punkt osadnictwa
27-90	Nowy Dwór	56	56	1258, 1259, 1260	1. punkt osadnictwa, 2. punkt osadnictwa
27-90	Nowy Dwór	55	55	1251, 1252	1. ślad osadniczy, 2. punkt osadnictwa
27-90	Nowy Dwór	54	54	1246, 1247, 1248, 1249	1. punkt osadnictwa, 2. punkt osadnictwa
27-90	Nowy Dwór	53	53	128, 1232	1. ślad osadniczy, 2. punkt osadnictwa, 3. punkt osadnictwa
27-90	Nowy Dwór	52	52	297, 298, 299	1. punkt osadnictwa
27-90	Nowy Dwór	1	73	267/1	1. ślad osadniczy
27-90	Nowy Dwór	25	30	259	1. ślad osadniczy
27-90	Nowy Dwór	18	24	391	1. punkt osadnictwa
27-90	Nowy Dwór	19	69	897	1. punkt osadnictwa, 2. ślad osadniczy
27-90	Nowy Dwór	7	65	888	1. ślad osadniczy
27-90	Nowy Dwór	21	26	273, 274, 275, 276	1. punkt osadnictwa
27-90	Nowy Dwór	2	11	755/1, 756/2	1. punkt osadnictwa
27-90	Nowy Dwór	22	27	267, 268, 1111	1. ślad osadniczy, 2. ślad osadniczy
27-90	Nowy Dwór	17	23	281	1. osada
27-90	Nowy Dwór	24	29	267, 268, 269	1. punkt osadnictwa
27-90	Nowy Dwór	32	68		1. ślad osadnictwa

UWARUNKOWANIA

NR OBSZARU	LOKALIZACJA MIEJSCOWOŚĆ	NR STANOWISKA W MIEJSCOWOŚCI	NR STANOWISKA NA OBSZARZE	NR EWID. DZIAŁEK	FUNKCJA OBIEKTU
27-90	Nowy Dwór	13	19	330	1. ślad osadnictwa
26-90	Nowy Dwór	86	20	253	1. ślad osadnictwa, 2. punkt osadnictwa
26-90	Nowy Dwór	85	19	52, 53	1. ślad osadnictwa, 2. punkt osadnictwa, 3. punkt osadnictwa
26-90	Nowy Dwór	84	18		1. ślad osadnictwa, 2. punkt osadnictwa, 3. ślad osadnictwa
26-90	Nowy Dwór	83	17	42	1. ślad osadnictwa, 2. ślad osadnictwa, 3. punkt osadnictwa
26-90	Nowy Dwór	82	38	697	1. punkt osadnictwa
26-90	Nowy Dwór	81	39	733	1. ślad osadnictwa
27-90	Nowy Dwór	23	28	1103	1. ślad osadnictwa
27-90	Nowy Dwór	15	21	290, 329	1. ślad osadniczy, 2. punkt osadnictwa, 3. punkt osadnictwa
27-90	Nowy Dwór	14	20	329	1. ślad osadniczy
27-90	Nowy Dwór	8	14	318	1. ślad osadnictwa
27-90	Nowy Dwór	34	37	128/2	1. ślad osadnictwa
27-90	Nowy Dwór	33	36	128/2	1. ślad osadniczy
27-90	Nowy Dwór	16	22	284, 285, 1125, 1126	1. punkt osadniczy, 2. późne średniowiecze/nowożytność
27-89	Plebanowce	10	14	33	1. ślad osadniczy
27-89	Plebanowce	12	46	150	1. ślad osadnictwa
27-89	Plebanowce	11	15	31, 32	1. ślad osadniczy, 2. ślad osadniczy, 3. punkt osadnictwa
27-89	Plebanowce	9	13	33, 35	1. ślad osadniczy, 2. punkt osadnictwa
27-	Plebanowce	2	5	64	1. ślad osadniczy,

UWARUNKOWANIA

NR OBSZARU	LOKALIZACJA MIEJSCOWOŚĆ	NR STANOWISKA W MIEJSCOWOŚCI	NR STANOWISKA NA OBSZARZE	NR EWID. DZIAŁEK	FUNKCJA OBIEKTU
89					2. punkt osadnictwa
27-89	Plebanowce	7	10	135	1. ślad osadniczy, 2. ślad osadniczy, 3. ślad osadniczy
27-89	Plebanowce	6	9	130, 131	1. punkt osadnictwa
27-89	Plebanowce	5	8	114, 115, 116, 117	1. punkt osadnictwa
27-89	Plebanowce	4	7	39, 40	1. punkt osadnictwa, 2. punkt osadnictwa
27-89	Plebanowce	3	6	142	1. punkt osadnictwa
27-89	Plebanowce	8	12	96, 97	1. ślad osadniczy, 2. punkt osadnictwa
27-89	Plebanowce	1	4	199	1. ślad osadniczy
25-90	Ponarlica	1	5	442, 443	punkt osadnictwa
25-90	Ponarlica	2	2	546, 549	ślad osadnictwa
25-90	Ponarlica	3	1	281	ślad osadnictwa
25-90	Ponarlica	4	3	273	ślad osadnictwa
25-90	Ponarlica	5	6		punkt osadnictwa
25-90	Ponarlica	7	4	450	ślad osadnictwa
25-90	Ponarlica	6	8	546,549	ślad osadnictwa
26-90	Rogacze	1	42	42	1. ślad osadnictwa
26-90	Rogacze	2	43	50	1. ślad osadnictwa, 2. ślad osadnictwa
26-90	Sieruciwce	8	9	423, 424	1. ślad osadnictwa, 2. punkt osadnictwa
26-90	Sieruciwce	10	10	429	1. ślad osadnictwa
26-90	Sieruciwce	1	1	184/1	1. ślad osadnictwa, 2. ślad osadnictwa
26-90	Sieruciwce	2	8	457, 458	1. ślad osadnictwa, 2. punkt osadnictwa

UWARUNKOWANIA

NR OBSZARU	LOKALIZACJA MIEJSCOWOŚĆ	NR STANOWISKA W MIEJSCOWOŚCI	NR STANOWISKA NA OBSZARZE	NR EWID. DZIAŁEK	FUNKCJA OBIEKTU
26-90	Sieruciwce	3	2	298	1. osada
26-90	Sieruciwce	4	3	298, 299, 300	1. osada
26-90	Sieruciwce	5	11	78/1	1. ślad osadnictwa
26-90	Sieruciwce	7	4	383	?
26-90	Sieruciwce	9	6	417/4	1. ślad osadnictwa, 2. ślad osadnictwa
26-90	Sieruciwce	11	7		1. ślad osadnictwa, 2. ślad osadnictwa
26-90	Sieruciwce	6	5	407	1. ślad osadnictwa
27-89	Synkowce	10	66	178	1. ślad osadniczy
27-89	Synkowce	9	65	163	1. ślad osadniczy
27-89	Synkowce	8	64	183	1. ślad osadnictwa
27-89	Synkowce	7	63	149	1. ślad osadnictwa
27-89	Synkowce	6	62	240	1. ślad osadniczy
27-89	Synkowce	5	61	46, 47	1. punkt osadnictwa
27-89	Synkowce	4	60	45/1, 45/2, 46, 49, 69, 71	1. punkt osadnictwa
27-89	Synkowce	2	58	291	1. punkt osadnictwa
27-89	Synkowce	3	59	40, 41, 42, 61, 62	1. punkt osadnictwa

Działalność inwestycyjna dotycząca obiektów wpisanych do rejestru zabytków i będących w wojewódzkiej ewidencji zabytków odbywa się na podstawie przepisów odrębnych, w tym o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

## 5. PRAWO WŁASNOŚCI GRUNTÓW

### MIENIE GMINY

Mieniem gminy jest własność i inne prawa majątkowe należące do poszczególnych gmin i ich związków oraz mienie innych gminnych osób prawnych w tym przedsiębiorstw.

Nabycie mienia następuje:

1. na podstawie ustawy o samorządzie terytorialnym,
2. przez przekazanie gminie mienia w związku z utworzeniem lub zmianą granic gminy,
3. w wyniku przekazania przez administrację rządową,
4. w wyniku własnej działalności gospodarczej,
5. przez inne czynności prawne,
6. w innych przypadkach określonych odrębnymi przepisami.

Podmioty mienia samodzielnie decydują o przeznaczeniu i sposobie wykorzystania składników majątkowych, przy zachowaniu wymogów zawartych w odrębnych przepisach.

Nieruchomości stanowiące własność gminy Nowy Dwór wg ewidencji geodezyjnej

WYSZCZEGÓLNIENIE	POWIERZCHNIA (w ha)
1. Grunt Gminy Nowy Dwór ogółem:	63,75
1.1. Użytki rolne, w tym:	37,28
a) grunty orne	21,50
b) łąki trwałe	5,25
c) pastwiska trwałe	-
d) grunty rolne zabudowane	2,43
1.2. Grunty zabudowane i zurbanizowane, w tym:	8,10
a) tereny mieszkaniowe zurbanizowane	-
b) tereny niezurbanizowane	1,14
c) tereny rekreacyjno - wypoczynkowe	-
d) tereny komunikacyjne (drogi)	47,00
e) obiekty gospodarcze i szkoły opuszczone	6,00
1.3. Nieużytki	0,50
1.4. Grunty w użytkowaniu gminnych jednostek organizacyjnych	5,04
1.5. Grunty gminy przekazane w użytkowanie wieczyste	1,00

### Majątek Gminy Nowy Dwór

Wg ewidencji księgowej - stan na 31.12.2002 r.

WYSZCZEGÓLNIENIE	STAN NA KONIEC ROKU (w tys. zł)
• Grunty	25,90
• Budynki i lokale	517,8



UWARUNKOWANIA

w tym:	
budynki mieszkalne i lokale mieszkalne	395,0
• Obiekty inżynierii lądowej i wodnej	1915,0
drogi, mosty, wiadukty, estakady, tunele, przejścia nadziemne i podziemne	110,0
• Maszyny i urządzenia techniczne	33,0
w tym:	
zespoły komputerowe	36,0
• Środki transportu	841,9
• Pozostałe środki trwałe	21,8
w tym:	
narzędzia, przyrządy, nieruchomości, wyposażenie	21,8
<b>Ogółem majątek</b>	

WNIOSEK:

Na terenie gminy przeważa mienie osób fizycznych.

## 6. CZYNNIKI DEMOGRAFICZNO-SPOŁECZNE ORAZ GOSPODARCZE

### 6.1. Demografia i usługi podstawowe

#### Demografia:

Liczba mieszkańców w poszczególnych miejscowościach Gminy Nowy Dwór, według stanu na dzień 31 grudnia 2012 r. wynosiła:

Tabela nr 7. Sołectwa gminy Nowy Dwór

Sołectwo	Powierzchnia gruntów według obrębów ewidencyjnych [ha]	Liczba mieszkańców	Liczba gospodarstw	Nr obrębu ewidencyjnego
Bieniowce	501.6	86	29	0001
Bieniowce Kolonia		66	19	
Butrymowce	228.2	76	22	0002
Chilmony	1617.5	103	64	0003
Chilmony Kol.		152	57	
Choruzowce	645.1	202	87	0004
Chworościany	837.2	123	51	0005
Dubašno	665.9	231	55	0006
Jaginty	694.0	192	50	0007
Koniuszki	907.6	215	52	0008
Kudrawka	634.1	141	48	0009
Grzebień Kolonia	2919.0	61	32	0010
Nowy Dwór I		625	190	
Nowy Dwór II				
Plebanowce	429.6	85	26	0011
Ponarlica	550.4	87	36	0012
Sieruciwce	815.2	196	55	0014
Bobra Wielka		174	3	
Synkowce	484.8	79	42	0015

Źródło: Urząd Stanu Cywilnego w Nowym Dworze, dane za 2012 r.

Liczba ludności według stanu na dzień 31.12.2012 r. wynosiła 2944 osoby, przy średniej gęstości zaludnienia 24,3 os/km<sup>2</sup>. Przyrost naturalny jest ujemny, podobnie jak w województwie oraz w powiecie. Ludność w wieku produkcyjnym w gminie stanowi 63,2%, zaś w wieku poprodukcyjnym 20,8%.

Liczba mieszkańców gminy zmniejsza się z powodu emigracji i ujemnego przyrostu naturalnego.

Oświata:

Zespół Szkół w Nowym Dworze  
Biblioteka

Administracja:

- Urząd Gminy,
- filia urzędu pocztowego,
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej,
- Oddział Straży Granicznej

Zdrowie:

Ośrodek Zdrowia

Kultura:

Nowodworski Ośrodek Kultury

Kult religijny:

Kościół, cerkiew  
Cmentarze w Nowym Dworze

Sport i rekreacja:

Boisko przy szkole

Inne usługi:

- Ochotnicza Straż Pożarna,
- Oddział Banku Spółdzielczego w Sokółce,
- usługi gastronomiczne.

## 6.2. Mieszkalnictwo

Zabudowa mieszkaniowa to przede wszystkim budynki jednorodzinne. Ich stan techniczny można ogólnie uznać za dobry, z wyjątkiem zaopatrzenia w media (zwłaszcza kanalizacja).

Zabudowa wielorodzinna w Bobrze Wielkiej stanowi margines zabudowy mieszkaniowej.

### Aktualny stan zasobów mieszkaniowych gminy oraz ogólna ocena stanu technicznego lokali:

#### 1) budynki i lokale mieszkalne:

L.p.	Lokalizacja lokali	Liczba lokali	Powierzchnia m <sup>2</sup>	Stan techniczny lokali
1.	Budynek Mieszkalny ul. Plac Rynkowy 9 ul. Plac Rynkowy 9/1 ul. Plac Rynkowy 9/2	2 1 1	215,20 107,60 107,60	dobry dobry
2.	Budynek Mieszkalny ul. Plac Rynkowy 22	1	64,50	dobry
3.	Budynek Szkoły w Sieruciowcach nr 37	4	159,40	dobry

UWARUNKOWANIA

	Sieruciowcach nr 37/1	1	44,40	dobry
	Sieruciowcach nr 37/2	1	35,50	dobry
	Sieruciowcach nr 37/3	1	53,50	dobry
	Sieruciowcach nr 37/4	1	26,15	

2) lokale socjalne

L.p.	Lokalizacja lokali	Liczba lokali	Powierzchnia m <sup>2</sup>	Stan techniczny lokali
	<b>Budynek Mieszkalny ul. Kościelna nr 1a</b>	<b>5</b>	<b>202,00</b>	
1	ul. Kościelna 1a/1, Nowy Dwór	1	67,00	wymaga remontu
	ul. Kościelna 1a/2 Nowy Dwór	1	32,00	wymaga remontu
	ul. Kościelna 1a/3 Nowy Dwór	1	48,00	wymaga remontu
	ul. Kościelna 1a/4 Nowy Dwór	1	8,00	wymaga remontu
	ul. Kościelna 1a/5 Nowy Dwór	1	47,00	wymaga remontu

6.3. Przemysł, działalność gospodarcza i rolnictwo

Na terenie gminy Nowy Dwór nie ma żadnego przemysłu, zarejestrowanych jest około 35 podmiotów gospodarczych, przy czym większość z nich prowadzi działalność poza terenem gminy. Głównym zajęciem mieszkańców gminy jest rolnictwo.

6.4. Poziom życia mieszkańców

Pojęcie „jakość życia mieszkańców” jest bardzo szerokie. Składa się na nie bardzo wiele czynników, często subiektywnych.

Na jakość życia mieszkańców mogą składać się:

1. Bezrobocie.
2. Wyposażenie gminy w podstawowe dla mieszkańców usługi.
3. Zasoby budownictwa mieszkaniowego.
4. Uzbrojenie terenu.
5. Dostępność komunikacyjna do siedziby gminy, powiatu, województwa.
6. Wartości środowiska przyrodniczego (stopień zanieczyszczenia, klimat).
7. Wartości środowiska kulturowego – estetyka miejsca zamieszkania.
8. Posiadanie wartościowych nieruchomości.

Bezrobocie

Na dzień 31 października 2013 r. liczba bezrobotnych w gminie wynosi ogółem 191 osób, w tym 73 kobiety. Prawo do zasiłku ma 12 osób, w tym 6 kobiet, co oznacza, że bez prawa do zasiłku pozostaje 179 osób, w tym 67 kobiet.

Wyposażenie gminy w podstawowe dla mieszkańców usługi

Gmina wyposażona jest w podstawowe dla mieszkańców usługi w sposób minimalny. Centrum administracyjno-usługowe znajduje się w Nowym Dworze – handel, gastronomia, administracja, szkoła, ośrodek zdrowia, kościół, filia urzędu pocztowego, przystanek PKS.

Uzbrojenie terenu

Istnieje rozbudowana sieć wodociągowa. Jakość wody jest dobra.

## UWARUNKOWANIA

Zbyt mały obszar gminy jest objęty centralnym systemem kanalizacji sanitarnej.

Gmina nie posiada możliwości gazyfikacji.

Ogrzewanie jest oparte na indywidualnych systemach grzewczych, najczęściej z wykorzystaniem węgla jako paliwa opałowego.

Dostępność komunikacyjna do siedziby gminy, powiatu, województwa

Dostępność komunikacyjna oparta jest głównie na indywidualnych środkach komunikacji.

Wartości środowiska przyrodniczego – zanieczyszczenia, klimat

Podstawowym atutem pozostaje brak przemysłu. Środowisko przyrodnicze jest czyste.

Wartości środowiska kulturowego – estetyka miejsca zamieszkania

Duże kompleksy użytków rolnych oraz lasy to niewątpliwie elementy piękna w krajobrazie gminy. Przeważają budynki o architekturze tradycyjnej dla regionu. W przypadku nowych obiektów zdarzają się budynki o dyskusyjnej formie estetycznej, jednakże skala zabudowy jest zachowana. Regionalna tożsamość kulturowa powinna być podtrzymywana. Zachowany został charakterystyczny układ niektórych miejscowości.

Posiadanie wartościowych nieruchomości

Rolny charakter gminy ma szansę być zachowany. Wyznaczone w obowiązujących planach miejscowych tereny przeznaczone pod zabudowę mieszkaniową jednorodzinną okazują się za duże – pojawiła się tendencja do zmiany ich przeznaczenia na rolnicze.

Podsumowanie

1. Podnoszenie jakości życia mieszkańców może nastąpić przede wszystkim poprzez:
  - a) stworzenie możliwości dostępu do innych źródeł dochodów, w tym dochodów gminy,
  - b) pełne uzbrojenie terenu – stworzenie systemu wodno-kanalizacyjnego, odpowiedniego zaopatrzenia w energię elektryczną do celów bytowych i ewentualnie grzewczych, gazyfikację (lub inne alternatywne źródła ciepła nie niszczące środowiska przyrodniczego),
  - c) systematyczną ochronę i właściwe kształtowanie środowiska przyrodniczego (zapobieganie jego degradacji),
  - d) systematyczną ochronę i właściwe kształtowanie środowiska kulturowego (poprawa estetyki zamieszkania), kierowanie się zasadą ładu przestrzennego w rozwoju poszczególnych miejscowości,
  - e) poprawę dostępności komunikacyjnej z pobliskimi ośrodkami powiatowymi, ośrodkiem subregionalnym i siedzibą województwa oraz poprawę bezpieczeństwa podróżowania.
2. Utrzymanie dotychczasowego poziomu jakości życia może nastąpić przede wszystkim poprzez:
  - a) zachowanie przynajmniej na dotychczasowym poziomie zasobów budownictwa mieszkaniowego oraz utrzymanie tych zasobów w dobrym stanie technicznym,
  - b) zachowanie dotychczasowej powierzchni „terenów budowlanych” (grunty zabudowane i zurbanizowane – nie powiększanie ich powierzchni lub nawet ich zmniejszenie).

## 7. POTRZEBY I MOŻLIWOŚCI ROZWOJU GMINY

Gmina Nowy Dwór nie posiada aktualnej Strategii Rozwoju Gminy. Część celów określonych w Strategii opracowanej w 2001 roku na lata 2001 – 2010 nie zostało zrealizowanych, część podlega modyfikacji.

## UWARUNKOWANIA

Jako najważniejsze czynniki determinujące możliwości dalszego rozwoju gminy należy uznać: wysoką w skali regionu jakość środowiska przyrodniczego i naturalne warunki dla rozwoju dochodowych działów rolnictwa oraz warunki korzystne dla lokalizacji odnawialnych źródeł energii, w tym elektrowni wiatrowych, natomiast jako niedostateczne uznano peryferyjne w regionie położenie, zły stan dróg i niedostateczne połączenia komunikacyjne.

Na podstawie Strategii, po przeanalizowaniu szans i zagrożeń w odniesieniu do czynników zewnętrznych oraz silnych i słabych stron w odniesieniu do czynników wewnętrznych, następujące cele strategiczne pozostają aktualne:

1. Wszechstronne wykorzystanie i ochrona zasobów przyrodniczo-krajobrazowych gminy:
  - intensyfikacja działań w zakresie ochrony wód; gospodarki odpadami,
  - wzmocnienie działań zmierzających do ochrony zasobów przyrody i krajobrazu,
  - wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego do promocji produktu turystycznego, żywności ekologicznej oraz stworzenie dogodnych warunków do inwestowania w zakresie turystyki,
  - promocja walorów przyrodniczych gminy.
  
2. Tworzenie korzystnych warunków dla rozwoju gospodarstw ekologicznych:
  - racjonalizacja produkcji rolniczej w aspekcie wykorzystania potencjału produkcyjnego i konkurencyjności rolnictwa,
  - zapewnienie warunków efektywnego doradztwa, edukacji, poprawy gospodarowania oraz organizacji rynku produktu ekologicznego,
  - organizacja skupu, promocji i atestacji produktów ekologicznych,
  - tworzenie warunków do zalesienia gruntów niewykorzystywanych do produkcji rolniczej,
  - tworzenie grup producenckich w produkcji ekologicznej.
  
3. Tworzenie korzystnych warunków dla rozwoju agroturystyki:
  - tworzenie warunków do rozwoju gospodarki agroturystycznej,
  - rozwój infrastruktury dla turystyki pieszej wzdłuż rzeki Biebrzy,
  - wykorzystanie lokalnych walorów przyrodniczych dla rozwoju agroturystyki,
  - tworzenie szlaków turystycznych, w tym np. konnych i narciarskich.
  
4. Tworzenie korzystnych warunków rozwoju pozarolniczej przedsiębiorczości:
  - współdziałanie z instytucjami otoczenia biznesu w procesie przygotowania ofert inwestycyjnych, promocji gminy,
  - przygotowanie społeczności lokalnej do kontaktów międzynarodowych – przejście graniczne w Chworościanach (co wiąże się z dodatkowymi miejscami pracy).
  
5. Rozwój infrastruktury technicznej:
  - poprawa stanu technicznego sieci drogowej,
  - rozbudowanie sieci kanalizacyjnej,
  - gospodarka odpadami,
  - gazyfikacja gminy,
  - lokalizacja źródeł energii odnawialnej.

UWARUNKOWANIA

Jako najważniejsze cele operacyjne, które powinny mieć przełożenie na dokumenty z zakresu planowania przestrzennego, należy uznać:

Zrównoważony rozwój gospodarczy:

- przeznaczanie terenów pod ewentualne inwestycje oraz uzbrajanie tych terenów w infrastrukturę techniczną;
- systematyczna budowa i modernizacja dróg gminnych, powiatowych i drogi wojewódzkiej;
- budowa ścieżek rowerowych;
- stworzenie warunków do rozwoju turystyki,
- dbałość o obiekty zabytkowe i historyczne w celu rozwoju turystyki i promocji gminy.

Rozwój gospodarczy gminy skierowany jest więc na stworzenie warunków dla rozwoju produkcji „czystej ekologicznie” oraz turystyki.

Zrównoważony rozwój środowiskowy:

- budowa kanalizacji sanitarnej, a na terenach o małym zagęszczeniu zabudowy przydomowych oczyszczalni ścieków;
- utworzenie systemu retencyjnego gminy;
- budowa, modernizacja i utrzymanie urządzeń melioracji podstawowej;
- prowadzenie racjonalnej gospodarki zasobami naturalnymi, zwłaszcza takimi jak lasy i tereny otwarte;
- przestrzeganie ochrony prawnej istniejących walorów krajobrazu;
- zwiększenie nasadzeń drzew na nieużytkach;
- preferowanie wykorzystania energii przyjaznej środowisku, w tym zwłaszcza odnawialnej;
- utrzymanie zieleni publicznej.

Rozwój środowiskowy jest skierowany w kierunku zachowania jak najlepszego stanu środowiska.

Zrównoważony rozwój społeczny:

- budowa zbiornika wodnego i utworzenie terenów rekreacji;
- utworzenie domu dziennego dla osób starszych.

Zrównoważony rozwój przestrzenny i instytucjonalny:

- opracowania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego;
- dbanie o istniejącą substancję mieszkaniową i jej rozwój;
- przestrzeganie zasad ładu przestrzennego i dobrego sąsiedztwa;
- opracowanie gminnych standardów architektonicznych i urbanistycznych.



## **8. ZADANIA SŁUŻĄCE REALIZACJI PONADLOKALNYCH CELÓW PUBLICZNYCH**

Z pisma Zarządu Województwa Podlaskiego z dnia 11 grudnia 2012 r. wynika, że zgodnie z Planem zagospodarowania przestrzennego województwa podlaskiego (uchwała Nr IX/80/03 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 27 czerwca 2003 r.) na obszarze gminy występują elementy ponadlokalne zagospodarowania, w szczególności w zakresie:

- komunikacji – droga wojewódzka Nr 670 klasy G na odcinku Suchowola – Dąbrowa Białostocka – Nowy Dwór – granica państwa,
- infrastruktury sanitarnej – dotyczące gospodarki odpadami w gminie zawarte w Planie gospodarki odpadami województwa podlaskiego na lata 2012 – 2017 uchwalonym uchwałą Nr XX/233/12 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 21 czerwca 2012 r.,
- środowiska przyrodniczego – Biebrzański Park Narodowy z otuliną, obszary Natura 2000,
- z zakresu energetyki – projektowany odcinek gazociągu wysokiego ciśnienia Dąbrowa Białostocka - Nowy Dwór wraz ze stacją redukcyjno-pomiarową I<sup>0</sup>, alternatywnie – realizację przesyłowego gazociągu wysokiego ciśnienia Białoruś - Dąbrowa Białostocka - Augustów (inwestycja wskazana przez Polską Spółkę Gazownictwa Sp. z o.o. Oddział w Warszawie Zakład w Białymstoku), rozwój energetyki odnawialnej, w tym energetyki wiatrowej.

Do pozostałych inwestycji oraz obiektów i obszarów celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym zlokalizowanych na terenie gminy Nowy Dwór należą:

- linia elektroenergetyczna wysokiego napięcia 110 kV w związku z planowaną lokalizacją na terenie gminy elektrowni wiatrowych,
- planowana budowa przejścia granicznego z Białorusią w Chworościanach (zgodnie z obowiązującym miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego z 2004 r.).

## 1. KIERUNKI ZMIAN W STRUKTURZE PRZESTRZENNEJ GMINY ORAZ W PRZEZNACZENIU TERENÓW

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy sporządzone jest w celu określenia polityki przestrzennej gminy. Na etapie jego opracowywania zostają zidentyfikowane problemy związane z zagospodarowaniem przestrzennym oraz walory środowiska przyrodniczego, kulturowego i inne. Wszelkie prace związane z rozpoznaniem wymienionych wyżej elementów prowadzą do określenia kierunków rozwoju gminy w oparciu o zasady ładu przestrzennego i zrównoważonego rozwoju.

Zakładane w Studium kierunki rozwoju wynikają z uwarunkowań i dotychczasowej polityki przestrzennej prowadzonej przez władze gminy. Niniejsze Studium jest pierwszym tego typu opracowaniem sporządzonym dla obszaru całej gminy Nowy Dwór.

Kierunki zagospodarowania przestrzennego określone w Studium są wynikiem zarówno uwarunkowań zewnętrznych, jak i wewnętrznych wpływających na rozwój gminy. Uwarunkowania te zostały określone w dokumentach strategicznych dotyczących rozwoju gminy nie tylko w aspekcie lokalnym, ale także w aspekcie powiązań z obszarem powiatu, województwa oraz całego kraju. Podstawowymi dokumentami, uwzględniającymi uwarunkowania zarówno wewnętrzne, jak i zewnętrzne wraz z postulatami istotnymi dla kształtowania struktury przestrzennej gminy Nowy Dwór są:

W zakresie uwarunkowań wewnętrznych:

- Uchwała Nr XX/234/12 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 21 czerwca 2012 r. w sprawie wykonania Planu Gospodarki Odpadami Województwa Podlaskiego na lata 2012 - 2017,
- Program ochrony środowiska gminy Nowy Dwór. Program ochrony środowiska do 2014 r. (D. Boruszko, W. Dąbrowski, L. Magrel, Nowy Dwór, 2006),
- Plan rozwoju lokalnego gminy Nowy Dwór na lata 2005 i 2006 wraz z perspektywą realizacji do 2013 r. (U. Wojszel, A. Pawluczuk, N. Brzostowski, Nowy Dwór, 2005),
- Nowy Dwór. Gminna ewidencja zabytków (PUPIKZ „HOT”, Nowy Dwór, 2005),
- Strategia rozwoju gminy Nowy Dwór na lata 2001 - 2010. Rolnictwo ekologiczne i agroturystyka szansą rozwoju gminy i wzrostu stopy życiowej jej mieszkańców (AP-E CONSULTING, Suwałki, 2001),
- Koncepcja planu zagospodarowania przestrzennego zbiornika małej retencji wraz z terenami przyległymi „BOBRA WIELKA” na rzece Biebrza z przeznaczeniem na gminne Centrum Turystyczno - Rekreacyjne gminy Nowy Dwór (T. Ołdytowski, Nowy Dwór, 2004),
- Ocena walorów ornitologicznych i chiropterologicznych obszaru planowanej elektrowni wiatrowej Nowy Dwór (K. Napieraj wraz z zespołem, Toruń, 2012),
- Wstępna analiza oddziaływania akustycznego farm wiatrowych planowanych w gminie Nowy Dwór (ECOPLAN, Opole, 2013),
- Plan urządzania lasu Nadleśnictwa Czarna Białostocka na okres 01.01.2006 - 31.12.2015 (RDLP, Białystok, 2005),

## KIERUNKI

- Opracowanie ekofizjograficzne wykonane na potrzeby niniejszego Studium przez mgr inż. Elżbietę Madejską i mgr inż. arch. Katarzynę Annę Madejską w Biurze Studiów i Projektów HYDRO-EKO-GEO w Białymstoku (lipiec 2013 r.)

W zakresie uwarunkowań zewnętrznych:

- Koncepcja przestrzennego zagospodarowania kraju 2030,
- Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020 – uchwała Nr XXXI/374/13 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 9 września 2013 r. w sprawie przyjęcia zaktualizowanej Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020,
- Plan zagospodarowania przestrzennego województwa podlaskiego – uchwała Nr IX/80/03 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 27 czerwca 2003 r.
- Strategia Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Sokólskiego – uchwała Nr XVI/149/08 Rady Powiatu Sokólskiego z dnia 16 kwietnia 2008 r. w sprawie zmiany Strategii Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Sokólskiego.

Z wyżej wymienionych dokumentów wynika, iż kluczowymi dla przyszłości gminy zadaniami o znaczeniu ponadlokalnym są:

- modernizacja drogi wojewódzkiej Nr 670 klasy G na odcinku Suchowola – Dąbrowa Białostocka – Nowy Dwór – granica państwa,
- ochrona środowiska przyrodniczego z uwzględnieniem obszarów chronionych: Biebrzański Park Narodowy z otuliną, obszary Natura 2000 oraz położeniem na obszarze Zielonych Płuc Polski, a także z uwzględnieniem korytarzy ekologicznych,
- ochrona środowiska – gospodarka odpadami w świetle nowych uwarunkowań prawnych, uporządkowanie gospodarki ściekowej poprzez budowę sieci kanalizacyjnych dla miejscowości o zwartej zabudowie,
- energetyki – projektowany odcinek gazociągu wysokiego ciśnienia Dąbrowa Białostocka – Nowy Dwór wraz ze stacją redukcyjno-pomiarową I<sup>0</sup>, alternatywnie – przesyłowy gazociąg wysokiego ciśnienia Białoruś - Dąbrowa Białostocka - Augustów, rozwój energetyki odnawialnej, w tym energetyki wiatrowej oraz
- linia elektroenergetyczna wysokiego napięcia 110 kV w związku z planowaną lokalizacją na terenie gminy elektrowni wiatrowych,
- planowana budowa przejścia granicznego z Białorusią w Chworościanach (zgodnie z obowiązującym miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego z 2004 r.),
- rozwój szlaków turystycznych o znaczeniu ponadlokalnym w oparciu o zasoby przyrodnicze i kulturowe.

Dla rozwoju lokalnego istotne jest:

- zamknięcie procesów urbanizacyjnych w ramach istniejących jednostek urbanistycznych z rozwojem zabudowy poprzez jej uzupełnienie, przebudowę i modernizację związaną z podniesieniem standardu zamieszkania, z zachowaniem wymogów wynikających z uwarunkowań dziedzictwa kulturowego,
- rozwój usług związanych z planowanym przejściem granicznym,
- rozwój usług centrotwórczych na obszarze miejscowości gminnej Nowy Dwór,
- rozwój turystyki w oparciu o walory środowiska przyrodniczego i kulturowego,
- pełne wyposażenie terenów zainwestowanych w odpowiednie sieci infrastruktury technicznej,

## KIERUNKI

- utrzymanie rolniczo – przyrodniczego charakteru gminy i wykorzystanie związanego z tym potencjału do rozwoju ekorołnictwa i odnawialnych źródeł energii, w tym z wykorzystaniem siły wiatru.

Na rozwój gminy duży wpływ ma jej położenie geograficzne, i uwarunkowania przyrodnicze. Gmina, pomimo swego rolniczego charakteru, posiada duży potencjał, jeśli chodzi o wzrost poziomu życia jej mieszkańców związany głównie z możliwością rozwoju energetyki odnawialnej, planowaną budową przejścia granicznego w Chworościanach (Białoruś, Unia Europejska), wreszcie z rozwojem turystyki, zarówno w okresie letnim, jak i – być może – zimowym, między innymi poprzez rozwój szlaków rowerowych, pieszych, narciarskich i kajakowych oraz budowę Centrum Turystyczno-Rekreacyjnego w Bobrze Wielkiej.

Elementami pociągającymi za sobą ograniczenia w użytkowaniu terenów są obszary prawnie chronione na podstawie przepisów ustawy o ochronie przyrody (Biebrzański Park Narodowy, obszary Natura 2000). Ograniczenia te dotyczą niedużej powierzchni gminy.

Polityka zagospodarowania przestrzennego powinna prowadzić do rozwoju wielokierunkowego obejmującego nie tylko gospodarkę rolną i leśną, ale także turystyczną, w tym przede wszystkim agroturystyczną (tworzenie ułatwień i zachęt dla inwestorów tej dziedziny usług, stworzenie systemu promocji oferty turystycznej). W gospodarce rolnej warto zainwestować w rozwój np. ekorołnictwa. Ważne stają się przy tym działania na rzecz dbania o środowisko przyrodnicze (ochrona istniejących zasobów przyrodniczych, poprawa funkcjonowania środowiska oraz eliminacja jego zagrożeń) i wyposażenia infrastrukturalnego (wyposażenie terenów w niezbędne urządzenia infrastruktury technicznej, modernizacja i utwardzenie dróg, budowa chodników i ścieżek rowerowych). Efektem końcowym powinno być znaczne podniesienie jakości życia mieszkańców oraz wyposażenie miejscowości w infrastrukturę techniczną.

W Studium wyodrębniono w obszarze gminy następujące strefy o zróżnicowanej polityce zagospodarowania przestrzennego:

- Strefa **A** – przyrodnicza o ograniczonym stopniu urbanizacji,
- Strefa **B** – zwiększonej urbanizacji,
- Strefa **C** – rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej: tereny lasów i zadrzewień oraz tereny rolne na trzech różnych obszarach.

Sposób zagospodarowania stref funkcjonalno-przestrzennych na terenie gminy Nowy Dwór w dużej części zdeterminowały istniejące formy ochrony przyrody.

Na terenie gminy nie wyznaczono obszarów wymagających przekształceń lub rehabilitacji.

## 2. POLITYKA PRZESTRZENNA GMINY

Powyżej określone zadania w znacznym stopniu determinują prowadzenie polityki przestrzennej gminy polegającej na alokacji przestrzennej inwestycji celu publicznego (w rozumieniu przepisów ustawy o gospodarce nieruchomościami) i kształtowaniu elementów struktury zagospodarowania przestrzennego. Zadania ponadlokalne celu publicznego wraz z zadaniami o znaczeniu lokalnym stanowią główny instrument realizacji polityki przestrzennej gminy z zachowaniem zasady zrównoważonego rozwoju, zasady rozumianej jako utrzymywanie względnej równowagi funkcjonalno – przestrzennej pomiędzy ekologiczną, społeczną i ekonomiczną sferą rozwoju gminy.

## KIERUNKI ZMIAN W STRUKTURZE PRZESTRZENNEJ

Główne kierunki rozwoju zagospodarowania przestrzennego gminy Nowy Dwór, dotyczą:

### 1. rozwoju sieci osadniczej:

- miejscowość gminna Nowy Dwór jako lokalny ośrodek rozwoju wymaga działań aktywizujących w sferze gospodarczej i społecznej, poprzez rozwój usług, drobnego przemysłu i rzemiosła,
- rozwoju funkcji mieszkaniowej – przewiduje się uzupełnienie terenów zabudowanych zabudową mieszkaniową, zagrodową, usługową oraz mieszkaniowo-usługową we wsiach gminy lub w zabudowie kolonijnej,

### 2. rozwoju funkcji społecznych:

- utrzymanie obecnego oraz dalszy rozwój poziomu wyposażenia w infrastrukturę społeczną,
- rozwój usług sportu i rekreacji,
- rozwój usług turystycznych,
- rozwój usług kulturalnych,

### 3. rozwoju funkcji gospodarczych poprzez:

- aktywizację obszarów przygranicznych - tworzenie warunków infrastrukturalnych do rozwoju zakładów produkcyjnych i usługowych w rejonach projektowanych przejść granicznych,
- zrównoważony rozwój rolnictwa, uwzględniający ład ekonomiczny, społeczny i przestrzenny prowadzący do wielofunkcyjnego rozwoju metodami produkcji w systemie integrowanym i ekologicznym, zwłaszcza hodowli bydła mlecznego i trzody chlewnej oraz upraw ziemniaków, warzyw i owoców,
- racjonalne zagospodarowanie rolniczej przestrzeni produkcyjnej oraz poprawę jej jakości, poprzez:
  - rozwój gospodarstw specjalistycznych i specjalizację produkcji w kierunku ekstensyfikacji produkcji rolnej, **a nawet jej zaniechanie** na rzecz zalesiania gruntów marginalnych,
  - preferowanie rolnictwa ekologicznego w obszarach objętych siecią NATURA 2000,
  - tworzenie warunków do kompleksowego urządzania terenów wiejskich, w tym do przekształceń struktury obszarowej gospodarstw rolnych w kierunku zwiększenia ich powierzchni, poprawę stosunków wodnych użytków rolnych, w tym modernizację urządzeń melioracyjnych,
  - realizację programu zwiększenia lesistości, poprzez zalesienia zgodnie z ustalonymi granicami polno-leśnymi (z wyłączeniem obszarów NATURA 2000),
- rozwój i unowocześnienie usług rolniczych i instytucji otoczenia rolnictwa, w tym:
  - tworzenie warunków do wielofunkcyjnego rozwoju wsi, a w szczególności do powstawania nowych miejsc pracy poza rolnictwem (np. w obsłudze turystyki w rejonach rekreacyjnych i przejść granicznych oraz w obszarach chronionych),
  - wspieranie inicjatyw do tworzenia związków producentów rolnych w celu promocji i zagospodarowania ich produktów ułatwiających poprawę ekonomicznej efektywności gospodarowania,
  - tworzenie instytucji zajmujących się kompleksową obsługą gospodarstw rolnych, w szczególności specjalistycznych i wielkotowarowych w zakresie zaopatrzenia w środki do produkcji, obsługi finansowej, doradczej i marketingowej i warunków rozwoju ich bazy materialnej,

## KIERUNKI

- rozwój leśnictwa, głównie w oparciu o istniejące kompleksy lasów poprzez zalesienia gruntów marginalnych, zgodnie z określonymi granicami polno-leśnymi oraz zalesianie potencjalnych korytarzy migracyjnych zwierząt (z wyłączeniem obszarów NATURA 2000),
  - rozwój turystyki i wypoczynku, obejmujący:
    - turystykę krajoznawczą, ekoturystykę,
    - turystykę kwalifikowaną (wodna, piesza, konna, rowerowa),
    - rozwój obszarów usług turystycznych (usług hotelarskich) w miejscowości Bobra Wielka,
    - rozwój turystyki transgranicznej i międzynarodowej, w oparciu o planowane drogowe przejście graniczne w Chworościanach oraz drogę wojewódzką Nr 670,
  - tworzenie warunków dla rozwoju agroturystyki na bazie istniejącej i projektowanej zabudowy zagrodowej,
  - rozwój produkcji w oparciu o lokalne zasoby (powierzchniowa eksploatacja kruszyw naturalnych, produkcja - wytwórnia wody źródlanej w oparciu o istniejące lub projektowane ujęcie wody i in.),
4. **ochrony środowiska kulturowego**, poprzez:
- ochronę i rewaloryzację historycznych założeń:
    - zabytkowego układu urbanistycznego i ruralistycznego Nowego Dworu,
    - zabytkowego zespołu dworsko-ogrodowego i parkowego w Bobrze Wielkiej,
  - opracowanie studiów historyczno-urbanistycznych miejscowości o walorach kulturowych,
  - ochronę i utrzymanie dobrego stanu technicznego i form historycznych obiektów zabytkowych oraz stanowisk archeologicznych
5. **ochrony środowiska przyrodniczego**, poprzez:
- wdrażanie i uwzględnianie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego uwarunkowań zagospodarowania obszarów sieci NATURA 2000,
  - realizację zbiorników małej retencji w celu zapobiegania nadmiernym stratom wody i poprawę bilansu wodnego obszaru,
  - przyjęcie priorytetu realizacyjnego dla systemów kanalizacji sanitarnej oraz gromadzenia i utylizacji odpadów stałych dla obszarów objętych ochroną prawną,
  - ochronę lasów i zadrzewień, w wyniku:
    - ograniczania przeznaczania terenów leśnych na cele nieleśne,
    - sukcesywnego zalesiania gruntów marginalnych, zgodnie z określonymi granicami polno-leśnymi wprowadzonymi do dokumentów planistycznych (poza obszarami NATURA 2000),
    - sukcesywnego zalesiania i zadrzewiania terenów stanowiących potencjalne korytarze migracyjne zwierząt (poza obszarami NATURA 2000),
  - rozwój systemu kształtowania zieleni obejmujący:
    - utrzymanie istniejącej zieleni,
    - urządzenie terenów rekreacyjnych - zielonych.

W następstwie przeprowadzonej analizy uwarunkowań w gminie Nowy Dwór wyraźnie zaznacza się podział gminy na trzy strefy:

- **Strefę A** - przyrodniczą o ograniczonym stopniu urbanizacji, z obszarami objętymi prawnymi formami ochrony na podstawie przepisów o ochronie przyrody, z dolinami rzecznyymi i korytarzami ekologicznymi,
- **Strefę B** - zwiększonej urbanizacji, południowo-wschodnią obejmującą tereny miejscowości Nowy Dwór i Chworościany z planowanym przejściem granicznym, na

## KIERUNKI

których obowiązuje miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego uchwalony w 2004 r.,

- **Strefę C** - rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej, związaną z terenami wysoczyznowymi na trzech obszarach, w której dominuje rolnicza przestrzeń produkcyjna, lasy i grunty przeznaczone do zalesienia.

**Strefa A** - znajduje się głównie w północnej i zachodniej części gminy, obejmuje tereny graniczące z sąsiednimi gminami oraz górny odcinek Biebrzy, tereny na północ i południe od gruntów wsi Nowy Dwór, kompleks leśny i planowane Centrum Turystyczno-Rekreacyjne w rejonie Bobry Wielkiej.

W Strefie A znajdują się obszary przyrodnicze, w tym także objęte ochroną prawną:

- dolina rzeki Biebrzy, poniżej ujścia Niedźwiedzicy i Sidry, w formie **Biebrzańskiego Parku Narodowego** wraz z otuliną,
- dolina rzeki Biebrzy wraz z dolinami jej dopływów: Nurki, Niedźwiedzicy oraz Sidry, poniżej Kolonii Chilmony wraz z przylegającym kompleksem leśnym pomiędzy Chilmonami a Koniuszkami - **Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków Natura 2000 - Ostoja Biebrzańska [PLB 200006]** oraz projektowany **Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk Natura 2000 - Dolina Biebrzy [PLH 200008]**,
- wyspa środowiskowa w rolniczym krajobrazie, obejmująca torfowiska źródłiskowe wraz z najbliższym otoczeniem, zlokalizowana na północny-wschód od Nowego Dworu - projektowany **Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk Natura 2000 - Źródlika Wzgórz Sokólskich [PLH 200026]**,
- **korytarze ekologiczne:**

- **korytarz GKPn-1 Bagna Biebrzańskie**

Na terenie gminy Nowy Dwór leży północny odcinek korytarza obejmującego całą dolinę Biebrzy od miejscowości Sieruciowce koło Nowego Dworu do ujścia, a także połączenie poprzez dolinę rzeki Nurki do terenów leśnych nad rzeką Niemen.

Szerokość korytarza na terenie gminy waha się od 1,5 do 2,5 km i jest to najwęższa jego część.

Korytarz GKPn-1 ma charakter obszaru siedliskowego (węzłowego), pełni zatem kluczową rolę w sieci ekologicznej tej części Polski. Jest ważnym siedliskiem dla takich gatunków dużych ssaków jak wilk, ryś czy łoś. Jest również ważnym ogniwem sieci ogólnopolskiej oraz ogólnoeuropejskiej (ranga korytarza międzynarodowego).

- **Korytarz KPn-3E Wzgórz Sokólskie**

Korytarz KPn-3E jest korytarzem uzupełniającym o randze krajowej łączącym Puszcę Augustowską poprzez Dolinę Górnej Biebrzy z Puszcą Knyszyńską. Głównym połączeniem tych dwóch kompleksów leśnych jest GKPn-3D Puszcza Augustowska - Puszcza Knyszyńska przebiegający przez gminy Dąbrowa Białostocka, Suchowola i Janów.

Funkcją korytarza Wzgórz Sokólskie jest alternatywne połączenie wymienionych wyżej kompleksów leśnych wobec względnie wąskiego korytarza głównego. Jest to teren leśno-polny charakteryzujący się jednak względną mozaikowością krajobrazu i siedlisk oraz obecnością sukcesji wtórnej, co sprzyja jego funkcji ekologicznej. Jest to także teren o niskiej gęstości zaludnienia odległy od obszarów zurbanizowanych czy komunikacyjnych.

Wszystkie korytarze ekologiczne w randze krajowej i międzynarodowej na terenie gminy powinny być rozpatrywane jako potencjalne szlaki migracji dużych ssaków, w tym

drapieżnych: wilka i rysia. Na podstawie danych z inwentaryzacji wilka i rysia (IBS PAN 2012) na terenie gminy stwierdzono stały zasięg wilka przy braku obecności rysia, tym niemniej sąsiedztwo terenów o stabilnej populacji rysia sugeruje również możliwość migracji tego gatunku przez wyżej wymienione odcinki korytarzy ekologicznych.

Korytarze te są również szlakami migracji innych pospolitych na tym terenie gatunków ssaków jak łoś, jeleń, sarna, lis i inne

### **Problemy w funkcjonowaniu korytarzy ekologicznych przebiegających przez obszar gminy Nowy Dwór**

Gmina Nowy Dwór jest gminą wiejską o niskiej gęstości zaludnienia i praktycznym braku inwestycji mogących negatywnie wpłynąć na ciągłość korytarza ekologicznego. Na terenie gminy brak jest dróg krajowych, jedyną drogą wojewódzką jest droga nr 670 z Augustowa do granicy państwa w miejscowości Chworościany, gdzie planowane jest przejście graniczne na Białoruś. Jest to jednak droga o bardzo niskim natężeniu ruchu, które wyniosło 558 pojazdów na dobę (wg SDR 2010). Zmianę tego stanu może spowodować dopiero otwarcie przejścia granicznego do Grodna. Na terenie gminy brak jest linii kolejowych istnieje jedynie stary nasyp linii kolejowej Grodno – Suwałki. Nie planuje się też tego typu inwestycji.

Drugim nie mniej istotnym czynnikiem fragmentującym środowisko jest obecność zabudowy czy to mieszkalnej, czy też usługowej. Lokalizacja nowych terenów zabudowanych w obrębie korytarzy ekologicznych powinna być zawsze planowana przy uwzględnieniu funkcji korytarza, przy czym generalnie powinno się unikać planowania nowej zabudowy na tych terenach. Szczególnie niebezpieczne dla funkcjonalności korytarzy są długie ciągi zabudowań prowadzone w poprzek korytarza, zabudowa wielkopowierzchniowa oraz zabudowa rozproszona na dużym odcinku korytarza.

Trzecim czynnikiem wpływającym na łączność ekologiczną szczególnie w przypadku gatunków leśnych jest obecność bądź brak terenów leśnych. Korytarze ekologiczne przebiegające przez gminę Nowy Dwór charakteryzują się podobnie jak cały obszar gminy niską lesistością. Planując nowe zalesienia na obszarze gminy warto wziąć pod uwagę funkcje korytarzy ekologicznych zwiększając lesistość w pierwszym rzędzie na tych terenach.

Korzystnie na funkcjonalność korytarzy wpływają także drobne zadrzewienia, pasy drzew i zakrzaczenia oraz wszelkie elementy naturalne w krajobrazie.

Obecnie na terenie gminy nie ma poważnych zagrożeń dla łączności ekologicznej w skali krajowej i międzynarodowej. Zagrożenie takie mogłoby być spowodowane przez lokalizację inwestycji znacząco oddziaływujących na środowisko, w tym inwestycje liniowe (drogi o dużym natężeniu ruchu, drogi i linie kolejowe z ogrodzeniami ochronnymi) czy inwestycje typu przemysłowego lub handlowego zlokalizowane w obrębie korytarza ekologicznego, a także znaczący rozwój zabudowy mieszkaniowej, w tym w szczególności na terenach obecnie nie zurbanizowanych. Powyższych inwestycji jednak na obszarze gminy nie przewiduje się.

Korzystny wpływ na łączność ekologiczną miałyby natomiast zwiększenie lesistości gminy.

### **Ograniczenia w użytkowaniu terenu korytarzy ekologicznych**

Sieć korytarzy ekologicznych w Polsce nie ma statusu prawnego nie jest zatem formą ochrony przyrody. Nie istnieją zatem żadne prawne instrumenty narzucające jakiegokolwiek ograniczenia związane z obecnością korytarzy ekologicznych.

Koncepcja ochrony łączności ekologicznej w Polsce, będąca w opracowaniu przez Instytut Biologii Ssaków PAN, obejmuje duży procent powierzchni kraju i w odróżnieniu od



## KIERUNKI

dotychczasowych form ochrony przyrody obejmuje również duże tereny nieleśne, a nawet zabudowane. Ideą projektu jest przede wszystkim szukanie porozumienia pomiędzy potrzebami ochrony zwierząt i potrzebami rozwoju gospodarczego kraju.

Z powyższego wynika, że granice korytarzy ekologicznych, także na obszarze gminy Nowy Dwór mogą ulec zmianie, co nie ma szczególnego znaczenia dla sposobu zagospodarowania terenów gminy, ponieważ obszar korytarzy ekologicznych na nieomal całej ich powierzchni pokrywa się tutaj z obszarami chronionymi na podstawie przepisów o ochronie przyrody, z dolinami rzek i przylegającymi lasami i położony jest w strefie o ograniczonej urbanizacji, w której w zagospodarowaniu przestrzennym priorytetowym kierunkiem jest:

- ochrona i kształtowanie ciągłości powiązań przestrzennych elementów sieci ekologicznej,
- ochrona elementów sieci ekologicznej przed przeznaczaniem ich pod zabudowę i zagospodarowywanie nie związane z ich funkcją rolniczą, leśną lub rekreacyjną z wyjątkiem niezbędnych inwestycji celu publicznego,
- zapewnienie właściwych warunków funkcjonowania elementów sieci w zakresie jakości sanitarnej środowiska, warunków hydrologicznych itp., w tym poprzez zakazy lokalizacji inwestycji mogących pogorszyć te warunki,
- utrzymanie i wzbogacanie różnorodności biologicznej środowiska oraz dostosowanie zagospodarowania zwłaszcza leśnego do warunków siedliskowych,
- racjonalne udostępnianie niektórych elementów sieci ekologicznej do potrzeb rekreacji zbiorowej, kultury, sportu, edukacji, turystyki itp. na warunkach zabezpieczających przed ich degradacją.

Generalną zasadą ogólną przy projektowaniu inwestycji na obszarach korytarzy ekologicznych powinna być zasada oceny jej wpływu na łączność ekologiczną określonego odcinka korytarza oraz całej sieci ekologicznej. Oznacza to w praktyce, że pewne inwestycje powodujące znikomy wpływ na łączność ekologiczną na jednym odcinku korytarza mogą powodować istotną lub pełną fragmentację na innym odcinku. Dotyczy to nie tylko inwestycji dużych, ale także np. planowania terenów zabudowanych.

W podsumowaniu - z uwagi na wymienione wyżej formy ochrony przyrody i korytarze ekologiczne, urbanizacja w tej strefie powinna być ograniczona. Gospodarowanie w Strefie A powinno być planowane i rozwijane w kierunkach nie powodujących zagrożeń środowiskowych.

W strefie tej rozwój budownictwa mieszkaniowego, zagrodowego i usługowego powinien być związany z już istniejącą zabudową lub w jej bezpośrednim sąsiedztwie (zmiana sposobu użytkowania istniejących obiektów, uzupełnienia pierzei), a także jako uzupełnienie zabudowy kolonijnej (rozproszonej) oraz rozwój turystyki pieszej, rowerowej i innych.

W związku z wodno-błotnym charakterem obszarów Natura 2000, należy rozważyć rezygnację z zalesień na obszarze NATURA 2000, nawet w oparciu o ustalenia obowiązującego planu miejscowego z 1999 r. dotyczącego granic polno-leśnych, z uwagi na możliwość trwałego przekształcenia krajobrazu rolniczego i zniszczenia cennych siedlisk.

**Strefa B** - zwiększonej urbanizacji, obejmująca grunty miejscowości Nowy Dwór i Chworościany z planowanym przejściem granicznym, na których obowiązuje miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego uchwalony w 2004 r. Na obszarze objętym planem wyznaczono tereny zabudowy zagrodowej, mieszkaniowej jednorodzinnej, usług, handlu i składów. Powierzchnia tych terenów przekracza kilkakrotnie powierzchnię zabudowanych terenów istniejących. Tendencje demograficzne są niekorzystne, a poziom gospodarki i usług

## KIERUNKI

w gminie wskazują na zbyt optymistyczne przeznaczenie w planie terenów na cele nierolnicze. Zasadnym byłoby zatem zweryfikowanie założeń, które wpłynęły na ustalenia obowiązującego planu, poprzez sporządzenie planu dostosowanego do kierunków rozwoju gminy w aktualnej i przewidywanej sytuacji.

W strefie tej budowa nowych budynków mieszkalnych, gospodarczych i usługowych powinna dotyczyć uzupełnień istniejącej zabudowy lub bezpośredniego sąsiedztwa, a także jako uzupełnień zabudowy kolonijnej (rozproszonej).

W ramach strefy B na niewielkim terenie wyznacza się obszar, na którym rozmieszczone będą urządzenia wytwarzające energię z odnawialnych źródeł energii o mocy przekraczającej 100 kW (w tym elektrownie wiatrowe), a także ich strefy ochronne związane z ograniczeniami w zabudowie oraz zagospodarowaniu i użytkowaniu terenu. Szczegółowa lokalizacja i realizacja odnawialnych źródeł energii, o których mowa powyżej poprzedzona zostanie przeprowadzeniem analiz określających wpływ inwestycji (z uwzględnieniem oddziaływań skumulowanych) na zasoby przyrodnicze oraz walory krajobrazowe i kulturowe znajdujące się w zasięgu oddziaływania przedsięwzięcia, w tym na naturalne zbiorowiska roślinne, faunę ze szczególnym uwzględnieniem ornitofauny i chiropterofauny we wszystkich okresach fenologicznych, włączając w to sezonowe wędrówki ptaków i miejsca ich żerowania.

**Strefa C** - rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej, związana z terenami wysoczyznowymi na trzech obszarach, w której dominuje rolnicza przestrzeń produkcyjna, lasy i grunty przeznaczone do zalesienia z wyspą środowiskową w rolniczym krajobrazie, obejmującą torfowiska źródłiskowe wraz z najbliższym otoczeniem, zlokalizowaną na południowy-wschód od Bieniowców - projektowany **Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk Natura 2000 - Źródlika Wzgórz Sokólskich [PLH 200026]**.

Leśna przestrzeń produkcyjna obejmuje lasy i zadrzewienia, w tym tereny lasów i zadrzewień.

Obszary rolne, obejmują:

- tereny otwarte: grunty rolne, nieużytki, tereny zieleni naturalnej,
- istniejące obiekty budowlane z dopuszczeniem możliwości ich przebudowy, rozbudowy, zmiany funkcji lub rozbiórki zgodnie z przepisami odrębnymi,

na których dopuszcza się:

- sposoby zagospodarowania zgodne z przepisami o ochronie gruntów rolnych i leśnych,
- wprowadzenie uzupełniających zalesień, zadrzewień i zakrzewień śródpolnych i przydrożnych na gruntach mineralnych o małej przydatności gleb dla rolnictwa,
- lokalizację infrastruktury technicznej.

W ramach Strefy C, na obszarach C1 i C3 wyznacza się obszary, na których rozmieszczone będą urządzenia wytwarzające energię z odnawialnych źródeł energii o mocy przekraczającej 100 kW (w tym elektrownie wiatrowe), a także ich strefy ochronne związane z ograniczeniami w zabudowie oraz zagospodarowaniu i użytkowaniu terenu. Szczegółowa lokalizacja i realizacja odnawialnych źródeł energii, o których mowa powyżej poprzedzona zostanie monitoringiem środowiska, tak jak w Strefie B. Zarówno lokalizacja elektrowni wiatrowych, jak i zabudowy na części tych obszarów (jak i w Strefie B) zostaną określone w planach miejscowych, do których sporządzenia Rada Gminy Nowy Dwór przystąpiła uchwałami z dnia 22 kwietnia 2013 r.

## KIERUNKI

W strefie tej przewiduje się rozwój budownictwa mieszkaniowego, zagrodowego i usługowego w ramach już istniejącej zabudowy lub w jej bezpośrednim sąsiedztwie lub jako uzupełnienie zabudowy kolonijnej (rozproszonej).

Na obszarze C3 przewiduje się lokalizację wytwórni wody źródlanej w oparciu o istniejące ujęcie wody bardzo dobrej jakości – nadającej się do picia.

W ramach wszystkich stref przewiduje się również rozwój terenów związanych z turystyką i rekreacją. Dotyczy to głównie obiektów agroturystycznych, ale także infrastruktury towarzyszącej, m.in.: pola golfowe, stadniny koni, tory crossowe, szlaki narciarskie i inne. Zapewni to wypoczynek sezonowy i całoroczny na terenie gminy. Ponadto odpowiednie zaplecze turystyczne umożliwi uprawianie turystyki kwalifikowanej i krajoznawczej obejmującej między innymi: wędkarstwo, myślistwo, wędrowki piesze, rowerowe i konne na wyznaczonych szlakach. Do obszaru już ukierunkowanego na rozwój turystyki i rekreacji jest okolica zbiornika wodnego w Bobrze Wielkiej, dla którego opracowana została koncepcja Centrum Turystyczno-Rekreacyjnego. Opracowanie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego umożliwi lokowanie zabudowy rekreacji indywidualnej, pól namiotowych oraz urządzeń związanych z rekreacją zbiorową mieszkańców gminy.

### KIERUNKI I WSKAŹNIKI DOTYCZĄCE ZAGOSPODAROWANIA ORAZ UŻYTKOWANIA TERENÓW, W TYM TERENY WYŁĄCZONE SPOD ZABUDOWY

W Studium proponuje się następujące wskaźniki dotyczące projektowanej zabudowy na terenach gminy Nowy Dwór:

- wielkość nowo projektowanych działek budowlanych w zabudowie mieszkaniowej jednorodzinnej i rekreacji indywidualnej nie powinna być mniejsza niż 800 m<sup>2</sup>, przy powierzchni terenu czynnego biologicznie minimum odpowiednio 50% i 70%,
- wielkość nowo projektowanych działek w zabudowie zagrodowej wynikać powinna z planowanych kierunków produkcji rolniczej,

Określone powierzchnie powinny być traktowane jako minimalne, z możliwością odstępstwa w przypadku ograniczeń fizjograficznych lub własnościowych.

W lokalizacji nowej zabudowy należy uwzględnić sąsiedztwo obiektów zabytkowych tak, by nowe budynki nie były sytuowane w sposób degradujący zabudowę zabytkową.

### TERENY PROPONOWANE DO OBJĘCIA OGRANICZENIEM I ZAKAZEM ZABUDOWY

Zakazem zabudowy są objęte tereny na podstawie przepisów odrębnych.

Tereny objęte ograniczeniami zabudowy wynikającymi z przepisów odrębnych:

- **Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków Natura 2000 - Ostoja Biebrzańska [PLB 200006],**
- **projektowany Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk Natura 2000 -Dolina Biebrzy [PLH 200008],**
- **dwie wyspy środowiskowe w rolniczym krajobrazie, obejmujące torfowiska źródłiskowe wraz z najbliższym otoczeniem – projektowany Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk Natura 2000 - Źródlika Wzgórz Sokólskich [PLH 200026].**

Na podstawie przepisów ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych ograniczeniem zabudowy objęte są grunty rolne stanowiące użytki rolne I-III klasy bonitacyjnej oraz grunty

## KIERUNKI

leśne. Przeznaczanie tych gruntów na cele nierolnicze i nieleśne, a także torfów oraz gruntów użytkowanych w intensywnej produkcji rolnej następować powinno wyłącznie w uzasadnionych przypadkach.

### 3. OCHRONA I KSZTAŁTOWANIE ŚRODOWISKA, JEGO ZASOBÓW ORAZ OCHRONA PRZYRODY

Na obszarze gminy ochronie, na podstawie przepisów o ochronie przyrody podlegają następujące objekty i obszary (scharakteryzowane w rozdz. 4.1. w części *Uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego*):

- dolina rzeki Biebrzy, poniżej ujścia Niedźwiedzicy i Sidry, w formie **Biebrzańskiego Parku Narodowego**,
- dolina rzeki Biebrzy wraz z dolinami jej dopływów: Nurki, Niedźwiedzicy oraz Sidry, poniżej Kolonii Chilmony wraz z kompleksem leśnym przylegającym doń, pomiędzy Chilmonami a Koniuszkami, poprzez utworzenie **Obszaru Specjalnej Ochrony Ptaków Natura 2000 - Ostoja Biebrzańska [PLB 200006]** oraz wyznaczenie projektowanego **Specjalnego Obszaru Ochrony Siedlisk Natura 2000 -Dolina Biebrzy [PLH 200008]**,
- wyspy środowiskowe w rolniczym krajobrazie, obejmujące torfowiska źródłkowe wraz z najbliższym otoczeniem, zlokalizowane na północny-wschód od Nowego Dworu oraz na południowy-wschód od Bieniowców, poprzez wyznaczenie projektowanego **Specjalnego Obszaru Ochrony Siedlisk Natura 2000 - Źródlika Wzgórz Sokólskich [PLH 200026]**.

W granicach gminy obszary te, łącznie zajmują powierzchnię około 17 km<sup>2</sup>, stanowiąc około 14% jej powierzchni.

Dla wymienionych wyżej obszarów obowiązują odpowiednie przepisy odrębne. W Studium wskazuje się na obowiązek przestrzegania tych przepisów i uwzględnienia ich w zagospodarowaniu przestrzennym gminy.

W Studium nie wskazuje się do objęcia ochroną nowych terenów.

W przypadku modernizacji drogi wojewódzkiej 670 w celu zmniejszenia ewentualnego negatywnego oddziaływania na migrację zwierząt wzdłuż dolin rzecznych i korytarza ekologicznego wskazane jest, by przy jej przebudowie wprowadzono rozwiązania umożliwiające przemieszczanie się dużych zwierząt, a także zwierząt małych (budowa małych przejść pod drogą w miejscach, gdzie droga przecina tereny podmokłe).

Dla ochrony zasobów i stanu czystości wód, na które składają się doliny rzek, lokalne ciek, oczka wodne i sztuczne zbiorniki oraz tereny podmokłe, a także zróżnicowane zasoby wód podziemnych, przyjmuje się następujące ustalenia:

- zachowania istniejącego układu hydrograficznego i wspomaganie naturalnych procesów retencji oraz samooczyszczania się cieków wodnych poprzez pozostawianie w stanie naturalnym i zbliżonym do naturalnego lokalnych cieków wodnych wraz z ich dolinkami oraz terenów bagiennych i podmokłych. Na terenach położonych w obrębie obszarów NATURY 2000 nie zaleca się odtwarzania i usprawnienia rowów melioracyjnych;
- zakazuje się odprowadzania do wód powierzchniowych, podziemnych i ziemi ścieków, w tym ścieków sanitarnych, technologicznych oraz wód opadowych zawierających substancje zanieczyszczające w ilościach przekraczających dopuszczalne wartości wskaźników zanieczyszczeń. Ustala się kompleksowe uporządkowanie gospodarki

## KIERUNKI

wodno-ściekowej na całym obszarze gminy, w tym docelowe odprowadzanie ścieków sanitarnych do oczyszczalni ścieków lub na wybranych terenach stosowanie oczyszczalni przydomowych, zagospodarowanie ścieków technologicznych w ramach prowadzonej działalności, podczyszczenie wód opadowych z terenów parkingów zgodnie z przepisami odrębnymi. W przypadku obiektów inwentarskich należy zapewnić odprowadzanie ścieków ze stanowisk dla zwierząt do zewnętrznych lub wewnętrznych szczelnych zbiorników, których usytuowania powinno być zgodne z przepisami odrębnymi;

- uwzględnienie w zagospodarowaniu przestrzennym, zgodnie z właściwymi przepisami dotyczącymi ochrony wód, stref ochrony bezpośredniej ujęć wody lub dla nowotworzonych ujęć, zgodnie z dokumentacją hydrogeologiczną, projektowanych stref ochrony pośredniej;
- odbudowa zbiornika małej retencji wodnej w Bobrze Wielkiej.

Dla poprawy stanu czystości powietrza atmosferycznego oraz zmniejszenia uciążliwości związanych z hałasem zakłada się m.in.:

- przebudowę lokalnych kotłowni w kierunku wprowadzenia ekologicznych czynników grzewczych lub korzystania z odnawialnych źródeł energii, w zabudowie indywidualnej stosowanie takich czynników grzewczych jak: gaz ziemny, gaz płynny, olej opałowy lekki, energia elektryczna, energia odnawialna (wiatru, słońca);
- realizacja przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu przepisów ochrony środowiska musi być zgodna z przepisami dotyczącymi odpowiednich terytorialnie form ochrony przyrody;
- zakaz lokalizacji obiektów usługowych wprowadzających w zakresie ponadnormatywnym zanieczyszczenia do powietrza oraz emitujących ponadnormatywny hałas w pobliżu zabudowy mieszkaniowej, terenów cennych kulturowo i przyrodniczo;
- nakaz przestrzegania norm akustycznych na terenach podlegających ochronie zgodnie z przepisami dotyczącymi dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku.

Eksploatacja surowców mineralnych na terenach objętych ochroną przyrody musi być zgodna z określonymi w przepisach odrębnych ustaleniami. Należy natomiast dążyć do szybkiej likwidacji istniejących, nielegalnych wyrobisk kopalin i rekultywacji terenów poeksploatacyjnych.

#### 4. KIERUNKI I ZASADY KSZTAŁTOWANIA ROLNICZEJ I LEŚNEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ

W celu realizacji zadań związanych z **kształtowaniem rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej** ustala się kierunki i zasady związane z ochroną gleb oraz kompleksów leśnych, o których mowa poniżej.

Dla ochrony gleb rolniczych oraz form geomorfologicznych położonych poza terenami zabudowy wskazuje się ochronę i przeciwdziałanie ich degradacji zgodnie z obowiązującymi przepisami o ochronie gruntów rolnych i leśnych, a także:

- prowadzenie racjonalnej gospodarki na gruntach wykorzystywanych rolniczo,
- ograniczanie działań mających wpływ na przyspieszoną erozję i wynikającą z tego degradację warstwy glebowej, w tym wskazuje się zachowanie istniejących lasów i

## KIERUNKI

zadrzewień lub uzupełnienie ich na terenach narażonych potencjalnie na erozję wodną i wietrzną;

- obowiązek zachowania torfowisk i oczek wodnych jako naturalnych zbiorników wodnych.

Na terenach rolnych w zakresie urządzeń melioracji wodnej należy prowadzić gospodarkę zgodnie z przepisami odrębnymi, z uwzględnieniem m.in.:

- obowiązku zapewnienia funkcjonowania istniejących urządzeń melioracyjnych pełniących funkcję odbiorników wód opadowych i roztopowych, o ile jest to zgodne z ustaleniami ochronnymi mającymi na celu ochronę przyrody;
- zakazu odprowadzania do rowów melioracyjnych ścieków i innych zanieczyszczeń oraz ujmowania z nich wody;
- zachowania równowagi biologicznej i przyrodniczej przy wykonywaniu robót melioracyjnych i realizacji niezbędnych urządzeń melioracji wodnej;
- przy realizacji wszelkich inwestycji na terenach zmeliorowanych, przed realizacją nowych inwestycji należy uwzględnić istniejące urządzenia melioracyjne.

Ochrona kompleksów leśnych powinna być zgodna z przepisami o ochronie gruntów rolnych i leśnych oraz rygorami określonymi dla poszczególnych form ochrony przyrody. Gospodarka leśna na terenach leśnych powinna być prowadzona według planów urządzania lasów zgodnie z zasadami proekologicznej gospodarki leśnej.

## 5. OCHRONA ZABYTKÓW I KSZTAŁTOWANIE DZIEDZICTWA I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO

Na podstawie przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami na terenie gminy Nowy Dwór ochronie podlegają:

- zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków,
- zabytki nieruchome będące w ewidencji zabytków wojewódzkiego konserwatora zabytków (wymienione w cz. „Uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego, w rozdziale 4.6.),
- stanowiska archeologiczne.

Gminna Ewidencja Zabytków opracowana w 2005 r. jest nieaktualna i wymaga weryfikacji.

Uszczegółowienie zakresu i zasad ochrony dla zabytków znajdujących się w ewidencji następuje na etapie sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Dla wyżej wymienionych obiektów i obszarów znajdujących się w rejestrze lub ewidencji zabytków wprowadza się następujące rygory:

- w stosunku do obszarów i obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków obowiązuje priorytet wymagań konserwatorskich, tj. zachowanie przepisów odrębnych z zakresu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, a także dotyczących postępowania z zabytkami w procesie budowlanym (w tym w zakresie prac remontowych nie wymagających pozwolenia na budowę, typu: wymiana okien, prace remontowe przy elewacji i dachu, modernizacyjne, a także rozbudowy, jak również nowych inwestycji i zmiany sposobu użytkowania terenów w obrębie działek tych obiektów);
- zakaz podejmowania działań powodujących degradację otoczenia zabytków;
- zakaz przysyłania tych obiektów i lokowania w pobliżu nich negatywnych dominant terenowych;

## KIERUNKI

- umieszczanie szyldów i reklam na elewacjach budynków znajdujących się w rejestrze lub ewidencji powinno wymagać uzyskania pozwolenia lub zgody wojewódzkiego konserwatora zabytków w zależności od formy ochrony obiektu zabytkowego;
- przy opracowywaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego należy uwzględnić granice obszarów i obiektów zabytkowych oraz określić elementy zagospodarowania do zachowania i ochrony, rewaloryzacji, konserwacji: m.in. dot. osi kompozycji i powiązań widokowych, uszczegółowienia warunków i zasad ochrony, w tym ochrony ekspozycji, gabarytów, formy, detalu oraz zagospodarowania bezpośredniego otoczenia z uwzględnieniem linii zabudowy i w miarę konieczności innych wskaźników jak powierzchni biologicznie czynnej czy szerokości elewacji frontowej;
- w stosunku do obszarów i obiektów zabytkowych nie wpisanych do rejestru zabytków (będących w ewidencji) należy uwzględnić je w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, z ustaleniem szczegółowych zasad ich ochrony, w tym gabarytów, formy, detalu oraz zagospodarowania bezpośredniego otoczenia. Obiekty te powinny być utrzymywane w dobrym stanie technicznym, bez naruszania ich wartości zabytkowej;
- szczegółowe wytyczne i granice stref ochrony konserwatorskiej dla zabytków archeologicznych ustalone będą na etapie sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Liczba stanowisk oraz zasięgi stref ochrony konserwatorskiej przewidziane do uwzględnienia w planach, na skutek nowych odkryć lub ustaleń, mogą ulec zmianie.

Dla ochrony dziedzictwa i krajobrazu kulturowego wskazane jest:

- pozostawienie mozaiki terenów otwartych i leśnych;
- ochronę układów historycznych ciągów komunikacyjnych i relacji przestrzennych;
- obowiązek nawiązywania w nowej architekturze budynków do obiektów o wartościach historycznych;
- zachowanie ładu przestrzennego poprzez stosowanie wskaźników i parametrów określonych dla zabudowy i zagospodarowania terenu.

Na terenie gminy nie wyznaczono obiektów i obszarów ochrony dóbr kultury współczesnej.

## 6. KIERUNKI ROZWOJU SYSTEMÓW KOMUNIKACJI I INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ

### Komunikacja

#### Sieć drogowa:

- a) modernizacja drogi wojewódzkiej (m.in.: budowa utwardzonych poboczy i chodnika)
- b) modernizacja nawierzchni wraz z budową utwardzonych poboczy na wszystkich drogach powiatowych;
- c) modernizacja dróg gminnych;
- d) przebudowa niebezpiecznych skrzyżowań;
- e) wprowadzenie oznakowania poziomego i drogowaskazowego;
- f) budowa chodników i poboczy oraz uzupełnienie oświetlenia dróg.

Szerokości dróg oraz minimalne odległości obiektów budowlanych przy drogach określają przepisy odrębne.

## KIERUNKI

### Komunikacja rowerowa:

- a) budowa ścieżek rowerowych służących mieszkańcom gminy wzdłuż dróg gminnych, powiatowych i wojewódzkiej w celu zmniejszenia kolizyjności na styku samochod-  
rower;
- b) wytyczenie ścieżek rowerowych o funkcji turystycznej na terenach cennych przyrodniczo i kulturowo w sytuacji, gdy sieć ścieżek, o których mowa w punkcie a jest niewystarczająca.

### **Infrastruktura techniczna**

Właściwe zaopatrzenie w urządzenia infrastruktury technicznej terenów zabudowanych podnosi jakość życia mieszkańców tych terenów, natomiast rozwój infrastruktury technicznej na terenach przeznaczonych do zainwestowania na podstawie obowiązujących planów miejscowych może w znacznym stopniu podnieść atrakcyjność tych terenów, a tym samym może być czynnikiem wzrostu gospodarczego gminy.

Jako podstawowe zasady rozwoju, modernizacji i eksploatacji urządzeń infrastrukturalnych przyjmuje się:

- dotychczasowe bądź rolnicze użytkowanie gruntów z całkowitym zakazem zabudowy w obszarach planowanego przebiegu inwestycji liniowych;
- obowiązek opracowania dokumentacji hydrogeologicznej dla ujęć wody, pompowni wody oraz wymaganej dokumentacji dla przepompowni ścieków i stacji redukcyjnej gazu ziemnego wraz z oznaczeniem stref ich oddziaływania;
- przyjmuje się zasadę przynajmniej równoczesnego uzbrajania terenów w trakcie wprowadzania zabudowy, zwłaszcza na terenach wykazujących ożywienie inwestycyjne (plany miejscowe, przejście graniczne) bądź na terenach o wysokiej wrażliwości środowiska przyrodniczego na przekształcenia.

W ramach działań uzupełniających przyjmuje się odpowiednie zagospodarowanie zielenią, zależnie od rodzaju sieci i urządzeń infrastrukturalnych, a mające na celu ograniczenie negatywnego wpływu tych urządzeń na środowisko zgodnie z przepisami odrębnymi.

Kierunki rozwoju poszczególnych systemów infrastruktury prowadzone lub planowane do wprowadzenia w gminie Nowy Dwór będą uwzględniać wytyczne wynikające z istniejącej lub proponowanej ochrony terenów i stref. Wszelkie prace projektowe związane z rozbudową, budową oraz ewentualną przebudową istniejących urządzeń i sieci infrastruktury technicznej powinny być prowadzone na warunkach określonych przez właściwego zarządcę oraz zgodne z innymi przepisami odrębnymi, w tym dla właściwych terytorialnie form ochrony przyrody.

### Zaopatrzenie w wodę:

Cała gmina jest zwodociągowana. Mieszkańcy gminy powinni mieć zapewnione odpowiednie dostawy wody o wymaganej jakości do picia, na potrzeby gospodarcze oraz cele przeciwpożarowe. W tym celu konieczne są:

- a) dalsza ewentualna rozbudowa sieci wodociągowej i sukcesywne przyłączanie nowopowstających obiektów do sieci;
- b) umożliwienie stałej kontroli parametrów wody na potrzeby gospodarstw domowych, turystyki, budynków użyteczności publicznej;
- c) racjonalne gospodarowanie zasobami wodnymi;



## KIERUNKI

- d) prowadzenie okresowych intensyfikacji wymian instalacji wodociągowych i renowacji sieci, a także przebudów przestarzałych i wyeksploatowanych urządzeń uzdatniania wody;
- e) w perspektywie należy zadbać o powiązania poszczególnych ujęć wody w układ wzajemnie się rezerwujący, dający większą pewność dostawy, odporny na miejscowe awarie i naprawy eksploatacyjne.

Przyjmuje się zasadę, iż rozwój jednostek osadniczych determinowany jest możliwością zapewnienia wody o wymaganej jakości i ilości oraz możliwością oczyszczania i odprowadzania ścieków, w tym ścieków deszczowych.

Ustala się zachowanie istniejących stref ochronnych dla ujęć wód podziemnych.

### Odprowadzanie ścieków:

Rozwój systemów w zakresie odprowadzania i oczyszczania ścieków gminy Nowy Dwór powinien zapewnić szybkie zlikwidowanie istniejących dysproporcji w zakresie wyposażenia w kanalizację w stosunku do stopnia zaopatrzenia w wodę wodociągową.

Realizacja zasady, o której powyżej mowa wymaga:

- a) stałej rozbudowy istniejącej sieci kanalizacyjnej wraz z przepompowniami;
- b) budowy sieci nowych kolektorów podstawowych prowadzonych w głównych ciągach komunikacyjnych, tak, aby objąć ich zasięgiem możliwie jak największy teren;
- c) dla zabudowy rozproszonej, a także dla pojedynczych większych gospodarstw - budowy małych oczyszczalni o średniej przepustowości 20-40 m<sup>3</sup>/dobę.

W przypadku uruchomienia nowych, większych terenów pod zabudowę, w tym zabudowę mieszkaniową oraz w każdym przypadku dotyczącym terenów działalności gospodarczej (usług), jako zasadę przyjmuje się wyprzedzające lub równoczesne ich wyposażenie w kanalizację sanitarną oraz ewentualnie w kanalizację deszczową.

Należy zwrócić uwagę na problem związany z odwodnieniem terenów i ciągów komunikacyjnych. Wskazane jest, aby wykorzystać i rozbudować rowy oraz dopilnować utrzymania drożności całego układu.

Wszędzie tam gdzie jest to możliwe powinno stosować się nawierzchnie półprzepuszczalne (drogi, parkingi) celem odprowadzania naturalnego wody do ziemi. W utwardzonych ciągach komunikacyjnych należy zwrócić uwagę na profilowanie nawierzchni, tak aby nadmiar wody spływał do równoległych rowów retencyjnych.

Postuluje się objęcie całej zabudowy na terenie gminy centralnymi, grupowymi lub indywidualnymi systemami oczyszczania ścieków i wodociągów oraz ustanowienie stref ochronnych dla wszystkich ujęć wód i przepompowni ścieków.

W zakresie ochrony środowiska na terenach rolniczych postuluje się budowę zbiorników na płynne odchody zwierzęce i płyt obornikowych zgodnie z przepisami odrębnymi, zakup urządzeń zabezpieczających wody powierzchniowe i podziemne przed zanieczyszczeniem biogenami powstającymi w produkcji rolniczej oraz przeprowadzanie cyklicznych szkoleń rolników i doradców rolnych służące upowszechnianiu stosowania ekologicznych metod prowadzenia gospodarki rolnej.

### Gaz:

Na obszarze gminy nie ma sieci gazowej.

W planie zagospodarowania przestrzennego województwa przewiduje się odcinek gazociągu wysokiego ciśnienia Dąbrowa Białostocka - Nowy Dwór wraz ze stacją redukcyjno-pomiarową I<sup>0</sup>. Możliwa jest jednak realizacja przesyłowego gazociągu

## KIERUNKI

wysokiego ciśnienia Białoruś – Nowy Dwór – Dąbrowa Białostocka – Augustów (inwestycja wskazana przez Polską Spółkę Gazownictwa Sp. z o.o. Oddział w Warszawie Zakład w Białymstoku).

Zatem zaopatrzenie mieszkańców gminy Nowy Dwór w gaz ziemny uzależnione jest od możliwości budowy sieci gazowej, co wymagać będzie:

- a) rezerwy terenu pod trasę gazociągów dystrybucyjnych wraz ze strefami kontrolowanymi, których linia środkowa pokrywa się z osią gazociągu, zgodnie z przepisami odrębnymi;
- b) rezerwacji miejsca w pasach drogowych (poza pasem jezdni) w perspektywie budowy sieci gazowej;
- c) zapewnienia w planach budowy ulic dla każdej z działek budowlanych możliwości przyłączenia uzbrojenia działki lub bezpośrednio budynku do sieci gazowej.

Na terenie gminy preferowane jest układanie gazociągów pod ziemią, z uwzględnieniem wymagań określonych w przepisach odrębnych.

### Ogrzewanie:

W zakresie ciepłownictwa, przyjmuje się następujące zasady:

- a) nakaz stosowania w nowej zabudowie, do celów ogrzewania, ekologicznych czynników grzewczych: gazu ziemnego, oleju opałowego, energii elektrycznej, paliw stałych o niskiej zawartości siarki lub korzystania z odnawialnych źródeł energii;
- b) przeprowadzanie sukcesywnych przebudowy i wymian istniejących kotłowni węglowych na kotły ogrzewane gazem ziemnym, olejem opałowym, energią elektryczną, paliwem stałym o niskiej zawartości siarki lub korzystania z odnawialnych źródeł energii;
- c) utrzymanie i rozwijanie lokalnych systemów ciepłowniczych, zwłaszcza zaopatrujących zespoły usługowe wsi;
- d) tworzenie zachęt do ocieplania istniejących budynków i propagowanie budowy energooszczędnych domów.

Całość działań w zakresie ciepłownictwa zmierzać ma do zmniejszenia kosztów wytwarzania energii cieplnej, a jednocześnie zmniejszenia ilości zużywanej energii cieplnej.

Na terenie gminy Nowy Dwór przewiduje się lokalizację urządzeń wytwarzających energię z odnawialnych źródeł energii o mocy przekraczającej 100 kW.

### Elektroenergetyka:

Dostosowanie systemu do potrzeb wynikających z długofalowego rozwoju gminy oraz dostarczanie energii w normatywnym standardzie jakościowym i ilościowym w sposób ciągły wymagać będzie:

- rozbudowy systemu poprzez budowę stacji transformatorowych 15/0,4 KV wraz z liniami zasilającymi oraz obwodami linii NN na terenach zakładanej działalności rekreacyjno-turystycznej, usługowej lub mieszkaniowej,
- modernizacji linii SN, NN i stacji transformatorowych o złym stanie technicznym.

Docelowo należy zadbać o powiązania poszczególnych miejscowości gminy w układ elektroenergetyczny wzajemnie się rezerwujący, odporny na miejscowe awarie i naprawy eksploatacyjne.

Przyłączanie obiektów do sieci elektroenergetycznej oraz przebudowa urządzeń elektroenergetycznych, powstała w wyniku wystąpienia kolizji projektu zagospodarowania

## KIERUNKI

działki z istniejącymi urządzeniami elektroenergetycznymi powinna odbywać się na warunkach określonych przez właściwego operatora systemu elektroenergetycznego według zasad określonych w przepisach prawa energetycznego oraz innych właściwych przepisach. Projekty zagospodarowania terenu powinny przewidywać rezerwację miejsc i terenu dla lokalizacji linii, stacji i przyłączy oraz innych elementów infrastruktury elektroenergetycznej niezbędnych dla zaopatrzenia lokowanych na tych terenach budynków i budowli w energię elektryczną, a także oświetlenie terenu wokół obiektów. Pasy technologiczne dla linii średniego i niskiego napięcia powinny być lokalizowane w pasie drogowym lub w jego sąsiedztwie.

Niekorzystny wpływ elektroenergetycznych linii napowietrznych na krajobraz należy ograniczać, m.in. poprzez, w miarę możliwości, kablowanie linii elektroenergetycznych, a także, o ile będą istnieć warunki poprzez projektowanie nowych stacji transformatorowych w wykonaniu wewnętrznym.

Pod napowietrznymi liniami elektroenergetycznymi powinien obowiązywać zakaz nasadzeń drzew i krzewów, których naturalna wysokość może przekraczać 3 m oraz nakaz przycinania rosnących drzew i krzewów.

### Energia odnawialna:

- W granicach gminy wyznacza się obszary, na których rozmieszczone będą urządzenia wytwarzające energię z odnawialnych źródeł energii o mocy przekraczającej 100 kW (w tym elektrownie wiatrowe) i towarzyszące im urządzenia infrastruktury technicznej, w tym linie elektroenergetyczne wysokiego napięcia (m. in. linie 110 kV), średniego i niskiego napięcia wraz ze strefami ochronnymi związanymi z ograniczeniami w zabudowie oraz w zagospodarowaniu i użytkowaniu terenów, abonencką stacją elektroenergetyczną 110/SN, linią światłowodową łączącą stację abonencką ze stacją Dąbrowa Białostocka oraz liniami światłowodowymi łączącymi poszczególne turbiny wiatrowe i stację abonencką.
- Szczegółowa lokalizacja urządzeń wytwarzających energię z odnawialnych źródeł energii o mocy przekraczającej 100 kW (w tym elektrowni wiatrowych) zostanie określona w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.
- Obiekty o wysokości równej 50 m nad poziomem terenu i wyższe, projektowane na obszarach, o których mowa w punkcie 3, należy zgłaszać przed wydaniem decyzji o pozwoleniu na budowę do Szefostwa Służby Ruchu Lotniczego Sił Zbrojnych RP.

W celu wyprowadzenia mocy z planowanych elektrowni wiatrowych na terenie gminy Nowy Dwór przewiduje się budowę abonenckiej stacji elektroenergetycznej 110/SN kV. Wyprowadzenie mocy z elektrowni wiatrowych przewiduje się wykonać liniami kablowymi SN układanymi wzdłuż dróg utwardzonych, nieutwardzonych oraz na terenach użytków rolnych oraz gruntów rolnych nieużytkowych. Ostateczna liczba linii SN zasilających elektrownie wiatrowe wyniknie z potrzeb farmy wiatrowej.

Jednocześnie przewiduje się możliwość przyłączenia abonenckiej stacji elektroenergetycznej 110/SN do sieci dystrybucyjnej linią kablową 110 kV ze stacji 110/SN Dąbrowa Białostocka. Przewiduje się prowadzenie linii kablowej 110 kV m. in. wzdłuż drogi wojewódzkiej nr 670. Możliwość przyłączenia abonenckiej stacji elektroenergetycznej 110/SN (przeznaczonej dla farmy wiatrowej) do sieci dystrybucyjnej, powinna zostać potwierdzona przez właściwą jednostkę poprzez wydanie warunków przyłączenia.

## KIERUNKI

### Telekomunikacja:

Określa się zasadę zaopatrzenia w systemy telekomunikacji poprzez przebudowę i budowę sieci abonenckich, z dopuszczeniem różnych operatorów, po uzgodnieniu i na warunkach określonych przez właściwego operatora.

Ustala się lokalizację urządzeń z zakresu łączności publicznej zgodnie z przepisami odrębnymi.

Zapewniając techniczną i przestrzenną dostępność do systemów telekomunikacyjnych i teleinformatycznych, funkcjonujących na rynku usług komunikacji elektronicznej, przewiduje się na terenie gminy Nowy Dwór możliwość:

- lokalizacji sieci telekomunikacyjnych zarówno w tradycyjnych, jak i nowych technologiach, w tym budowy infrastruktury światłowodowej;
- objęcia terenu gminy zintegrowanym systemem telekomunikacyjnym, połączonym z systemem sieci internetowych: wojewódzkiej i krajowej;
- rozwoju systemów telekomunikacyjnych i teleinformatycznych (przewodowych i bezprzewodowych) stosownie do wzrostu zapotrzebowania na usługi telekomunikacyjne i teleinformatyczne.

### Gospodarka odpadami:

Pełne unieszkodliwienie powstających na terenie gminy Nowy Dwór odpadów odbywa się w sposób bezpieczny dla środowiska – zgodnie z przepisami odrębnymi.

### Cmentarze

W zakresie cmentarnictwa ustala się:

- utrzymanie istniejących cmentarzy grzebalnych w miejscowości Nowy Dwór z możliwością ich powiększenia w granicach obowiązującego planu miejscowego.

Ze względów sanitarnych, zgodnie z przepisami o cmentarzach wskazuje się obowiązek zachowania niezbędnych odległości od cmentarzy względem zabudowy oraz położenia cieków wodnych, które są wykorzystywane do celów gospodarczych.

## **7. OBSZARY ROZMIESZCZENIA INWESTYCJI CELU PUBLICZNEGO O ZNACZENIU LOKALNYM I PONADLOKALNYM**

Do obszarów służących ponadlokalnym celom publicznym należą:

- tereny komunikacji: drogi publiczne – wojewódzka (nr 670) i powiatowe;
- obiekty i obszary zabytkowe wymienione w rozdziale 4 Uwarunkowań;
- obszary gminy, na których realizowane są zadania wynikające z ochrony zagrożonych wyginięciem gatunków roślin i zwierząt lub siedlisk przyrodniczych, czyli tereny podlegające przepisom o ochronie przyrody wymienione w rozdziale 3 Uwarunkowań;
- tereny przeznaczone do zabudowy w gminie, na których mogą być realizowane, przebudowywane i rozbudowywane publiczne: domy opieki społecznej, placówki opiekuńczo-wychowawcze, szkoły;
- obszary gminy, na których realizowane są zadania mające na celu utrzymanie potrzeb obronności państwa i ochrony granic państwowych i zapewnienia bezpieczeństwa publicznego;
- budowa i utrzymywanie obiektów oraz pomieszczeń usług pocztowych świadczonych przez operatora publicznego, a także innych obiektów i pomieszczeń związanych ze świadczeniem tych usług;

## KIERUNKI

oraz obiekty liniowe:

- linie elektroenergetyczne wysokiego napięcia;
- gazociąg ponadregionalny wysokiego ciśnienia.

W gminie Nowy Dwór są obszary, na których rozmieszczone są inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym planowane do budowy lub rozbudowy, zawarte w Planie zagospodarowania przestrzennego województwa podlaskiego. Zostały one opisane w części Uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego w rozdziale 8.

Cele publiczne o znaczeniu lokalnym będą realizowane głównie na terenach stanowiących mienie gminy oraz w obrębie obszarów przeznaczonych do zainwestowania na terenie całej gminy.

W Studium określono następujące obszary inwestycji celu publicznego o znaczeniu lokalnym:

- rozbudowa systemu wodno-kanalizacyjnego;
- rozbudowa sieci elektroenergetycznych średniego i niskiego napięcia;
- funkcjonowanie i możliwość budowy nowych urządzeń i sieci z zakresu łączności publicznej na warunkach określonych w przepisach odrębnych;
- funkcjonowanie, rozbudowa i budowa cmentarzy;
- sukcesywna przebudowa, rozbudowa oraz budowa dróg gminnych, obiektów i urządzeń transportu publicznego, a także budowa ścieżek rowerowych wzdłuż istniejących ciągów komunikacyjnych, zgodnie z ustaleniami zawartymi w rozdziale 5;
- przebudowa i rozbudowa istniejących obiektów infrastruktury społecznej, w tym:
  - obiekty administracji samorządowej – Urząd Gminy;
  - szkoły publiczne: podstawowe, gimnazja;
  - publiczne: domy opieki społecznej, placówki opiekuńczo wychowawcze i obiekty sportowe;
  - gminny ośrodek kultury;oraz budowa nowych obiektów na terenach planowanego rozwoju zabudowy mieszkaniowej;
- budowa, regulacja i utrzymywanie urządzeń wodnych, będących własnością gminy oraz budowa i utrzymanie obiektów i urządzeń służących ochronie środowiska;
- obszary gminy, na których realizowane są zadania wynikające z ochrony zagrożonych wyginięciem gatunków roślin i zwierząt lub siedlisk przyrodniczych.

### **8. OBSZARY SZCZEGÓLNEGO ZAGROŻENIA POWODZIĄ ORAZ OBSZARY OSUWANIA SIĘ MAS ZIEMNYCH**

Na terenie gminy Nowy Dwór nie ma obszarów narażonych na niebezpieczeństwo powodzi i obszarów osuwania się mas ziemnych. Natomiast w dolinach rzek znajdują się obszary, na których wystąpienie powodzi jest prawdopodobne. Na tych obszarach nie ma zabudowy, a także nie przewiduje się jej wprowadzenia.

Obszary, na których wystąpienie powodzi w gminie Nowy Dwór jest prawdopodobne zostały określone w materiałach udostępnionych na stronie internetowej Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej we Wstępnej ocenie ryzyka powodziowego (WORP), która jest pierwszym z czterech dokumentów planistycznych wymaganych Dyrektywą 2007/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2007 r. w sprawie oceny ryzyka powodziowego i zarządzania nim (Dyrektywa Powodziowa).

Celem Wstępnej oceny ryzyka powodziowego jest wyznaczenie obszarów narażonych na niebezpieczeństwo powodzi, czyli obszarów, na których istnieje znaczące ryzyko

powodziowe lub na których wystąpienie dużego ryzyka jest prawdopodobne. Wstępną ocenę wykonuje się w oparciu o dostępne lub łatwe do uzyskania informacje.

W ramach WOPR zostały zidentyfikowane znaczące powodzie historyczne, jak również powodzie, które mogą wystąpić w przyszłości (tzw. powodzie prawdopodobne), które stanowiły podstawę do wyznaczenia obszarów narażonych na niebezpieczeństwo powodzi.

Dla obszarów narażonych na niebezpieczeństwo powodzi, wskazanych we wstępnej ocenie ryzyka powodziowego do dnia 22 grudnia 2013 r. mają być wykonane szczegółowe mapy zagrożenia powodziowego i mapy ryzyka powodziowego.

Dla rzek wskazanych we Wstępnej ocenie ryzyka powodziowego zostanie wykonane matematyczne modelowanie hydrauliczne, w wyniku którego wyznaczone zostaną precyzyjne obszary, przedstawione na mapach zagrożenia powodziowego. Dopiero te obszary będą podstawą do prowadzenia polityki przestrzennej na obszarach zagrożenia powodziowego. Zgodnie z art. 88 d ust. 2 ustawy Prawo wodne granice przedstawione na mapach zagrożenia powodziowego będą uwzględniane w koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, planie zagospodarowania przestrzennego województwa, miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego oraz w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego lub decyzji o warunkach zabudowy.

Dyrektywa Powodziowa zakłada aktualizację wszystkich dokumentów planistycznych co 6 lat.

Ostateczny raport z wykonania Wstępnej oceny ryzyka powodziowego wraz z załącznikami został opublikowany z datą grudzień 2011 r.

W granicach gminy Nowy Dwór, zgodnie z WOPR nie ma obszarów szczególnego zagrożenia powodzią ani nie zidentyfikowano znaczących powodzi historycznych, natomiast wskazano **obszary, na których wystąpienie powodzi jest prawdopodobne**, czyli obszary z zasięgami powodzi prawdopodobnych. Są to obszary wynikające głównie ze studiów ochrony przeciwpowodziowej opracowanych przez regionalne zarządy gospodarki wodnej. Obszary te, w związku z tym, że zostały wyznaczone na podstawie modelowania hydraulicznego dla przepływów o określonym prawdopodobieństwie wystąpienia, traktowane są jako powodzie mogące wystąpić w przyszłości.

## 9. OBIEKTY LUB OBSZARY, DLA KTÓRYCH WYZNACZA SIĘ W ZŁOŻU KOPALIN FILAR OCHRONNY

Na terenie gminy Nowy Dwór występują dwa udokumentowane złoża kruszywa naturalnego, związane z obecnością utworów piaszczysto-żwirowych: „Nowy Dwór” i „Jaginty”, wykorzystywane na potrzeby lokalne, głównie dla potrzeb drogownictwa i budownictwa ogólnego. Są to złoża mało konfliktowe, powszechnie występujące i łatwo dostępne, możliwe do eksploatacji bez specjalnych ograniczeń. Na wydobywanie kopaliny ze złóż zostały udzielone koncesje.

Perspektywy występowania kopaliny na terenie gminy dotyczą potencjalnej obecności kruszyw naturalnych. Obszary perspektywiczne obecności złóż piasków i żwirów wyznaczono na podstawie wyników archiwalnych badań poszukiwawczych, ustaleń *Szczegółowej mapy geologicznej Polski* oraz lokalizacji dotychczasowej eksploatacji, najczęściej lokalnej, niekoncesjonowanej, w obrębie:

- moren czołowych, w rejonie Jagint oraz Nowego Dworu,
- tarasów kemowych oraz kemów, pomiędzy Nowosiólkami a Chilmonami oraz okolicy Sieruciowiec,
- moren martwego lodu, pomiędzy dolinami Niedźwiedzicy i Nurki.

## KIERUNKI

Powierzchniowa eksploatacja kruszywa na obszarze gminy (budowa zakładów przeróbki kruszywa) może odbywać się zgodnie z przepisami odrębnymi z wyłączeniem obszarów objętych ochroną na podstawie przepisów o ochronie przyrody.

Dla pełnej ochrony środowiska, terenów przyrodniczych oraz zdrowia i życia ludzi, należy wziąć pod uwagę dodatkowe rozwiązania mające na celu zapobieganie i ograniczanie negatywnych oddziaływań, mogących być rezultatem budowy i funkcjonowania przedsięwzięć, zrealizowanych w myśl ustaleń projektowanego dokumentu, w szczególności dotyczących realizacji i eksploatacji zakładów górniczych:

- założenia inwestycyjne zamierzonej działalności górniczej muszą spełniać wymogi przepisów z zakresu *prawa geologicznego i górniczego* oraz *prawa ochrony środowiska*, w szczególności dotyczące ochrony kopaliny oraz powierzchni ziemi, jakości gleby i gruntu, poprzez pełną rekultywację terenów przekształconych w związku z prowadzoną eksploatacją, a także naprawianiem wszelkich szkód spowodowanych tą eksploatacją, zgodnie z zasadami ekologii,
- wydobywanie kruszyw naturalnych może odbywać się wyłącznie w zakresie i na warunkach *koncesji*, udzielonej w oparciu o wymienione wyżej przepisy oraz przepisy dotyczące *swobody gospodarczej*,
- technologia wydobycia kruszywa naturalnego powinna być dostosowana do parametrów geologicznych złoża oraz uwzględniać rozwiązania techniczne i organizacyjne mające na celu:
  - optymalne wykorzystanie zasobów złoża,
  - powstawanie jedynie strat pozaeksploatacyjnych,
  - pełne wykorzystanie zasobów przemysłowychoraz ochronę: ewentualnych terenów przyrodniczych, środowiska gruntowo-wodnego, jakości powietrza, klimatu akustycznego, powierzchni ziemi, jakości gleby i gruntu oraz krajobrazu, w tym krajobrazu kulturowego,
- w zależności od usytuowania, wielkości obszaru górniczego oraz planowanego wydobycia należy przewidzieć potrzebę zorganizowania i prowadzenia lokalnego monitoringu środowiska.

### 10. OBSZARY POMNIKÓW ZAGŁADY

Na terenie gminy Nowy Dwór nie występują pomniki zagłady, ani ich strefy ochronne.

### 11. TERENY ZAMKNIĘTE

W granicach gminy nie ma terenów zamkniętych.

### 12. OBSZARY PROBLEMOWE

Na terenie gminy nie wyznacza się obszarów problemowych.

### 13. OBSZARY WYZNACZONE DO SPORZĄDZENIA MIEJSCOWYCH PLANÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

Gmina Nowy Dwór posiada obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego uchwalone uchwałami:

- Nr XIII/65/2004 Rady Gminy Nowy Dwór z dnia 4 marca 2004 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części miejscowości Nowy Dwór i Chworościany, gm. Nowy Dwór, powiat sokólski (Dz. Urz. Woj. Podl. Nr 26, poz. 522 z dnia 16 marca 2004 r.) – o powierzchni ok. 350 ha, w tym na cele nierolnicze pod różne

## KIERUNKI

funkcje przeznaczono ok. 312 ha (w tym ok. 181 ha na podstawie zgody Wojewody Podlaskiego)

- Nr XIII/65/1999 Rady Gminy Nowy Dwór z dnia 30 grudnia 1999 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części wsi Plebanowce (Dz. Urz. Woj. Podl. Nr 4, poz. 40 z dnia 11 lutego 2000 r.) – ok. 3 ha przeznaczone pod usługi handlu,
- Nr XIII/66/1999 Rady Gminy Nowy Dwór z dnia 30 grudnia 1999 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego granic polno-leśnych (Dz. Urz. Woj. Podl. Nr 4, poz. 41 z dnia 11 lutego 2000 r.),
- Nr XIII/67/1999 Rady Gminy Nowy Dwór z dnia 30 grudnia 1999 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w części wsi Synkowce (Dz. Urz. Woj. Podl. Nr 4, poz. 42 z dnia 11 lutego 2000 r.) – ok. 2,6 ha przeznaczone pod powierzchniową eksploatację surowców mineralnych.

W dniu 22 kwietnia 2013 r. Rada Gminy Nowy Dwór przystąpiła do sporządzenia czterech miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego obejmujących pięć obszarów na powierzchni około 3500 ha, w których przewiduje się rozmieszczenie urządzeń wytwarzających energię z odnawialnych źródeł energii o mocy przekraczającej 100 kW (w tym elektrownie wiatrowe) wraz z ich strefami ochronnymi związanymi z ograniczeniami w zabudowie oraz zagospodarowaniu i użytkowaniu terenu. W granicach przyszłych planów przewiduje się także inne funkcje.

W gminie, na terenach nie znajdujących się w granicach opracowywanych planów miejscowych, brak jest obszarów, dla których istnieje obowiązek sporządzenia planów miejscowych na podstawie przepisów odrębnych, w tym obszarów wymagających przeprowadzenia scaleń i podziałów nieruchomości, a także obszarów rozmieszczenia obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m<sup>2</sup> oraz obszarów przestrzeni publicznej.

W Studium nie wyznacza się granic nowych obszarów koniecznych do sporządzenia planów miejscowych. Zakłada się sukcesywne realizowanie planów miejscowych zgodnie z potrzebami, których miarą będzie liczba napływających wniosków o zmianę przeznaczenia terenu.

## 14. PODSUMOWANIE – SYNTEZA USTALEŃ STUDIUM ORAZ UZASADNIENIE PRZYJĘTYCH ROZWIĄZAŃ

Na podstawie opracowanych w części pierwszej Studium wniosków, wynikających z istniejących uwarunkowań, wydzielono na terenie gminy strefy funkcjonalno-przestrzenne. Wytyczając te strefy wzięto w szczególności pod uwagę czynniki determinujące możliwości dalszego rozwoju takie jak: wysoką w skali regionu jakość środowiska przyrodniczego i kulturowego, połączenia komunikacyjne, a także warunki naturalne dla rozwoju energetyki odnawialnej i istniejące uwarunkowania planistyczne (obowiązujące plany miejscowe). W Studium uwzględniono również obowiązujące przepisy odrębne oraz dokumenty o znaczeniu ponadlokalnym i lokalnym.

Wyodrębniono w obszarze gminy następujące strefy o zróżnicowanej polityce zagospodarowania przestrzennego:

- Strefa **A** – przyrodnicza o ograniczonym stopniu urbanizacji,
- Strefa **B** – zwiększonej urbanizacji,



## KIERUNKI

- Strefa C - rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej: tereny lasów i zadrzewień oraz tereny rolne na trzech różnych obszarach.

Wyznaczono również obiekty liniowe:

Drogi:

- wojewódzka
- powiatowe;
- gminne.

Ścieżki rowerowe.

Linie elektroenergetyczne wysokiego i średniego napięcia.

Gazociąg wysokiego ciśnienia

Wodociągi.

Kanalizację.

Przyjęte w niniejszym opracowaniu rozwiązania wynikają m.in. z:

- uwarunkowań środowiskowych określonych, w obowiązkowo wymaganym w ustawie Prawo ochrony środowiska z dnia 27 kwietnia 2001r. (Dz. U. z 2013 r., poz. 1232) Tytuł I, Dział VII, art. 72, ust. 4 i 5 - Opracowaniu ekofizjograficznym sporządzonym w 2013 r. w zakresie określonym w Rozporządzeniu Ministra Środowiska w sprawie opracowań ekofizjograficznych z dnia 9 września 2002 r. (Dz. U. z 2002 r. Nr 155, poz. 1298);
- zakresu studium, formy oraz innych wymogów formalnych określonych w ustawie o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z dnia 27 marca 2003 r. (Dz. U. z 2012 r., poz. 647 ze zm..) wraz z Rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 28 kwietnia 2004 r. w sprawie zakresu projektu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego (Dz. U. Nr 118, poz. 1233);
- zapisów zawartych w zaktualizowanej Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do 2020 roku (wrzesień 2013),
- ustaleń zawartych w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podlaskiego uchwalonym w 2003 r.;
- zapisów Planu rozwoju lokalnego gminy Nowy Dwór na lata 2005 i 2006 wraz z perspektywą realizacji do 2013 r. (U. Wojszel, A. Pawluczuk, N. Brzostowski, Nowy Dwór, 2005),
- zapisów Strategii rozwoju gminy Nowy Dwór na lata 2001 - 2010. Rolnictwo ekologiczne i agroturystyka szansą rozwoju gminy i wzrostu stopy życiowej jej mieszkańców (AP-E CONSULTING, Suwałki, 2001),
- utworzenia Obszaru Specjalnej Ochrony Ptaków Natura 2000 - Ostoja Biebrzańska [PLB 200006],- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 12 stycznia 2011 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków;
- utworzenia obszaru mającego znaczenie dla Wspólnoty - projektowanego Specjalnego Obszaru Ochrony Siedlisk sieci Natura 2000 - Dolina Biebrzy [PLH 200008];
- utworzenia dwóch wysp środowiskowych w rolniczym krajobrazie, obejmujących torfowiska źródłiskowe wraz z najbliższym otoczeniem - projektowany Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk Natura 2000 - Źródłiska Wzgórz Sokólskich [PLH 200026]

oraz innych aktualnie obowiązujących (znowelizowanych) uwarunkowań prawnych.

## KIERUNKI

Ze względu na planowaną lokalizację urządzeń wytwarzających energię z odnawialnych źródeł energii o mocy przekraczającej 100 kW (w tym elektrowni wiatrowych), Rada Gminy Nowy Dwór w dniu 22 kwietnia 2013 r. przystąpiła do sporządzenia czterech miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego obejmujących pięć obszarów na powierzchni około 3500 ha, na których rozmieszczone będą powyższe urządzenia oraz ich strefy ochronne związane z ograniczeniami w zabudowie oraz zagospodarowaniu i użytkowaniu terenu. Na obszarach tych przewiduje się także realizację innych funkcji.

W niniejszym Studium nie wyznaczono granic innych terenów wymagających opracowania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego ze względu na umożliwienie sukcesywnego – w miarę możliwości i potrzeb – opracowywania poszczególnych planów.

Studium, mimo iż nie jest aktem prawa miejscowego, jest dokumentem niezbędnym do opracowania planów miejscowych, zaś jego aktualność jest konieczna, bowiem przesądza o przyjętych kierunkach rozwoju gminy. Zgodnie z obowiązującym na dzień dzisiejszy art. 20 ust. 1 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym istnieje obowiązek stwierdzenia braku naruszenia ustaleń Studium podczas przyjęcia uchwałą Rady Gminy wszystkich planów miejscowych sporządzanych na podstawie wyżej wymienionej ustawy.

Obowiązuje stosowanie przepisów odrębnych, m.in. w zakresie:

- ochrony przyrody, poprzez uwzględnienie w planowanym zagospodarowaniu i użytkowaniu istniejących form ochrony przyrody, w tym Biebrzańskiego Parku Narodowego i obszarów NATURA 2000,
- ochrony zasobów środowiska, w tych ochrony zasobów wód podziemnych i powierzchniowych (m.in. zachowanie stref ochronnych wokół ujęć wód podziemnych, utworzenie zbiorników retencyjnych), stanu czystości powietrza atmosferycznego, ochrony przed hałasem i in.,
- zasad kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej,
- ochrony obiektów zabytkowych i krajobrazu kulturowego.

W Studium wyznaczono:

- obszary rozmieszczenia celu publicznego o znaczeniu lokalnym;
- obszary rozmieszczenia celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym;

Na terenie gminy Nowy Dwór nie wyznacza się:

- obszarów szczególnego zagrożenia powodzią i osuwania się mas ziemnych;
- obszarów lub obiektów, dla których wyznacza się w złożu kopalin filar ochronny;
- obszarów pomników zagłady;
- terenów zamkniętych;
- obszarów problemowych;
- granic obszarów wyznaczonych do sporządzenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego;
- obszarów wymagających przekształceń, rehabilitacji lub rekultywacji.